

ÜLI PILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 2

28. VEEBRUARIL 1938

XXII AASTA'AIK

Avakiri „Õpetaja“
Tallinn, Sokola 35

*Vabadussõjas langenud üliõpilaste
mälestusmärk Tartu Üliõpilaskonna
Esinduse saalis.*

Need, kes meie hulgast langesid vabaduse eest võideldes

„Eesti Üliõpilaste Seltsist“

Aleksander Reinik
30. XII 1918

Arnold Adler
24. I 1919

Friedrich Poormeister
14. II 1919

Karl Mändik
2. IX 1919

Jüri Korik
28. I 1920

Juhan Treuman
29. II 1920

Theophil Lukk
1. V 1920

Voldemar Leier
21. I 1919

Villem Mann
31. I 1919

Karl Kadak
29. II 1919

Juhan Uin
22. IX 1919

Aleksander Laipman
11. II 1920

Jaan Uustal
20. III 1920

„Korp! Frat. Esticist“

stud. med. Hugo Lank
6. I 1919

stud. med. Heinrich Rammul
28. XI 1919

stud. med. Arno Kasper
10. III 1920

„ÜS Liivikast“

stud. rer. merc. Jaan Naaris
15. I 1919

cand. rer. merc. Arnold Jürgens

„Korp! Rotaliast“

Richard Reiman
jaanuaris 1919

„Korp! Sakalast“

stud. jur. Otto Michelman
18. I 1919

„Korp! Ugalast“

stud. med. Karl Kurvits
24. III 1919

stud. rer. oec. Hans Ostrat
1. II 1919

„Korporatsioon Vironiast“

1918—1919

Aleksander Kahro

Martin Holberg

Aleksander Balin

Aleksander Raav

Artur Hendrikson

Mihkel Mattin

„ÜS Ühendusest“

stud. jur. Gustav Parts

stud. rer. nat. Mart Saarepera
6. II 1920

„Korp. Frat. Academiast“

stud. med. Artur Fischer
13. V 1919

stud. agr. oec. Heinrich Hirschfeldt
21. VI 1919

stud. agr. oec. Erich Wühner
11. I 1920

„Estoniast“

stud. chem. Eduard Striedter
29. V 1919

„Neobaltiast“

stud. theol. Alfred Baerent
15. XI 1919

Gustav Westberg
28. II 1919

KUI KÄESOLEVAD READ „ÜLIÕPILASLEHE“ KAUDU ÜLIKOOLOINORSOO ETTE ON JÕUDNUD, SEISAB MEIE RIIK OMA KESTVUSE 20-DA AASTAPÄEVA KÜNNISEL. 24. VEEBRUAR, MEIE VABARIIGI AASTAPÄEV, ON PÄEV, MIS ON KALLIS IGALE EESTLASELE, ERITI SÜDAMELÄHEDANE AGA AATELISELE NOORSOOLE. MEIE RAHVA ARENEMINE OMARIIKLUSE SUUNAS KUI KA VÕITLUS ISESEISVUSE SAAVUTAMISE EEST ON OLNUD KÜLLALTKI TIHEDAS SEOSES MEIE ÜLIÕPILASLIIKUMISEGA. ÜLIÕPILASED ON ALATI OLNUD SUURE VAIMUSTUSEGA TÖÖL KÕIGIL MEIE RAHVUSLIKKUDEL TÖÖVÄLJADEL. ÜLIÕPILASED TÄITSID KA AUGA OMA MEHEKOHUSED ISAMAA VASTU VABADUSSÕJAS. ÜLIKOOLO ANNAB MEIE RAHVALE MEIE ELU EDASIARENDAJAJD JUHTE KÕIGIL TEGEVUSALADEL. SEEPÄRAST ON TERVITATAV SEE HOOGNE JA AKTIIVNE RAHVUSLIK VAIM, MIS MEIE ÜLIÕPILASKONNAS ALATI ON VALITSENUD, SEST SELLEST VAIMUST VÕRSUB MEIE HOMNE RAHVUSLIK MÕTE. SEEPÄRAST ON MEILE TÄHTIS KA ÜLIÕPILASKONNA ÜKSMEEL JA KÕIGI ORGANISATSIOONIDE SÕBRALIK KOOSTÖÖ, SEST SIIS SEE ÜKSMEEL JA KOOSTÖÖ KESTAB KA PÄRASTISES TEGEVUSES. LOODAN, ET ÄSJA ÜLIÕPILASKONNA ESINDUSES SAAVUTATUD KOOSTÖÖKOKKULEPE LOOB KÕIK VÕIMALUSED KESTVAKS TÖÖKS ESINDUSE SUURTE SIHTIDE TAOTLEMISEKS. MINU PARIM TERVITUS ÜLIKOOLOINORSOOLE EESTI VABARIIGI 20-DA AASTAPÄEVA PUHUL.

TALLINNAS, 15. VEEBRUARIL 1938. A.

A. JAAKSON,
HARIDUSMINISTER.

Rahvuspühaks

Ajalooline kausaalsuse õpetus manab esile tõe, et ühiskondlikus arengus ei ole hüppeid. Tänapäeva põhjustab eile kujunenud olustik. Muidugi vähendab see tõekspidamine üksiku isiku osatähtsust ajaloo tegurina, kelle enese näiliselt arbitraarsed sammud, kuigi väliselt ajalooratast pööravad, on võimalikud ja edukad vaid soodsas objektiivses olustikus. Ajalookangelased võivad säärast arengut ainult kas kiirustada või venitada, mitte aga luua oma vaba tahte kaudu, olgu see isik nii tugev kui tahes. See õpetus peab minu arvates paika ka tänapäeval.

Arusaadav, et ka Eesti riigi taastekkimine sajandite möödumisel pärast selle lõplikku kustutamist 1561. a., alistub samale seadusele. Oli vaja Eesti rahva küllaldaselt kõrget hariduslikku ja majanduslikku taset, vabaduse tungi ja rahvusvahelise soodsa olustiku taipamist, et võis uuesti ellu kerkida vana Eesti rahvariik.

Selle arengu üksikasjaline kirjeldus ja eelduste analüüs moodustab meie päevil juba koolitarkuse ning üksikud memuaarid ja päevakohased kirjutused toovad vaid lisa, vahel küll väärtuslikku, sääraseile üksikasjadele.

Nendega tutvunemine ei ole mitte ükski huvitav, vaid ka vajalik, kuid mitte seisukohalt, et suudaksime anda juurde tähtsust või kaalu sündinule, küll aga selleks, et õpiksime ise, kuidas kasutada aega ja olusid tänapäevsete suurte sihtide saavutamiseks, mis loomulikult on teised ja erinevad kui muiste, millede põhitoon jääb aga rahvaste elus muutmatuks.

Säärasest objektiivsest seisukohast vaadeldes meie rahvuspüha tänavu, mil pühitseme oma Vabariigi kahekümnendat aastapäeva, võime tunda rõõmu oma rahva kiirest arenemisekäigust iseseisvuse tähe all. Kui võrrelda olukorda enne sõltumatuses rajale astumist nüüdsega, siis on ilmselge igale määratu vahe. Ei piisa mainimisest, et nüüd naudib Eesti rahvas ühiskondliku elu kõrgemat arengu saavutist — enda valitsemist omas riigis. Kogu rahva sotsiaalne ja majanduslik tase on tõusnud aimamata kõrgusele.

Kes oleks võinud prohvetina ette näha puht välise teguri — eesti keele — talupoja, kõige enam ilukirjandusliku väljendi ümberkujunemist teadusliku mõtlemise ja uurimise täpseks, elastseks ja isegi elegantseks vahendiks — ja seda igal kultuuri alal. Vana Vene kultuurseim inimene — prof. P. Miljukov — ühes jutuaJamises nimetas seda nende ridade kirjutajale suurimaks imeks, mida tema näinud.

Nagu endast mõistetav on Eesti trükitoodangu nii kvantitatiivne kui kvalitatiivne kasv.

Ühes riikliku sõltumatuses on tundmatuse ni muutunud meie rahva sotsiaalne struktuur ja majanduslik hüvang. Käsualusest ja õigusteta „maarahvast“ on saanud valitsev ja jõukas rahvas, võrdne teiste vana Euroopa arenenuimatega. Maareform kaotas suurmaapidamise ja maatamehe seisuse, luues meie rahvast väiketalunikulise riigi, kus võimalikult igaiüks v a b a h ä r r a n a harib oma maalapikest.

Huvi koondamine oma maale on avastanud meie maapinnas senini kasutamataid ja osalt tundmatuid looduserikkusi. Põlevkivi ja selle kasutamiseks tekkinud tööstus on vaid väljapaistvamaid näiteid. Võibolla ei möödu kuigi palju aega, millal selgub lõplikult, et meie maa on rikas ka rauast ja teistest metallidest. Turbas oleme samuti leidnud lõpmatu rikkuse, mille kasutamine avab meile sootumaks uusi perspektiive.

Õigus, paljudki senistest suurtööstustest (laevatehased, vagunitehased) on olnud sunnitud likvideeruma vastava turu ja tarvitajaskonna puudusel. Kuid selle asemel on meil tekkinud uued tööstusalad, mistõttu ka meie seisame industrialiseerimise lävel. Eesti ei ole enam puht põllumajanduslik maa, vaid moodne rahvamajanduslik kompleks, kus tööstuslik element, ühes sellega ka linnastumine, moodustab mitte vähema suuruse.

Kuhu ei pööraks erapooletu vaateleja oma silmi, igal pool näeb ta suuri muutusi ja säärast edu, mis äratavad aukartust. Muidugi, ajad muutuvad ja olud muutuvad üldse. Kuid see progress, mida võime konstateerida 20-aastase tööviljana, on sedavõrd hämmastav, et oled sunnitud küsima: miks ei sündinud säärast otse revolutsioonilist arengut varem siin maal mõne sama pika ajajärgu kestel?

Küsimus on õigustatud.

Sama selge näib olevat ka vastus, et erakordset muutust ja tõusu pidi põhistama mõni erakorraline tegur.

Sääraseks rahva ja maa elustamise manajaks on Eesti riiklik iseseisvus ja sõltumatus.

Imet võib teha ainult vaba maa ja vaba rahvas. Selles on meie vabaduse ülemaailmne õigustus ja mõte.

Uutele ülesannetele ja jõupingutustele valmisolevas u h k u s e s pühitsegem oma rahvuspüha nii tänavu kui ka alati.

Üks unustatud ülesanne

Eesti üliõpilase osa Vabadussõjas tuleb selgitada ja avaldada teasena

Juba aastaid „Üliõpilaslehe“ Vabaduspäeva erinumbritele (erinumbrid on viimaste aastate traditsioon, varem piirduti pühendusliku leheküljega) materjalide muretsemisel on tõsisid raskusi olnud andmete saamiseks Vabadussõja aegsete üliõpilaste tegutsemisest rindel või tagalas. Ühe sõnaga: on puudus elavaist kirjeldusist vabaduse eest sangarliku võitlemise aegadest, mil üliõpilastel oli kahtlemata täita oma väärikas ja suur osa. Arvestades langenud üliõpilaste arvu, täitsid seda nähtavasti üliõpilased suurema eneseohverdamisega kui paljud teised võitlejad. Teatavasti Vabadussõjas langenud üliõpilaste arvu peetakse 35—40. Täpsemad andmed puuduvad nii langenute kui ka rindel olnud üliõpilaste arvu kohta, kuid tõenäoliselt võttis Vabadussõjast osa umbes 400 üliõpilast*).

Langenute protsent on seega 10. Kahjuks aga isegi „Eesti Vabadussõda I“ ei maini üliõpilasi, eriti mobilisatsiooni-aegadelt, mil suurem osa üliõpilasi tõttas vabatahtlikult oma kohust täitma.

Ka Vabadussõja Arhiivi kogudest on raske leida midagi kasutatavat, sest omal ajal ei tehtud ju vahet hariliku sõduri ja üliõpilase vahel. Võimalik, et põhjalikum materjalide uurimine võiks tuua sealt siiski midagi päevavalgele.

Ometi on aeg kulgenud ja üliõpilaskond on nüüd kahjuks unustusse jätnud vabadussõja-aegsete kaasvõitlejate-sõdurite sangariteod ja võitlused. Vaid harva meenutatakse mõnda neist.

Vist paljud üliõpilased ei teagi, et Üliõpilaskonna Esinduse saalis tolmub omal ajal Vabadussõjas langenud üliõpilaste auks kamina nišši paigutatud kuju. Unustatud ja maha jäetud.

Vabaduspäevadel oleme küll korraldanud rahvuslikke kõnelende, kuid see kuju on ikka seisnud meeletuletuseta isegi sel päeval — Võidupühast kõnelemata. Teised rahvad mälestaksid kindlasti oma langenud üliõpilasi väärrikamalt.

Üliõpilased aga ka ise ei peaks unustama sedagi, millega on meie langenud kaasvõitlejaid-sangareid mälestatud. See muuseas.

Kui aga sellest tõsiasiast lähtuda, siis tuleb

küll küsida, kas poleks olnud õigem jõudu kulu- tada teatud piduliku väljaande koostamiseks, milles oleks käsitletud Vabadussõda ja Eesti üliõpilast.

Eeltoodud mõtte tahabki kirjutis üles tõsta, kuigi see pole uus. Juba V. N e g g o oma kõnes sama Vabadussõjas langenud üliõpilaste mälestusmärgi avamisel Esinduse saalis märkis soovina, et „tuleks leida isik, kes teeks endale ülesandeks Eesti üliõpilaskonna Vabadussõjast osavõtu küsimuse üksikasjalise valgustamise ja korjaks kokku kõik selle kohta käivad andmed. See oleks tähtis ja tänuväärne töö, ning ühtlasi suurimaks austuseavalduseks neile, kes aitasid luua meile riiki.“ Võib olla on selliseid algatusi ka mujalt tehtud, kuid asi pole hakanud tänaseni liikuma.

Nüüd, kus kokku astus uus Üliõpilaskonna Esindus, — ümber korraldatud ja endisega võrreldes tublisti arvukam, — võib küll loota, et võetakse tõsiselt kätte algatus valmistada kirja-teos Eesti üliõpilasest Vabadussõjas. Seega täidaks Üliõpilaskond teise osa oma kohusest Vabadussõjas langenud kaasvõitlejate mälestuse jäädvustamisel. Seda ühelt poolt, — teiselt poolt antakse seega vajalik ja objektiivne ülevaade seni vähe ja puudulikult käsitletud, kuid kõigile nii lähedal seisvast küsimusest.

Tehniliselt töö sooritamine, mis pole sugugi väike ega kerge, tuleks anda vist kultuurtoimkonna hooleks, kes siis oma jõududega kindla sekretäri juhtimisel püüaks materjale koguda.

Sündmuste käik, mida teos peaks haarama, algab juba 1917. a. üliõpilas-miilitsa loomisega, järgneval aastal enne mobilisatsiooni kaitseliidu ridadesse koondumisega ning siis edasi juba mobilisatsioon ja Vabadussõda. Muidugi on siin mõnesuguseid diskreetseid organisatsiooni-vahehelisi küsimusi üles kerkimas, eriti rahvaväke mineku otsustamise aegadel, kuid ka need peab kord objektiivselt ja kindlalt lahendatama. Töö läbiviimisel tuleb koguda kindlasti materjale ning mälestusi, nii isiklike langenute kohta kui ka asutiste organiseerimise kohta. Allikaiks on selleaegsed üliõpilased, kes on praegu veel kättesaadavad. See on raske ja aeganõudev töö. Kuid see tuleb teha.

V. P.

*) J. Vasar, Tartu Üliõpilaskonna ajalugu.

Tervikliku üliõpilaskonna suunas

Vaevalt kunagi ennem on üliõpilaskondlikud küsimused saanud nii suure tähelepanu osaliseks ajakirjanduses ja avalikus elus kui möödunud aasta jooksul. Selle peapõhjusteks on muidugi üle aasta kestnud üleminekuajajärk üliõpilaskonnas ja hiljuti maksma hakanud uue Ülikoolide seadusega kaasaskäivad ümberkorraldused.

Avalikud sõnavõttud ajakirjanduses või koosolekuil, mis on riivanud üliõpilaskondlike küsimusi, on kogu aeg rõhutanud üht ebakohta meie üliõpilaskonnas — kuulsat „lõhet“ eriliiki organisatsioonide vahel ning sellest johtuvaid tülisid ja nääklemisi ning nn. „kambakraatiat“. On tehtud ettepanekuid sellise olukorra lahendamiseks — apelleerides küll valitsusvõimude, küll üliõpilaste ja vilistlaste poole. On soovitatud likvideerida üliõpilaskonventsioonid praegusel kujul või siis sulgeda vähemalt liidud jne. Tegelik reform on piirdunud vaid üsna mõõdukate, peamiselt vormiliste uuendustega, milliseist on tähtsaim vilistlaste kontrolli kõvendamine üliõpilaskonvendi üle vanema instituudi kaudu. Ka liitude registreerimise suhtes pole seni veel kindlat seisukohta.

Milline on olukord üliõpilaskonnas tegelikult? On tõsi, et Tartu üliõpilaskonna valdava enamuse moodustavad nn. „intiimorganisatsioonid“ on algusest peale kaldunud eralduma enam üks teisest, kui see on kasulik üliõpilaskonna ja haritlaskonna terviklusele. Enne riikliku iseseisvuse saavutamist korraldamata oludes kees üliõpilaskonnas tõeline „kõikide sõda kõikide vastu“. Hiljem, kui tekkisid grupeeringud liitude alusel, püsisid lahkeliid peamiselt ühel rindel — korporatsioonide ja seltside vahel, kuna vastavate rinnete sisetülid lahendati vaikselt omavahel. Peab märkima, et võitlus, mis oli eriti äge Vabariigi algaastail, taltus aegamööda, ja aastatel 1933.—1935. oli olukord võrdlemisi rahulik, kui võtta arvesse, et ilma teatava grupeerumiseta ja poleemikata vaevalt mingisuguses ühiskonnas õnnestub tegutseda. Eriti loomulik on see üliõpilaskonnas tegelaste nooruse ja ägeduse tõttu.

Nii tegutseti kokkuleppekoalitsioonide abil võrdlemisi rahulikult. Edustuse koosolekuil tekkiv poleemika oli määratud peamiselt pealtkuulajatele ja ajakirjandusele, kuna hääletamise

tagajärjed vastavalt kahe suurema rühma suurusele olid nagunii teada ette. Erineva „kaalukeelegagi“ oldi juba enne kuluaarides kokku lepitud, esinesid sellisena siis vähemusrühvused, organiseerumatud või mõni iseseisvam või vähemalt iseteadvam naisorganisatsioon. Nii särisid Edustuses peetud ilukõnede raketid tühjusse, andes ainult protokollijale tööd ja ajalehtedele ruumitäidet, kuivõrd need tol ajal üldse suvatsesid pühendada ruumi üliõpilaskondlikele küsimusile, sest see polnud põrmugi aktuaalne. Üldsuse arusaama järgi oli üliõpilaskonnas kõik korras.

Olukord muutus järsku 1936. a. sügisel. Ülikooli Valitsuse lahkumisteate puhul ühe „erakonna“ hääletega vastuvõetud resolutsioonile järgnes Edustuse likvideerimine ja üleminekuaja olukorra maksmapanek. Ajutise Juhatus tegevusest keeldus rida organisatsioonide osa võtmast. Korraldati põhjamaiselt tagasihoidlikke meelevaandusi, asutati oma häälekandja — ühe sõnaga: astuti passiivsesse opositsiooni Ajutisele Juhatusle.

Loomulikult äratasid sellised sündmused üliõpilaskonnas avalikkuse, eriti ajakirjanduse elava huvi. Riikliku üleminekuaja „hapukurgi-ajastus“ haarati ahnelt kinni uuest avanevast ainealast. Sellest ajast päale saavad üliõpilaskondlikud küsimused koha ajalehtede esikülgedel, trükituna võrdlemisi rasvase kirjaga. Järsku leiutatakse, et „midagi on Taanis mäda“. Igaüks arvab enese kohustatud olevat nõustama ja abistama. Sajab nõuandeid uue Ülikoolide Seaduse koostajatele ja etteheiteid üliõpilastele, miks nad ei ela vennalikus üksmeeles ja rahus. Otsitakse lahkeliidde põhjusti ja arvatakse leidvatki terve rea. Mõne arvates on süüdi välismärkide olemasolu, teised peavad süüdlaseks organisatsioonide liigset intiimsust, kolmandad eeldavad telgitaguseid intriige jne.

Vaatleme praegust olukorda kainelt ja erapooletult. Organisatsioonide vahel pole katkenud senini tavaline suhtlemine, maha arvatud üksikud org-id, kes oma vanu arveid aastate jooksul ikka veel pole jõudnud selgitada. Pole suudetud aga seni leida küllaldaselt rahuldavat koostöövormi liitude vahel, milline asjaolu on seletatav peamiselt ülemineku olukorraga. Üksi-

(Järg lhk. 80.)

ON MÖÖDUNUD Eesti riikliku iseseisvuse kaks aastakümnet. Pilku tagasi heites võime konstateerida, et need aastad on mööda läinud Eesti rahva pideva ja hooga ülesehitava töö tähe all. Neis on väljendunud rahva kindel tahe ja püüe jõuda edasi paremuse ning täiuslikkuse poole.

Meie kultuurielu on edenenud pideva tõusu suunas ja sammub edasi kiirete sammudega. Ei ole ühtegi ala, kus poleks tähele panna arenemist ja edasijõudmist. Ühes sellega on meie kultuuriareng olnud tasakaalustatud ja harmooniline, me võime tähistada edenemist võrdset viisil nii materiaalse kui vaimse kultuuri alal, nii majanduselu ja tehnika kui hariduse ja teaduse alal.

Me oleme kindlalt suundunud oma kultuuri eesmärgi poole, milleks on meie rahvuslik kultuur. Lähtudes eelmiste põlvete saavutustest, ehitame me oma kultuurihoonet juba olevale alusele ikka kõrgemale, võttes ühtlasi selleks elemente ka teiste kultuurirahvaste vaimuvarast, kuid sõeludes neid läbi meie rahvusliku kultuuri omapära sõela ja kohandades Eesti oludele.

Meie hariduse korraldamise juures on vankumata kinni peetud rahvuslikest sihtjoontest ja tarvidustest. Eesti teadlased on suurel määral edasi viinud rahvuslikke teadusi, seejuures pole tagaplaanile jäetud üldist teadust, vaid ka sel alal võib ära märkida tõhusaid resultate.

Meie kultuurielu arengu juures on etendanud silmapaistvat osa Tartu Ülikool. Olles pea viimase ajani ainsaks kõrgemaks õppeasutiseks Eestis, on ta ette valmistanud riigi ja rahva tööle eriteadlasi ning varustanud tarvilikkude teadmistega asjatundjaid, ühes kõrgema hariduse andmisega viinud teadust ka rahva keskele. Tartu Ülikoolis tehtud teadusliku töö tulemused on mitmelgi alal äratanud tõsist tähelepanu välismaal, üha rohkeneva noore teadlasperega näitab teaduslik töö järjest kasvu tendentsi ja diferentseerumist.

Ka Üliõpilaskonna suhtumine oma õpingutesse on muutunud aastatega hoopis tõsisemaks ja nende töö produktiivsus on suurenenud. Kui aastat 15—10 tagasi kursuse lõpetanute arv oli 3—7% ümber üliõpilaste üldarvust, siis on lõpetanute hulk viimasel viiel aastal tõusnud keskmiselt 10%-ni.

Kokkuvõttes võib öelda, et me võime tähele panna edusamme kõigil Eesti elu aladel ja meil on põhjust selle üle tunda tõsist rõõmu. Me ei tohi aga seejuures unustada, et iga edenemine kultuuri alal on pideva ja intensiivse töö tagajärg ning hoolsa edasipüüdmise tulemus. Seejärel olgu meie tuleviku püüdlused ja kavatsused suunatud viljakale koostööle, mida ärgu tõkestagu mingisugused lahkkelid. Ainult püsiva ja produktiivse tööga viime me edasi oma kultuuri. Jätkugu meil tulevikutööks kindlat tahet, üksmeelt ja rohkesti töö rõõmu.

21. 2. 38.

HUGO KAHO,
E. V. Tartu Ülikooli rektor.

kute ksv. vahel on läbisaamine üldiselt samuti rahuldav, isegi nende org-ide ksv. vahel, millistel puuduvad ametlikud suhted. Esineb aga kummaline nähe — kui on tegu mingi grupiga „vastasleerist“, siis on leplikkus kadunud. Neid käideldakse esmajoones vastava „vaenuliku“ liidu liikmetena. Sama nähtus esineb ka üksiku seni tundmata ksv. suhtes vastasleerist. „Ah, see on sealt mees!“ — see üksi annab hinnangu sellele ksv-le ja selle hinnangu määrajaks on eelarvamus vastava org-i suhtes. Alles lähemal isiklikul kokkupuutumisel muutub selline hinnang ja vastava isiku teeneid võidakse siis juba päris siiralt ja erapoolelt tunnustada.

Eriti ilmneb selline vihkamispsühhoos nende org-ide liikmete vahel, kel õiendamata mingisugused igivanad arved. Leidub tõesti vaevalt ühiskonda, kus nii kaua ja nii visalt tuletatakse meele paarikümne aasta eest juhtunud asju kui Tartu üliõpilasorg-ides. Kui mingi org. on asutatud teisest vanemast org-ist lahkunud liikmete poolt, siis on kindel, et need org-id on veel praegugi verivaenlased, s. o. nende praegused üliõpilasliikmed, kuna asutamisaegsed tegelased on juba ammu auväärt vanades vilistlased. Ent selline vimma on muutunud nagu päritavaks haiguseks, kuigi tegelikud põhjused on ammu kadunud. Samuti ei unustata igal võimalikul ja võimatul juhul alla kriipsutada mõne org-i kunagisi eksimusi ja komistusi, — nagu oleksid praegused ksv. vastutavad oma vilistlaste paarikümne aasta eest toimunud tegude eest. Sellised vastastikused torked aina aitavad hoida alal hõõguvat vimma.

Kui koolipingilt tulnud noorukile näidatakse vanemate ksv. poolt: „Vaata, need on su vaenlased!“ — siis on loomulik, et samas klassis ja võibolla samal pingil aastaid istunud noormehe varsti üksteist ei tunne ja kohtamisel käed rusikasse pigistavad. Kuid ka vanemad ksv., kes peaksid olema kainemad, on tihti sama psühhoosi lummuses. Nii pahvatas ühe org-i juhtivamaid tegelasi, kui tuli jutt võimalikust lepimisest tulevikus: „Mis jutt see on! Kuidas on võimalik leppida, kui meil on seal surmavaenlased! Sellest ei tule iialgi midagi välja!“ Tundub pisut koomilisena! Kui aga võtta arvesse, et nii väljenduti oma eesti ksv-te suhtes 18 aastat pärast Vabadussõda, siis tundub olukord pigemini traagilisena. Kui selliseid „surmavaenlasi“ tekib rohkem, mis saab siis? Õnneks on enamik üliõpilaskonnast siiski kainema mõtlemisviisiga.

Tekib loomulikult küsimus: kelle või mille huvides ja kelle poolt õieti õhutatakse sellist vaenu? Kõigepealt on siin tegu ebateadliku toimimisega. Tartu üliõpilasorg-ide traditsioonidest läbiimibunud õhkkonnas kanduvad nooremale generatsioonile ühes muude traditsioonidega

muutumatult üle ka „traditsioonilised vaenlased“ — ning suhted üksikute org-ide vahel võivad püsida aastakümnete kaupa muutumatutena, kuigi olud ja inimesed on täiesti teised ning tülide algpõhjused kadunud. Selle olukorra lahendamiseks peaksid astuma vahele just vilistlased ja juurima välja põhjani sellised org-ide vaenuvahekorrad, selle asemel, et neil lasta rahulikult püsida või isegi neid õhutada. On üldiselt teada, et kahe „rinde“ vahel püsiv pingeline pole mitte johtuv niivõrd rinnete põhilistest erinevustist ja lahkkelidest, vaid peamiselt paari vanema org-i omavahelisist nääklusist, mis on kandunud üle liitudele, kuna suurema osa, eriti nooremate org-ide vahekorrad on täiesti normaalsed, sest neil puuduvad „vanad arved“ klaarimiseks ja samuti tugevad vilistlaskogud, kes majanduslikul ja poliitilisel alal võiksid sarvi kokku lüüa. Selline pingeline vahekord liitude vahel on hädaohtlik. See võib tekitada vaenulikust ka seal, kus seda praegu pole ja lõhestada üliõpilaskonna ka tegelikult kaheks. Viga on ainult selles, et üksikud vanemad org-id mõlemal pool on osanud omavahelised tülid kanda üle mõlemale liidule ja püüavad oma huvides, või õigemini neis org-ides omakorda juhtivas olukorras olevate kildkondade huvides seda vaenu veelgi õhutada, selle asemel, et katsuda seada jalule normaalset olukorda.

Siin peab midagi tegema. Kuid tegudega tuleb alata mitte üliõpilaskonnast vaid kõrgemalt. Tuleb lahendada üksikute vilistlaste omavahelised tülid või vähemalt hoolitseda selle eest, et need ei kanduks eesti kasvava haritlaskonna ridadesse. On vale otsida süüdlasi üliõpilaste seast, kuna arvestades nende noorusega, on enamik üliõpilasorg-ides tegelik juhtimine vilistlaste käes, milline olukord üliõpilaskondliku reformiga on leidnud ka ametliku fikseeringu. Ärge süüdistage malendeid, vaid kontrollige, et mängijad püsiksid „fair play“ piirides! Kokkuastuval vanematekogul on siin täita suur ülesanne, milline peaks loodetavasti õnnestuma.

Kuid üliõpilastele jääb teine, vähemalt sama suur ülesanne: läheneda üksteisele, õppida paremini tundma üksteist kui see on sündinud senini. Eriti maksab see vastasleeride kohta. Praegune isoleeritud olukord on eriti omane maad andma vastastikkusele umbusaldusele ja eelarvamustele. Tihe isiklik kontakt on parim abinõu lahkkelide kõrvaldamiseks. Meie organisatsioonid kipuvad sukelduma liiga oma siseelusse, kuna org-ide vaheline suhtlemine on piiridunud seni vaid hädavajalisega. Selline olukord vajab muutmist — ning see peaks olema uue Üliõpilaskonna Esinduse tähtsamaid ülesandeid jooksva töö kõrval.

Need eelpoolmainitud põhjused — tülid vilistlaste vahel ning üksteise puudulik tundmine

A SUDES Tartu Üliõpilaskonna kuraatori ametikohuste täitmisele, tervitan soojalt üliõpilaskonda.

Üliõpilaskonnal on praegu käimas kibe reorganiseerimisetöö ühenduses üleminekuga uutele alustele, mis antud äsja kehtima hakanud Ülikoolide seadusega. Tuleb luua Üliõpilaskonna organid, välja töötada Üliõpilaskonna põhikiri, distsiplinaarmäärused, eeskirjad vahekohtu ja üliõpilaskohtu koosseisu ning kohtupidamise korra kohta jne. Rööbiti nende erakordsete organiseerimiseülesannetega kuuluvad muidugi lahendamisele ka kõik jooksvad kasvatuslikud, kultuurilised ja majanduslikud ülesanded ning küsimused. On selge, et kõik see nõuab palju tööd ja suuri pingutusi, eriti selle tõttu, et erakordsed ülesanded on kiireloomulised.

Teiselt poolt, meie Alma Mater, meie rahvas ja riik ootavad õigusega, et tehtav töö kannaks ka vilja ja oleks tulemusrikas. Selleks on aga vaja, et Üliõpilaskonnas valitseks rahulik ja rõõmus töömeeleolu, mida ei häiriks asjatud lahkkelid ja sisemised hõõrumised, on vaja, et Üliõpilaskond tunneks end orgaanilise tervikuna ning et ta üksmeelselt ja ühiste pingutustega ületaks eelseisvad raskused.

Noorus ei lase eales pead norgu raskuste ees ja ei tee seda ka nüüd. Üliõpilaskonna nooruslik jõuküllus, tiivustatud kohusetundest oma Alma Materi, maa ja rahva vastu koos Vanematekogu kaine asjalikkuse ning elukogemustega viivad sihile.

Selleks parimat edu ning jõudu!

H. JAAKSON,

Tartu Üliõpilaskonna kuraator.

üliõpilaskonnas — kõrvaldatud, peaks olukord üliõpilaskonnas muutuma normaalseks. Kõik muud põhjused, milliseid on toodud ette terve rida, nagu maailmavaatelised lahkuminekid, välismärkide küsimus jne., ei tohiks olla kuigi olulised. Pole ju näit. välismärkide kandmises olemas mingit põhimõttelist vahet liitude vahel, vaid kantakse neid ka teisel pool, kas siis ainult pidulikel juhtumel või ka igapäeviti. Samuti meie üldiselt demokraatlikult häälestatud või seda vähemalt proklameeriva üliõpilaskonnas hulgas ei tohiks lahkkelisid tekitada org-ide erinev sisekord ja viimasel ajal võrdlemisi vähe erinevad kasvatusmeetodid. On ju tõelise demokraatliku mõtteviisi üheks iseloomustavamaks jooneks sallivus teisitimõtlejate vastu, millist põhimõtet tuleks rakendada edaspidi eriti selle proklameerijate poolt ka tegelikult. Üldse on erinevused mõlema organisatsioonitüübi vahel

kahanenud miinimumini, nii sisekorras kui ka välisavaldusis. Ka põhilistest maailmavaatelistest erinevustest võib juttu olla vaid kergel käel tehtud lonkavais üldistusis. Ajakirjanduses esinevad „korporandi“ ja „seltsimehe“ tüübid ja nende rõhutatud põhiliselt erinev iseloom on just üks selle vastastikkuse mittetundmise tagajärgi, millest oli juttu eelpool. Lähem üksteise tundmaõppimine näitab varsti sellise liigitamise sisulise mõttetuse, mille vormiline alus üliõpilaskondliku reformiga juba ongi kadunud.

Üliõpilaskondlikel lahkkelidel, niipalju kui neid tegelikult üldse esineb, puudub orgaaniline alus. Mida kiiremini kõrvaldatakse need ebaorgaanilised põhjused, mis püüavad sellist lõhet tekitada ja süvendada, seda kasulikum on see kogu eesti haritlaskonnale. Õnnestugu see reformeeritud üliõpilaskonna raamides!

SELL'i

talimängud Zarasais

Tõepoolest, lugedes talimängude kava, andis see oma ulatuselt ja üksikalade rohkuselt päris toeka rahvusvahelise võistluse ilme. Kuid nagu viimaseil aastail muutlikud talved oma alatiste ülimaldärõhkondadega on kiirelt sulatanud selle talveõnnistuse — lume, nii ka tänavune SELL'i taliolümpia kava sulas tugevalt kokku, kui selle asukoht Kaunasest Zarasaisse ümber paigutati. Ebameeldiv oli see vist kõigile, eriti aga leedulastele, kes kaotasid hea juhuse teha Leedu elutsentrumis tõhusat talipropagandat. Pealegi toimetada ja korraldada too võrdlemisi nõudlik võistlejate hulk Leedu idapoolsemasse soppi, kuhu pole talvel pealegi korrapärast ühendusvõimalust, ehk kui, siis seda hädapärast läbi Läti. Kuid parata polnud midagi, sest võistluspäeviks oli Kaunase ümber väljadel lainetav vesi ja teedel pori.

Võistlusalade vähenemisega meil eestlasil kursid tõusid, kuna oma finantsolude suhtes poleks niikuinii võimalik olnud jäähokit, iluuiskelemist, slalomi jne. kaasa teha, millised nüüd iseenesest vastavate võimaluste puudumisel Zarasais ära jäid. Lätlased aga olid siiski arvanud, et küllap ehk ikka saab ja selleks õige koguka mees- ja naiskonna kaasa võtnud.

Eriti olid huvitunud meie naiskonnast lätlastist naisvõistluskaaslased, et kas nad sõidavad ka selles rongis kaasa või tulevad hiljem. Ning kas see mees, kes nende ajalehtede teatel 400 m slalomi olevat sõitnud 9 sek., on ka kaasas ja kuidas nii suur kiirus olevat võimalik. Nad ise arvasid küll kõvasti selle trükivea olevat. Meil tuli ainult nende usku selles arvamisest kinnitada ja kahetsedes teatada, et mees jäi kodu.

Tõesti peab äga kinnitama, et Läti tudengkonnas talispordi vastu huvi on märksa suurem kui meil. Nähtavasti on siin suur teene laialdasemal ja suurejoonelisemal organiseerimisel, välismaistel võistlusreisidel jne. Nii on nende suusatajate paremik Kaneps, Riekstins j. t. kõik üliõpilased, kel veel tänavu paar-kolm välismaist võistlusretke Soome ja Eestisse ees. Võimete teritamiseks oli neil veel kaasas lustakas hõimuväli Matti Hovi suusatreenerina, kes juba mõnda aega eriti mäesõitu ja hüppekunstiga õpetamist Siguldas oli viljelnud.

Meie omalt poolt sellast suusatajate meeskonda momendil välja panna ei suutnud, kuigi osavõtjad eestlasist võistluskaaslased kõik pikemaid aegu selle ala ja võistlustega on tegelelenud. Igatahes koosseis oli tugevaim antud võimalusist (Tipner, Karmo,

Keerd, Männik, Aavik). Soomlasi muidugi meie ei arvestanud, et suudame neid võita, teisiti oli aga lätlastega. Siin polnud võimalused võitmiseks kätte saamatud. Ainult mehed ohkasid isekeskis: kahju, et vastavaid eeltreeninguid pea üldse ei tehtud, kuna SELL'i talimängude toimetulek tundus kaugel muinasjutuna. Paaril aastal on need juba ära jäänud, ja sellega on juba kui paratamatu tavaga harjutud.

Ka peetakse Tartuski suusavõistlusi nagu poolkogemata. Siin see õige viga ongi, miks neid üllõpilassuusatajaid on meil päris vähe. Pealegi kui veel võistlussuusatamine nõuab püsivamat, pidevamat ja väsitavamalt treeningut kui tavalised talvised üliõpilastesisespordialad. Suusatimine eeldab peale füüsilise tugevuse veel suurt vastupidavust ja seda võib saavutada sügisel iganädalaste mitmekümnekilomeetripikkuste retketega. Selle aja ja tahtmise leidmine on jälle suur probleem tudengielus.

Võistlussisu aga omati õigegi suurel määral. Kuid see oli siiski varemate aastate ja võistluste villi, millele siiski oleks kulunud ära peenem lihvi ja tagavarade uuendamine. Seks peaks tulevikus küll laialdasemat ja organiseerivamat kätt leidma.

Zarasaisse, millesse päälle mitmetunnilist ootamist Daugawpilsis oli esialgul ainult nõrk lootus vastu keskööd kohale jõuda, saabusime siiski üllatavalt kiirelt päralt, kuigi meile vastusaadetud bussid neis „Leedumaa metsades“ hangede vahel olevat varem alati kinni istunud. Vahepeal olid vist hanged ära kaevatud.

Zarasai ise oli nii suur linn, et sellest sai kohe ülevaate bussiga läbi sõites. Uskusime ka, et ega leedulased pole suusapurustamise mägesid võistlusrajale poetanud, seepärast ei tikkunudki seda rada pimedas järele uurima, pealegi kui kuulsime, et rada asub rohkem kui kaks kilomeetrit eemal. Seepärast heitsime kohe puhkama.

Kui keegi mittesuusataja arvab, et selles spordis on tähtsamaks atribuudiks suusad, siis on ta kindlasti üllatunud, kui õige võistlussportlane hoopis määret esmajoones hindab. Kui keegi halvasti sõidab, on see määre süü, sõitis hästi — määre „näkkas“. See moraal oli muidugi ka meil ja seepärast olime juba kell kuus üleval, õiget määret otsimas ja proovimas. See lume koosseisu tundmine, selle vanaduse, niiskuse, jm. äramääramine pole nii lihtne, kui algul näib. See on omaette kunst ja keeruline, pealegi kui tahetakse sellast libisemist, et mäest lähed kas-

AKADEEMILISEL noorusel on kindel ja selge juhtmõte: seista ikka ja alati aegade kestei oma kodumaa ja selle rahva teenistuses.

20. juubelipäeval kannavad mälestused meid tagasi kodumaa raskematesse, kuid ühtlasi ka kaunimalt meeldejäanud silmapilkudesse. Toorkordne üliõpilaskonna küps arusaamine oma kõrgetest ülesannetest ja kohustest on teda kandnud lähemate olevikupäevadeni.

20 aasta jooksul on üliõpilaskond saavutanud viljakaid töötulemusi.

1938. a. alul kehtima hakanud uue Ülikoolide seaduse alusel äsja kokkuastunud uus Üliõpilaskonna Esindus on oma tööd alustanud suurimas vastastikusel usalduses ja üksteisemõistmises.

Kandku Üliõpilaskonda tema edasises tegevuses endiselt kõrgeid aated, olgu ta omas töös tiivustatud kindlast tahtest: anda parim oma Alma Materile, oma kodumaale.

Tartus, 24. veebr. 1938. a.

ERICH JÜRGENSON,
Tartu Üliõpilaskonna esimees

sina üles, allasõites aga tunned tiibu jalgade küljes.

Eesti visadus kandis vilja ja tund enne võistlust, — teatesuusatamise algust, käisid mehed muheleva näoga. Siis aga juhtus selline õnnetus, mida ei uskunud arvatagi ja mis muutis me vaeva tühiseks: Senisele kõvale tuulele seltsis veel kõvem, pehme tihe lumetuisk!

Küll manitsesime üksteist rahule, et ei maksa end lasta igast väikesest asjast ärritada, kuna võime suusad uuesti määrada. Kuid Leedu üliõpilaskonna esimees Monomaitis käis juba uksele küsimas: kas tuleme varsti alla. Teised on juba rongis ja rivis, ning pasunakoorigil tuiskavad pillid umbe. Ksv. Männikul oli leeklamp põlema sussitatud, kuid siis oli juba teiste ja meie kannatus otsas. Tuli asuda SELL'i maade olümpia rivisse. Leeklamp kustutati jälle ära, kuid võeti siiski kaasa. Ehk on sellest abi!

Nii siis see võistlus läks, igauks püüdes oma võimeist parima anda. Pea lõpuni läks võistlus võrdlemisi tasavägiselt. Tuul ja tuisk oli tugev ja tugev ka võistluspinge, igatahes sellane, et soomlasest ksv. Heikinheimo 5 km teatesuusatamises selle maaga ei leppinud, vaid ka naiste suusarajal 1 km otsa suusatas. See eksimine maksis soomlasil küll esikoha, kuid parata polnud midagi. Ja ka meie ei saanud parata, et lätlasist kaasvõitlejad olid sedapuhku meist paremad.

Järgneval päeval 18 km individuaal võistlussuusatamises see paremus sellaselt küll enam ei domineerinud. Edu aga oli siiski liiga väike lätlaste võitmiseks, isegi viigistamisekski. Soomlased esinesid sisukalt ja võidukalt, revanšeerides oma eelmise päeva eksisõidu. Meile oli aga selge: püsivama ja varajasema treeningu alustamisega võrdsustuvad peatselt Soome, Läti ja Eesti tudengite võimed neil talispordi aladel.

Laupäeval, 29. veebr. oli kavas meeste 4×5 km ja naiste 4×1 km teatesuusatamine.

Meeste suusatamisest võtsid osa Soome, Eesti, Läti ja Leedu meeskonnad. Soomlastest asus kohe vedama Heikura, kes saab minut varem vahetuskohale enne leedulast Šimanast; kolmandana saab eestlane Karmo ja viimasena lätlane Pukitiš. Teises vahetuses saabusid üllatuseks võistlejad uues järjestuses: Riekštīnš (Lä), Keerd (E), Heikinheimo (S) ja viimasena leedulane. Kolmandas vahetuses soomlane Eskelinen saavutas hea aja ja tuli vahetuskohale enne eestlast Aavikut. Viimases vahetuses tuli esimesena finiši lätlane Kaneps; temale järgnesid soomlane Aro, eestlane Tipner ja viimasena leedulane.

Tulemused: 1) Läti 1.44,54; 2) Soome 1.46,59; 3) Eesti 1.48,00 ja 4) Leedu 1.58,26.

Paremad üksikmehe tulemused: 1) Kaneps, Läti 25,00; 2) Eskelinen, Soome 25,10; 3) Riekštīnš, Läti 25,25; 4) Heikura, Soome 25,30; 5) Aro, Soome 25,38; 6) Aavik, Eesti 26,34; 7) Šimanas, Leedu 26,38; 8) Keerd, Eesti 26,41.

Eksamimaksust

Ülikoolide seaduse 92. paragrahv määrab: Ülikooli astumisel maksavad üliõpilased immatrikulatsioonimaksu. Ülikoolis õppimise eest võetakse üliõpilastelt kui ka vabakuulajatelt Ülikooli kasuks üldist õppemaksu. Praktiliste tööde eest võetakse Ülikooli üksikute asutiste jaoks erimaksu. Üliõpilastel võetakse samuti maksu eksamite eest. Nende maksude võtmise korra kinnitab haridusminister, maksumäärad — haridusministri ettepanekul — Vabariigi Valitsus.

Nende maksudega on üliõpilased juba kokku puutunud. Need, kes õpinguid jätkama tulid — ümberkorraldatud immatrikulatsiooni maksuga ja eksamimaksuga need, kes semestrit algasid eksamite õiendamiseks. Olles siis äsja kokkuastunud uue Ülikooli Valitsuse ajutised määrused uue seaduse kiireks rakendamiseks, on need nüüd valminud ja kehtestatud lõplikult.

Immatrikulatsioonimaks, mis enne oli viis krooni, on Ülikooli Valitsuse nõudel kõrgendatud kümnele kroonile, milline maksu määr ka Vabariigi Valitsuse poolt on kinnitatud. Selle vajadust põhjendas Ülikooli Valitsus esiteks sellega, et Ülikooli kulude eelarve koostamine on viimastel aastatel Ülikoolile teinud raskusi, kuna elukallidus pidevalt on tõusnud, mis aga on kaasa toonud eelarve erisummades suuremaid väljaminekuid. Teiseks on asjaolu, et Ülikooli tulud on vähenenud sellega, et üliõpilasi Ülikooli piiratud arvul vastu võetakse. Sellega vähendatud tulu võib osaliselt katta kõrgendatud immatrikulatsioonimaks, mille tõstmisest ligemale 10.000 krooni aastas tulu juurde saadakse. Ka ei tee selle maksu kõrgendamine üliõpilastele raskusi, sest suuremalt osalt makstakse seda maksu vaid ühekordselt Ülikooli astudes. Edasi kolmandaks märgib Ülikooli Valitsuse esitis immatrikulatsioonimaksu kõrgendamise vajadust kaitstes, et liiga odav immatrikulatsioonimaks võimaldab üliõpilastel hoida kõrvale õppemaksu tasumisest seega, et eksamiltel läbikukkumise puhul lastakse end üliõpilaste nimekirjast kustutada ja immatrikuleeritakse siis jälle, kui eksamile tullakse. See moodus olla õige laialt tarvitusel.

Õppe- ja praktiliste tööde maksude juures on jäänud seniste määrade juurde, milleks esimene on 120 krooni aastas, teist tasutakse ühest kuni viie kroonini, olenevalt praktilistest töödest. Täpsed nimekirjad koostab iga teaduskond, mille kinnitab Ülikooli Valitsus.

Eksamimaksuks on määratud kr. 150. Eksamimaksu tuleb võtta igale eksamile registreerimise eest, kusjuures eksamite nimestiku kinnitab Ülikooli Valitsus. Igas õppeaines üliõpilaste esmakordse eksamineerimise eest makstakse eksamineerijale üks kroon ja viiskümmend senti läheb Ülikooli heaks. Teist ja enam korda sama eksamit sooritades tuleb eksamilt tasuda vaid üks kroon, milline summa tervenisti Ülikoolile läheb. Teistkordselt sama üliõpilast eksamineerides õppejõud eksamimaksust osa ei saa, põhjendusel, et ära hoida väära kujutluse tekkimist läbikukkunud üliõpilastes, nagu võiks õppejõud läbikukatamist teha isiklikes huvides. Välismaalastelt võetakse kõik maksud kahekordselt, välja arvatud need juhud, kus see seadustega või Vabariigi Valitsuse määrustega korraldatud teisiti. Siia kuuluvad eeskätt soodustused, mis antud kultuurkonventsioonidega.

Eksamimaks tuleb tasuda enne eksamitele registreerimist, kusjuures esmakordse registreerimise puhul tehakse vastav märkus üliõpilase eksamiraamatusse. Maksutasumise tõendid — kviitungid — on kahevärvi- ja sinakashallid ja hallid. Sinakashall kviitung märgitseb esmakordset sellele eksamile registreerimist, hall aga teist- või enamkordset. Eksamimaksu kviitung on maksev kviitungile märgitud ja veel järgneva aasta vältel. Seega näiteks 1938. a. jaanuarikuu eksamisessioonil omandatud ja mitte tarvitatud maksutähis omab kehtivust 1939. a. lõpuni.

Eksamile ilmumata jätmise puhul eksamimaksu tagasi ei maksta, vaatamata neile asjaoludele, mis olid eksamilt puudumise põhjusteks. Oma sellekohase esilise põhjenduses Ülikooli Valitsus tähendab, et eksamimaks on eksamile registreerimise maks, mis järgmisel korral samas õppeaines eksamile teist või enam kordi registreerimisel arvessevõtmisele ega tagasimaksmisele ei tule.

Kuna eksamimaks seda määrustavates määrustes on kujunenud eksamile registreerimise maksuks, siis tuli Ülikooli Valitsusel lahendada siin küsimus õppejõudude tasude määramisel ja võtta seisukoht nende juhtude kohta kui eksamile ei ilmuta. Kas ka sellisel juhul õppejõud saab tasu. Lahendatud on see nii, et õppejõududele tasutakse eksamineeritava nimestikkude järgi kõlkdelt üliõpilastelt, kes seal esinevad, vaatamata sellele, kas üliõpilane eksamile ilmus või mitte.

Naiste võistlustel tuli võitjaks Läti naiskond ajaga 27.07. Leedulaste aeg oli 33.26.

30. veebruaril jätkusid võistlused.

Meeste 18 km suusatamises startis 24 osavõtjat. Siin tuli Soome viisik esimeseks, seda rikkus vaid lätlane Kaneps.

18 km tagajärjed:

1) Heikura, Soome 1.19.18; 2) Kaneps, Läti 1.20.18; 3) Aro, Soome 1.21.58; 4) Hovi, Soome 1.23.05; 5) Heikinheimo, Soome 1.26.45; 6) Eskelinen, Soome 1.27.00; 7) Tipner, Eesti 1.27.43; 8) Riekstīns, Läti 1.28.06; 9) Karmo, Eesti 1.29.13; 10) Pukitiš, Läti 1.30.58; 11) Aavik, Eesti 1.36.42.

Naiste 5 km tulemused: 1) Cikurs, Läti 34.03.5; 2) Pumpuss, Läti 34.46; 3) Arajš, Läti 39.16. Väljaspool võistlusti startis Läti meister Gailis, kes saavutas aja 32.42.5.

Olümpia mängude üldvõitjaks tuli Läti, teiseks jäi Leedu. On täiesti arusaadav Leedu tulek teisele kohale Eesti ja Soome ees, kuna võistlustel arvestati kaasa naistealad ja käsipallivõistluste tulemused. Sellane arvestamise menetlus tingiski Eesti ja Soome kapituleerumise.

Samal ajal SELL-i olümpiamängudega toimusid võistlused Balti maade üliõpilaskondade vahel Norra karikale. Siin tuli võitjaks Läti 17 punktiga, teiseks jäi Eesti 13 p. ja 3) Leedu 6 p.

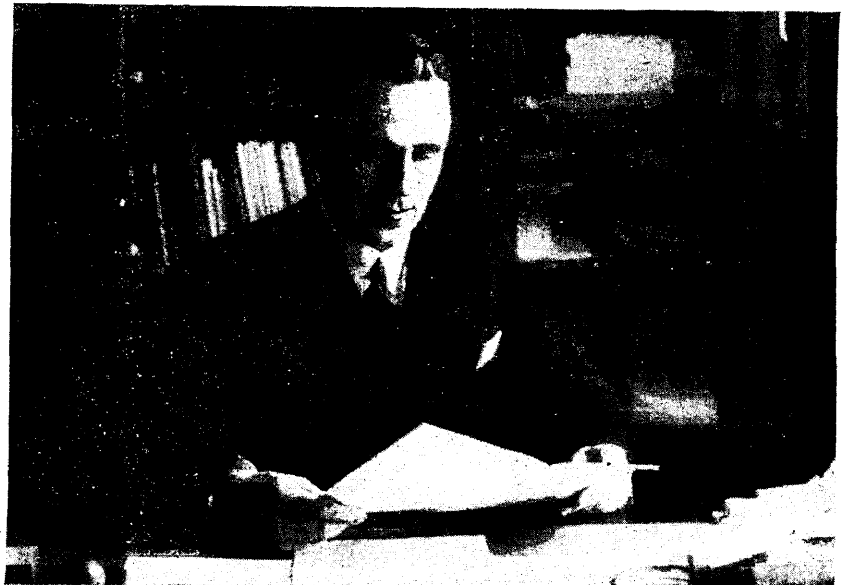

*PROREKTOR PROF. DR.
PHIL. NAT. EDGAR KANT.*

Selleviisilise lahenduse kohta seletas hr. Majandusdirektor, et sellega tahetakse kaitsta neid õppejõude, kellel sessioonides suurel arvul eksamisooritajaid nimestikus ja kes selle töö hõlbustamiseks eksaminantide arvu mitmele päevale jagavad, kuid eksamile asudes veel viimasel minutil end paljud üliõpilased nimestikust maha tõmmata paluvad. Nii on õppejõud oma regulaarse töö edasi lükanud, päevad j u s t eksamitele varunud, kuid lõpuks selgub, et polegi eksaminante arvuliselt nii palju, kui palju ta selleks enesele päevi on võtnud. Mõnel päeval paluvad end üle poole maha tõmmata, kuid ka järgmiste üliõpilaste eksamineerimiseks puudub võimalus, sest neile on eksam määratud järgmistele päevadele. Nüüd aga muutub üliõpilane tähepanelikuks oma teadmiste

vastu ja ei raiska kergemeelselt lunastatud eksamivõitlust ja professori aega ning tarvitab seda siis, kui ta tunneb end õpitud teadmistes kindlana.

Kuna arvestamiseks esitatud eksamimaksu kviiitungit ka siis tagasi ei saa ja hiljem arvesse ei võeta, kui üliõpilane eksamile ei saa tulla ootamatu haiguse, halbade teolude, õnnetuste puhul liiklemisvahenditel jne. jne., sõnaga temast olenematutel ja üldises elus vabandatavatel põhjustel, kuid tema nimestikusolemise tõttu õppejõule ja ülikoolile ikka ettenähtud tasu langeb, siis ei näi see lahendus küll olevat kõige õiglasem ja õnnelikum. Selle kohta tähendas hr. Majandusdirektor, et kuigi see vormiliselt hea ei näi, on ta sisuliselt siiski seda, kuna neid põhjuseid tuleb väga harukordselt ette, kus sellised asjaolud esildu-

*PROREKTOR PROF. DR.
MED. VET. ELMAR ROOTS*

vad viimasel silmapilgul. Küll aga tavatsetakse selliseid asjaolusid liiga sagedasti ette tuua, kuna tõeliselt sääraseid õnnetused hoopiski puuduvad. Kuigi see põhjenduste järgi näib olevat pigem kasvatustslik kui õiglase, siiski on selles ka seda, sest õppejõud sama üliõpilase teistkordsel registreerimisel enam tasu ei saa. Ka tekitaks selliste juhtude arvestamine Ülikooli vastavas arvestusosakonnas raskusi, kuna eksamikviitung omab kehet ülimalt kaks aastat (kui omatakse kviit. aasta alul. Kviitung on maksev temale märgitud ja veel järgmise aasta vältel), siis ei saaks arveosakond neid lõplikult arvestada võib

olla enne paari aastat, kui üliõpilane enne eksamile ei saa tulla.

Hoolas üliõpilane võib ühel eksamisessioonil sooritada enam kui ühe eksami. Kuid tihti või õigemini alati üks eksam on teisele eelduseks. Ei suudeta sooritada esimest, langeb ära iseenesest teise eksami sooritamise võimalus. Et esimese eksami ebaõnn ei mõjustaks ega määraks teiste eksamite jaoks lunastatud kviitungite saatust, siis dekanaadid registreerivad eeldatavast õppeainest järgnevatetele vaid siis, kui on sooritatud eeldatav eksam.

Üliõpilaskonna Ajutise Juhatus aruanne

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Ajutine Juhatus kutsuti ellu Tartu Ülikooli Seaduse muutmise seadusest tingituna (Riigivanema dekreet ja Vabariigi Valitsuse otsus 14. okt. 1936. a. — R.T. 83 — 1936), mille alusel Haridusminister enda telefonogrammiga 15. okt. 1936. a. n. r. 210, katkestas senise üliõpilaskonna XV Edustuse ja Juhatus tegevuse.

Arvates 22. okt. 1936. a. nimetati üliõpilaskonna kuraatoriks ülikooli õppejõud dr. med. vet. Julius Tehver (H. M. kiri 24. okt. 1936. a. nr. 210).

Vaheaegseks üliõpilaskondlikkude asjade ajajaks moodustati kuraatori poolt kutsutud ja seitsmesse eriteaduskonda kuuluvast üliõpilasest ajutine üliõpilaskonna juhatus, millise koosseisu kinnitas Haridusminister 27. okt. 1936. a. (H. M. kiri 27. okt. n. r. 2413).

Ajutise Juhatus ülesannetes ja võimupiiridesse kuuluvad kõik senise üliõpilaskonna Edustuse ja Juhatus ülesanded, millised loendatud 17. veebr. 1931. a. Ülikooli nõukogu poolt kinnitatud Üliõpilaskonna põhikirjas § 21 ja § 68, välja arvatud § 21 p. j. — ja § 68 k. 1, ja m.

Rahaline ja varaline tegevus sündis endise Edustuse poolt koostatud ja üliõpilaskonna põhikirja § 81 alusel kinnitatud eelarve juures.

Üliõpilaskonna ajutine juhatus pidi lõpetama oma tegevuse, kui astub E. V. Tartu Ülikooli seaduse § 85 alusel uus Üliõpilaskonna Esindus ja Juhatus.

Aluseks võttes Ülikoolide seadust (RT 78 1. okt. 1937. a.) peatükk IV lõige 2 ja Haridusministri korraldust 18. jaan. 1938 kutsus üliõpilask. ajutine juhatus ellu uue üliõpilaskonna Esinduse 1. veebr. 1938. a.

Vastavalt uue esinduse poolt 7. veebr. 1938. a. vastuvõetud ajutisele kodukorrale, kinnitas Tartu Ülikooli Rektor uue juhatus isikliku koosseisu 17. veebr. 1938. a.

Ajutise kodukorra kohaselt kehtisid Ajutise Juhatus volitused kuni eelnimetatud kuupäevani, mis-ajast arvates toimus tegelik asjaajamise üleandmine. Majanduslik revideerimine teostati tehnilistel põhjustel kuni 1. veebr. 1938. Seega on ajutise juhatus tegevuse kestvuseks olnud 27. okt. 1936. a. — 17. veebr. 1938. a., missuguse aja kestvusel on peetud 50 juhatus koosolekut.

Sel puhul Üliõpilaskonna Ajutine Juhatus esitab käesolevaga Haridusministrile oma tegevuse aruande, missugune revideeritud revisjoni toimkonna poolt.

Revisjonitoimkond nimetati kuraatori poolt, vastavalt kodukorra § 10-le. Juhataj. valiti loomaarsti-teaduskonna üliõpilane Viktor Vassiljev.

Kuna endiste toimkondade töö katkestamisest oli möödunud juba kaks nädalat ja vaheajal asjade ajamiseks igasugused volitused puudusid, siis oli arusaamatusi asjade korrahoidmisel ja üleandmisel — mõnes osas ka küllatki raskusttekitavaid. Samal ajal suhtuti teatavates ringkondades Ajutise Juhatus tegevusele koguni vaenulikult.

Et toimkondade ülevõtmisel tekkis viivitusi, üliõpilaskondlikust asjaajamisest ja majandamisest puudus ülevaade ning senine majanduslik asjaajamine kannatas — siis korraldati volituste võtmisel esmakordselt üliõpilaskonnale välisrevisjon. Seda selleks, et lahtistesse küsimustesse selgust tuua ja alust saada korrapäraseks edasitöötamiseks.

Revideerimist toimetas ülikooli revident-instruktor hra Mihkel Liinat 20. nov. — 10. dets. 1936. a., kusjuures revisjoni ulatus ja tulemused esitati vastava revideerimiseaktina. Ilmnes senise laeka ja toimkondade asjaajamises mitmesuguseid puudusi, millele likvideerimine anti Ülikooli Valitsuse otsusel 28. dets. 1936. a. üliõpilasasjade Prorektori lahendamata.

Välisrevisjoni tulemused näitasid, et senine arve- ja laekapidamine, kus arvepidajateks sageli ilma kogemusteta toimkonnajuhatajad ja samuti kogemustelt nõuetele mitte vastav laekur ei täida küllatki suure läbikäigu juures nõudeid. Ka oli arvepidamine paljude erisikute vahel toimkondadesse killustatud ja ei võimaldanud seetõttu eelarve täitmise kontrolli. Tekkisid arvepidamises bilansivahed, milliseid võis kirjutada vaid asjatundmatuse arvele. Sagedane laekuri-arvepidaja vahetus valmistas dokumentide üleandmisel lahendamataid arusaamatusi ning fiktiivseid puudujääke. Noile ebameeldivatele kogemustele ja revisjoni tulemustele tuginedes võeti arvepidamise alal ette põhilisi muudatusi. Töötati välja ja pandi maksma uus laeka ja arvepidamise lihtsustatud kord, arvates 1. apr. 1937. a.

Laiendati senise üliõpilasköögi raamatupidaja ülesandeid ja anti terve üliõpilaskonna (kaasa arvatud toimkonnad) arvepidamine tsentraliseeritult ühe alalise ja palgalise raamatupidaja teostada.

Revideerimise tulemused näitasid ühtlasi, et majandus kui kõige tähtsam ala üliõpilaskonna piiratud eelarve juures nõuab suuremat hoolt, täpsust ja vas-

TARTU ÜLIÕPILASKONNA AJUTINE JUHATUS.

Vasakult: E. Jürgenson (laekur), N. Mürk (sekretär), H. Sein (esimees), V. Kopperman (abi-esimees), S. Laas (abisekretär), H. Suursööt (abilaekur ja majandusjuht), E. Nõmmera (Üliõpilaskonna asjaajaja).

tutust. Samuti on lubamatu, et nii tähtsat, laia ja vastutusrikast ala juhib juhulik ja vahelduv isik. Puudus majandamisest ülevaade ja asjaajamises valitses ebaühtlust. Igal toimkonnal oli iseseisev raamatupidamine-asjaajamine. Majandustoimkonnas läks isegi arvepidamine kaotsi, mistõttu tuli kr. 2417 kanda kahjumina. Järeldus, kuivõrd paratamatu oli alalise asjatundliku ja laiade võimupiiridega isiku instituit majanduse alal.

Selleks nimetati uus majandustoimkonna juhataja palgaliseks majandusejuhiks, allutades temale ühtlasi toimkondade rahalise asjaajamise ja andes kaaluva sõna kõigis majanduseküsimustes.

Et majandusejuht ja raamatupidaja omavad kõige parema ja alalise ülevaate rahalistest võimalustest, siis uue korra põhjal koostab üliõpilaskonna eelarve komisjon, kuhu kuuluvad majandusejuht, laekur ja raamatupidaja (senini puudus selleks kindel kord!).

Eelarve kinnitaks üliõpilaskonna Esindus ja selle töötamise järele valvaks majandusejuht.

Uue instituudi loomisega langes ära vajadus majandustoimkonna järele ja see likvideeriti Ajutise Juhatus e otsusega, arvates 1. apr. 1937.

Ajutise Juhatus e ettevõetud uuendust õigustab ehk seegi, et hiljem on samu mõtteid avaldatud ülikooli ringkonnas.

Asjaajamise ülevõtmisel oli 1936./37. a. eelarvest kr. 12.000.— kulusid tehtud kr. 9.200.— ulatuses. Seega jäi kasutada enam kui viie järelejäänud kuu väljaminekute katteks kr. 2.800.—, milline summa suhteliselt oleks pidanud kõikuma kr. 5.000.— piirides.

Juba ülevõtmise momendil oli eelarve lubatud piirid ületatud Kehaliskasvatuse, „Üliõpilaslehe“ ja Tervishoiu toimkondades ning eelarvesummad lõppemas Majanduse ja Välistoimkondades.

Seega seisti paratamatuse ees üliõpilaskonna omaabi summadest ja erisissetulekutest koostada lisa-eelarvet, pääleegi, kus vajalikuks osutusid hädapärased korrastustööd. Eelkõige tingis seda Majandustoimkonna seisukord.

Lisa-eelarve koostati tasakaaluga kr. 3.600.—, millest Majandustoimkonnale läks kr. 2.900.—.

Seejuures tuli kokkuhoidu teostada ülejäänud toimkondade arvel. Üliõpilaskonna äriseis 1. aprillil 1937. a. oli tasakaalus kr. 56.693,65.

1937./38. a. eelarve koostati kr. 17.000.— peale. kuid ülikoolilt lubati vaid kr. 13.000.—

Selle eelarve täitmisel, vaatamata pingutustele, on ülekulutusi olnud Kehakasvatuse, Tervishoiu ja Välistoimkondades, arvestades nende elavat tegevust. On aga Juhatus e arvest välja makstud Majandustoimkonna kaudu üliõpilaskonna usaldusarsti palk, milline summa otsustatud Tervishoiu toimkonnalt sisse nõuda ja sellega ülekulutused katta.

Pääle selle osteti umbes kr. 1.000.— ulatuses valasvara, teostati üliõpilasmajas remont kr. 1.300.— väärtuses, samuti kaeti kõõgi ümberehitamisel varem Edutuse poolt ülikoolile lubatud, kuid eelarves ettenägemata kulutusi ca kr. 2.000.— ulatuses.

Seega kujunes üliõpilaskonna eelarve täitmine 1. veebr. 1938. a. järgneavaks:

1937./38. a. eelarve	kr. 13.000.—
Eelmiste aastate üksikute toimkondade eelarve ülejäägid	„ 3.594.—
Tervishoiu toimkonna võlg	„ 3.000.—
Kokku:	kr. 19.594.—
Sellest on kasutatud	kr. 17.660.—
Kasutamata	„ 3.916.—

Seega jõuaks üliõpilaskonna majapidamine jooksvatest majanduslikkudest korrastustest uueks eelarve-aastaks välja.

Uue Ülikoolide Seaduse maksamahakkamisega oli lootust saada üliõpilaskonnale vabamaid majanduslikke võimalusi, kuid selles ollakse pettunud, kuna senine eelarve leidis suurendamist 1938./39. a. osas vaid kr. 1.000.— võrra.

Arvestades suuri üliõpilaskonna üritusi, nagu XIV SELL'i konverents Tartus, CIE VII olümpia Pariisis, Soome-Eesti üliõpilaspäevad Helsingis, SELL'i suve- ja talveolümpiad, korrespondentslaskevõistlused Eesti-Soome-Saksa vahel jne. — ei olnud lootagi, et enda kitsaste eelarvesummadega välja tullakse. Vastavaid summasisid hangiti toetustena härra Riigivenevalt, üksikutelt ametiisikutelt ja avalikkude korjandustega. Nii saadi tegevusaja kestel väljastpoolt erakorralisi sissetulekuid ümmarguselt kr. 5.500.— ulatuses, mis teeb välja 40% korrallisest eelarvest!

See näitab, kuivõrd raske on tegutseda üliõpilaskonnal senise kitsa korrallis eelarve piirides, kus ometi

osa võtta tuleb kõigist suurematest rahvusvahelistest üliõpilaskondlikkudest üritustest. Paratamatult kipuvad vastavates toimekondades tekkima ülekulutused.

Kiitsad majanduslikud võimalused on keelanud juhatusel koguni tarvilikke delegaate välja saata ja meie eestkostjateks on pidanud olema naaberid.

Tegevuse üldosas võiks ühes eelpoolnimetatuga loetleda järgmist:

1) Ümber korraldatud üliõpilaskonna senine majapidamine. Välja töötatud ja maksma pandud uus laeka ja arvepidamise kord. Ametisse palgatud majandusejuht ja raamatupidaja. Rahaline asjaajamine tsentraliseeritud. Elarve kontroll majandusjuhile jne.

2) Algatatud ja sõlmitud ajutine koostööleping Tartu ja Tallinna üliõpilaskondade vahel. Täpsamate üksikasjade väljatöötajaks ja vastuvõtjaks jääksid korralised esindused. Kokkuleppe alusel on tulnud Tartu Üliõpilaskonna Ajutisel Juhatusel esindada Eesti Üliõpilaskonda ja pidada sellekohast kirjavahetust.

3) Vastavalt kokkuleppele S. Y. L.-ga (Soome-Ugri kongress Tallinnas — suvel 1936. a.), korraldatud „Liivi Rahvamaja Kapitali“ heaks avalik korjandus lehtedega, mis tõi sisse kr. 868,90 ja valuutas Ls. 150.—. Nimetatud summa kanti Fenno-Ugria vastavasse fondi.

4) Välistoetustega on korraldatud esmakordselt korrespondents-laskevõistlused Eesti-Soome-Saksa üliõpilaskondade vahel 26.—27. nov. 1937, kus tuldi võitjaks, näidates väga kõrget lasketaset ja korrales ühe maailmarekordi ja püstitades ühe maailmarekordi.

Käsil on üliõpilaskurite organiseerimine klubisse. Selleks on mitmel puhul läbirääkimisi peetud Sõjavägede Staabiga.

5) Aidati kaasa Ak. Maleklubi ellukutsumisel, andes klubile kasutada üliõpilaskonnale kuuluva inventari ja ruumid nii asjade kasutamiseks kui võistluste korraldamiseks.

6) On läbirääkimisi peetud Ülikooli Valitsusega, et võimalduks stipendiumi luua soome üliõpilasele Tartu Ülikooli juures õppimiseks. Seda vastutatusena Helsingi üliõpilaskonna stipendiumile, mida on kasutanud üks Tartu Ülikooli üliõpilane. Seni ajani valitseb selles asjas ebanormaalsus: Helsingi üliõpilaskond annab Tartu üliõpilaskonnale stipendiumi, ise aga vastu ei saa. EKL annab Helsingi ja Turu üliõpilaskondadele, kuid ise vastu ei saa. Siin tuleks vahekorrad normeerida.

6) Osa võetud esindajate kaudu väljaspool üliõpilaskonda toimunud aktsioonidest:

1. Rahvuskogu valimise komiteest — Tartus.
2. Balti kongressist 12.—14. juunini — Tallinnas.
3. Riigivolikogu Tartu valimisringkonna Rahvarinde juhatusest.
4. Vabariigi 20. juubelpidustuste eeltööde komisjonist.
5. Üksikute organisatsioonide aastapäevadest ja pidustustest.

7) Toetatud eelnevate aastate eeskujul kultuurilisi üliõpilaskorraldusi:

1. Akadeemilist Meeskoori.
2. Akadeemilist Hõimuklubi soome keele kursust.
3. Akadeemilist Laskurklubi.

8) Üldüliõpilaskondlikke üritusi: Üliõpilaskonna aastapäeval 1. dets. 1936. XIV SELL konverents Tartus ja Tallinnas 28. apr. — 1. maini 1936. a.

1. mai üliõpilaskonk Tartus 1937. a.

1. mai tõrvikrongkäik 1937. a.

Üliõpilaskonna aastapäevaball 1. dets. 1937. a.

9) Kaitstud üldüliõpilaskondlikke huve, kus see tarvilikuks osutunud. Nii esitati Tartu Linnavalitsusele märgukiri kogukonnamaksu asjus, milline osaliselt tagajärgi andis: Sooviavalduse põhjal vabastatakse kehvemad üliõpilased ja stipendiaadid ning sihtkapitalide toetusel õppivad üliõpilased kogukonnamaksust.

10) Kehvematel üliõpilastel korraldatud priilõunaid. Kulutused tehtud üliõpilasköögi ja Tervishoiutoimkonna arvel. Nii anti sooviavalduste põhjal priilõunaid II sem. 1936. a. seitsmele üliõpilasele ja I sem. 1937. a. üheksale üliõpilasele.

Välisloimekond.

Toimekonna tegevus kannatas sagedasest toimekonna juhatajate vahetamisest, mistõttu osa tööst tuli teha üksikute juhataste liikmetel.

1) Tähtsama ja ulatuslikuma ettevõtena toimus Tartus ja Tallinnas 28. apr. — 1. maini 1937. a. XIV SELL'i konverents, kus osavõtjaid väliskülastajateks oli üksikute maade järele: Soomest — 12, Lätist — 18, Leedust — 44 üliõpilast.

Samast ajast arvates tuli ajutise juhatuse esimehel asuda SELL'i Liidu presidendi kohustesse.

Vaatamata tuntavatele majanduslikkudele ja organisatsioonilistele raskustele võis konverentsi tagajärgedega rahule jääda.

2) CJE XIX kongressist Pariisis 7.—19. aug. 1937. a. võeti osa esindaja kaudu.

3) IX Soome-Eesti üliõpilaspäevadest Helsingis — 25.—28. sept. 1937 võeti osa ametliikude esindajate ja korraldati üliõpilasekursioon.

4) On peetud Tartus kolm korralist SELL keskbüroo istungit, I — 28., 29. nov. 1936. a., II — 20., 21. märtsil 1937. a., III — 15., 16. nov. 1937. a.

5) On üliõpilaskonna nimel vastuvõtt korraldatud: Rootsi üliõpilasekursioonile 4.—10. juulil 1937. a. Helsingi üliõpilasteatrile.

Soome saadik minister Hynnisele 30. nov. 1937. a.

6) On saavutatud Raudtee Valitsusega kokkulepe CJE kaarti statuudi asjus, mille alusel kõik CJE üliõpilaskondade liikmed saavad E. V. raudteedel 50% hinnaalanduse vastava formulaari ettenäitamisel.

Samuti saavutatud põhimõtteline nõusolek SELL kaardi statuudi asjus. On nõutud ka teistelt SELL üliõpilaskondadelt, et eesti üliõpilased saaksid sama hinnaalanduse teistes maades.

7) Stipendiaatide vahetuses on kinni peetud endisest korrrast, mille järele igal semestril on võimaldunud ühel Tartu üliõpilaskonna kaasvõitlejal õppida Helsingi Ülikooli juures.

Omapoolselt ei ole majanduslik olukord võimaldanud vastustipendiumi anda.

8) Praktikantide vahetuse alal on viibinud: Poolas — neli eesti üliõpilast, Eestis — kaks poola üliõpilast.

Tehnika ala üliõpilased vahetusid Tallinna Tehnikaüliõpilaskonna arvel.

Üliõpilaskorralduste alal Soomega:

Soomes — kolm eesti üliõpilast, Eestis — üks Soome üliõpilane.

„Üliõpilaskorralduste“

Senise Üliõpilaskonna Edustuse asemele hakkas „Üliõpilaskorralduste“ välja andma Ajutine Juhatus.

Kuna „Üliõpilaskorralduste“ seni ajani oli Eesti Üliõpilaskonna häälekandjaks, nüüd aga Tallinnas iseseisev

Tehnikaüliõpilaskond tegevusse astus, siis mõlemi üliõpilaskonna vahel sõlmitud kokkuleppe kohaselt jäädi vana korra juurde, mispuhul Tallinna Üliõpilaskond nimetas peatoimetajale abi — asukohaga Tallinnas.

Volitusteaaja kestel ilmus 13 „Üliõpilaslehe“ numbrit.

Kaksiknumbritena ilmusid 12/13 — 1936. a., 4/5 — 1937. a., 10/11 ja 12/13 — 1937. a. Kokku ilmus nimetatud ajavahemikul ajakirja 24,5 trükipoognat ehk 392 lehekülge. Üksikud numbrid on ilmunud 1,5 kuni 3 trükipoognalistena.

„Üliõpilaslehe“ tiraaž oli 1500 eksemplari. Tellijate arv 800 ümber. Lugemislauatoimkonnale anti umbes 100 eksemplari vahetusnumbriteks.

Häälekandja sisu on säilitatud varemsaavutatud tasemel, kuna toimetus- ja trükitehniliselt on ajakirja edasi viidud.

Kuna ajutise korraldusega suur osa alalisi tellijaid ajakirjast loobus, siis valmistas raskusi majanduslik külg. Tänu peatoimetaja Valter Pärtelpoja ettevõtlikkusele, saadi sellest siiski üle.

Majandustoimkond.

Majandustoimkonna küsimusega tuli Ajutisel Juhatusel ulatuslikumalt tegutseda, kuid hilisemalt andis see kõige paremaid tulemusi, — tänu toimkonnajuhatajale ja majandusejuhatajale Helmut Suursööbile, kes suure huvi ja algatusvõimega läbi viis endise toimkonna korrastamise ja asjaajamise ümberorganiseerimise.

Asjaajamise ja toimkonna varade ülevõtmist ei saanud toimetada, kuna endine m.-t. juhataja ei ilmunud korduvate meeldetuletuste peale vaatamata seda tegema.

Revisjonitoimkonna nõudel 8. dets. 1936. a. toimus asjaajamisruumis laegaste avamine ja akti koostamine, kus juures viibisid juhatus ja revisjonikomisjoni liikmed. Arvepidamise ja asjaajamise kohta raamatuid ega dokumente ei leitud. Sünnimusest tehti ettekanne Üliõpilaspresidentidele. Hiljem politseiline juurdlus ei toonud samuti selgust dokumentide olemasolu või kaotsimineku kohta, ja endise toimkonnajuhataja surmaga lõpetati juurdlus.

Senine toimkonna asjaajamine likvideeriti komisjoni poolt ja avati täiesti uus raamatupidamine.

Otsustati revident-instruktori revideerimisakti järel üliõpilaskonna kassa-memoriaali andmetel ilmnenuid maj.toimk. avansi ulatus 1. apr. 1936 — 30. okt. 1936 kogusummas kr. 2.417.— kanda maj.toimk. arvepidamise osas kahjumina. Kuna asjaajamise raamatud kaduma läksid, siis puudus vastavas osas ülevaade avansi kulutuse kohta. Tõenäoline tegelik puudujääk oli kr. 507.—, millest kanti ette Ülikooli Valitsusele.

Kõik need asjaolud põhjustasid toimkonnale lisa-eelarve korras toetuse andmise, mille tõttu bilanss tunduvalt suurenes.

Üksikasjalikumast tegevusest võiks nimetada:

- 1) Kuna puudus inventari üleandja, siis tuli selleks, et saada ülevaade üliõpilaskonna varandusest, teha komisjoniga põhjalik inventuur, kusjuures tarvitati uut inventarimärkimise viisi ja koostati üksikasjalik akt. Selgusid mõningad puudused.
- 2) Senini puudusid juhatus ja toimkondade palgaliste ametnikkudega kindlad teenistuslepingud. Need sõlmiti vormikohaselt ja kirjutati alla juhatusel voliniku poolt.
- 3) Üliõpilaskonna hoiusummad koondati senisest viiest pangast kolme pank, mis võimaldas ülevaatlukuma ja ökonoomsema majandamise.
- 4) Likvideeriti Üliõpilaskonna rahalise loteriiga seoses olnud küsimusi.

- 5) Akadeemilise Kooperatiivi juures asuv Üliõpilaskonna kirjastusfond määrati kindlaks kr. 5.000.— peale.
- 6) On sisse nõutud üksikutel organisatsioonidel Üliõpilaskonnale pikemat aega tasumata seisnud võlad kr. 1698.— ulatuses.
- 7) On astutud samme Haridusministeeriumis ja Ülikooli Valitsuses, et Üliõpilaskonna kasutuses seisnud ülikoolile kuuluv inventar saaks kantud Üliõpilaskonna arvele. Samal ajal olid käimas läbirääkimised seni ajani aastate kestel maha kustutamata ja hävinenud esemete mahakandmiseks, mis leidis aset 1937. a. kevadel.
- 8) 1937. a. suvel teostati üliõpilasmaja söögisaalis osaline, kõõgis ja kogu majas täieline remont ning veevärki juures vähemaid parandusi. Ulatuslikumat remonti tingis asjaolu, et üliõpilasmajas ei olnud pikemat aega täielikku remonti teostatud.
- 9) Üliõpilasköögi hindade tase hoiti alla Tartu keskmise, kuigi köök kannatas toiduainete ja puude hindade tõusu tõttu. Toitude alal pandi erilist rõhku toitvusele ja puhtusele. Produktide hankimine toimus alaliselt varustajalt, mis võimaldas suuremaid reserve ja toitude hinnas vältida nime-tamismäärset tõusu.
- 10) Üliõpilaskonna raha ja väärtpaberite hoidmiseks muretseti rahakapp ja sisustati kantselei ning teisi ruume mööbliga. Endine inventar korrastati ja värviti.

Kehalise kasvatuse toimkond.

Toimkonnal seisis käsitledava aja kestel ees elavusrikas tegevusjärg, eriti mis puutub 1937. aastasse. See tingis laialdasemaid väljaminekuid, kui seda ette võidi näha piiratud eelarvega. Kuna asjaajamise ülevõtmise momendil oli ära kasutatud lubatud aasta eelarve enam kui viie kuu ulatuses ette, pluss ülekulutused, siis seisti toimkonnas suurte raskuste ees. Abi tuli anda lisa-eelarve korras. Arvestades 1936. aastast jäänud võlgasid ja elavat tegevust 1937. aastal, näitas toimkonna arvete seis 1. veebr. 1938. a. kr. 1655.— ulatuses ülekulutusi. Need kulutused otsustas Ajutine Juhatus katta juhatusel usaldusarsti palga arvel Tervishoiutoimkonnalt saadaolevatest summadest.

Väljaspool korralist eelarvet ja toetusi on tulnud toimkonnale tegevuse võimaldamiseks summasid hankida väljastpoolt, millistest eriotstarbelistest annetest tänuga tuleb meelde tuletada hra Riigihoidja toetust kr. 3.000.— ulatuses. Korjanduslehtedega teostatud avalik korjandus tõi sisse kr. 770.—.

Toimkonna tööd kokku võttes saame alljärgneva tegevuspildi:

- 1) 19.—20. dets. 1936. a. külastas Tartut Poola AZS (Varssavi) käsipallinaiskond, võisteldes siin Tartu Üliõpilaskonna esindusnaiskonnaga võrk- ja korvpallis.
- 2) 23. veebr. 1937. a. peeti Tartus Üliõpilaskonna suusatamise esivõistlused 10 km suusatamises.
- 3) 7. märtsil 1937. a. peeti Elvas 10 km suusatamise esivõistlused.
- 4) 12.—21. märtsini 1937. a. korraldati Üliõpilaskonna käsipalli esindusnais- ja meeskondadega võistlusturnee Lätti ja Poola. Saavutati silmapaistvalt häid tulemusi: võideti 18 ja kaotati 8 mängu, kusjuures hinnatavamaks võiduks tuleb lugeda võitu Läti korvpalli rahvusmeeskonna üle 51:21.
- 5) 15.—17. märtsini 1937. a. Eesti Üliõpilaskonna male-meeskond saavutas neljanda koha esimesel

SELL maleturniiril Riias. Oldi sunnitud paremate maletajate haigestumise tõttu nõrgendatud meeskonnaga võistleva.

- 6) 21.—29. aug. 1937. a. Eesti Üliõpilaskond võttis osa VII CYE olümpiast Pariisis võrdlemisi suurearvulise sportlasperega. Võisteldi kergejõustikus, korvpallis ja laskmises. Tagajärjed kujunesid üle ootuste häädeks. Nimelt saavutati kergejõustikus kaks esimest kohta, nende seas üks uus üliõpilasmaailmarekord. Üks teine, üks kolmas ja 2 neljandat kohta. Korvpallis tuli Eesti kolmandaks Läti ja Poola järele.
- 7) 25.—26. sept. 1937. a. Eesti üliõpilassportlased võitsid suure ülekaaluga XII SELL olümpia kergejõustikus Kaunases.
- 8) 16. jaan. 1938. a. korraldati katsevõistlused 18 km suusatamises Tartus.
- 9) 28.—30. jaan. 1938. a. esindas Eesti Üliõpilaskonda IV-dal SELL talveolümpial Leedus (Zarasais) viieliikmeline suusameeskond. Olümpia tsükklis jäädi viimasele kohale, tingitult teistel võistlusaladel loobumisest. Norra karika tsükklis saavutati teine koht.
- 10) Üliõpilaskonna käsipalli esivõistlused 1937. a. meistri nimele toimusid 1936. a. II-sel ja 1937. a. I-sel semestril.

Et 1938. a. meistri nimele alanud võistlused 1937. a. II-sel semestril alles pooleli, siis ei saa neist ülevaadet pakkuda.

Kultuurtoimkond.

- 1) Korraldatud Vabariigi aastapäeva puhul 24. veebr. 1937. a. rahvuslik kõnelend.
- 2) 12. mail 1937. a. Tartus emadepäeva aktus.
- 3) Korraldatud ülikooli aastapäevade puhul kaks üliõpilaskondlikku traditsioonilist balli ja 1. mail 1937. a. tõrvikrongkäik ja ball.
- 4) Alustatud rahvuslikku kõnelendu Vabariigi 20. aastapäevaks. Et oleks võimalik volituste üleandmisel tööd pidevalt edasi viia, selleks ametisse kutsutud kõnelennu eri-korraldaja.
- 5) Läbirääkimisi peetud üliõpilastele soodustuste hankimiseks teatrites ja liiklemisvahenditel, milised osaliselt soodsalt lõpetatud.

Tervishoiutoimkond.

Revideerides toimkonna asjaajamise ülevõtmisel toimkonna majanduslikku osa, selgus, et arvepidamises näidatud erisummasid tegelikult olemas ei olnud. Olukord oli alguse saanud 1932. a. Tartu Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsilt hangitud toetuse kr. 1.500.—kasutamise ja sellekohaste edaspidiste lootustega. Toetuse kasutamise kohta jäeti aruanne esitamata ja seetõttu loobus T. T. V. V. S. edaspidisest toetusest. Aruanne ning sellega seoses olevad asjaolud vajasid unustusse. Alates 1933. aastast eksisteerisid aga loodetud toetused toimkonna „erisummade“ nime all edasi ja selle arvel tehti suuri ülekulutusi, seda peamiselt usaldusarsti palga arvel.

Mainitud tõsiasi ja selgusid alles välisrevisjoniga. Toimkonna usaldusarstile makseti seega palk välja juhatuse summadest ja tekkis võlg kr. 3.000.—suuruses.

Nende olukordade avastamisega osutus toimkonnale edasitegutsemine vormiliselt võimatuks. Esitati Ajutise Juhatuse kaudu palve sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele, koostades ja lisades olemasolevate andmete varal aruande 1932. a. saadud kr. 1500.—kasutamise kohta ja paludes varem

lubatud toetused 1932.—1937. a. takkajärele välja maksta.

Selle aja kestel oli tekkinud ülekulutusi kr. 2.118.—. Sotsiaalministeerium ei leidnud võimaliku olevat takkajärele tekkinud kulutusi tasuda. Nii jäi asja likvideerimine üliõpilaskonna enda hooleks.

Lahenduse toomise võimaldas toimkonna juures asetsev tervishoiufond, milline oli aja jooksul omaabi summade arvel tõusnud kr. 14.500.—peale. Üliõpilaskonna erifondide määrusega ettenähtud tervishoiufondi alammäärana seisis kr. 10.000.— ja ülekasvanud summasid võis kasutada eriotstarveteks. — Vastavalt juhatuse otsusele 17. jaan. 1938. a. T. Ü. V. kirjale 5. jaan. 1938. a. määrati tervishoiufond kindlaks kr. 10.000.—peale ning ülejäänud summast otsustati sisse nõuda juhatusele tekkinud võlg kr. 3.000.—.

Sellega olid tekkinud arusaamatused likvideeritud, kuigi varemagaegsed unustused kalliks maksuma läksid.

Samal ajal oli kogunenud aastate vältel hulk tervislehti. Enamuses jäi aga arusaamatuks, kellele kuuludis tervislehed, sest varem korra järele olid tervislehed anonüümsed, ja puudus kontrollregister. Sellepärast asus toimkond seisukohale, et sisse seataks vastav tervislehtede registreerimise kord, mis ka teostati. Ühtlasi muudeti seni valitsemis kord isiklike kude tervislehtede täitmisel. Edaspidi oleksid tervislehed nimelised.

Kuna puudusid kindlamad andmed eelmiste toimkondade kirjavahetuse kohta, siis muretseti sellekohane lauajuhend ja registratorid, et hiljem tehtud tööst ülevaatlikum olukord valitseks.

Läbirääkimised vastavate asutustega selgitasid, et üliõpilaste abistamine samadel alustel, nagu see teistel haigekassadel, osutus võimatuks. Senise korra järele edasi töötades tulnuks toimkonnal võtta kogu kliiniline ravi enda kanda või loobuda abistamisest, sest puudusid summad. Nii kaotaks toimkond üldse mõtte ja usaldusarstile makstud palk oleks väheste tuludega. Lähtudes neist seisukohtadest, et toimkond abistamise suhtes peab ümber organiseeruma, otsustas Ajutine Juhatuse esitada Haridusministrile vastava kava, mida tehti 23. sept. 1937. a.

Saadi suuline lubadus, et vastavad punktid võetakse sisse üliõpilaskonna põhimäärustesse, ning edaspidi toetussummade saamine kujundatakse olukorrale.

Kaugema kavana seisab Tervishoiutoimkonna viimine üldhaigekassaga samadele alustele ja toimkonna juhtimise andmine usaldusarstile kui alalisele palgalisele ametnikule.

Jooksvast tegevusest:

- 1) On muretsetud hädapäraseid abiriistu, esmaabi-kapp arstimatega, vererõhu mõõtmise aparatuur jne. Varem tuli tegutseda ülikooli kliinikust saadud vahenditega.
- 2) saadi järgmised kokkulepped:
 - 1) Ülikooli apteegiga: Toimkonna retseptidega lunastatavate arstimate hinna suhtes 40% ja patenditud ravimitelt 30—50% hinnaalandust.
 - 2) Tartu Linna apteegilt samadel alustel kuni 15% ja käsimüügitelt kuni 10% hinnaalandust.
 - 3) Arstidega sõlmiti kokkuleppeid suuliselt, tervislehte täitmise eest võtta tasu kr. 0,75.
 - 4) Ülikooli II Sisehaiguste Haigla röntgeniosakonnalt:

Thorasei läbivalgustuses, filmimises ja kontrastainetega läbivalgustuses.

- 3) Jooksvast abistatud paljusid üliõpilasi. Üksikujuhtudel hangitud ravivõimalusi Sotsiaalministeeriumi ja Tiisikuse Vastu Võitlemise Seltsi kaudu. Samuti on eriliistel olukordadel ravikulusid võetud toimkonna kanda.

Tänini puuduvad veel kindlakujulised kokkulepped arstilise abi vähendamise kohta laiemal alusel, kuid toimkond ja Ajutine Juhatus loodab, et need teostuvad lähemas tulevikus, eriti mis puutub toimkonna lõplikku ümberorganiseerimisesse.

Lugemislaualtoimkond.

Lugemislaualtoimkonna lugemislauad oli üks täielikuid, kus esitatud peagu kõik kodumaal ilmuvad ajalehed ja ajakirjad. Peale selle hulk Euroopa ajalehti ja ajakirju. Osa ajalehti ja ajakirju hangiti vahetuse alusel „Üliõpilastele“.

Kodumaa ajalehti	—	26	erinumbrit
„ajakirju	—	90	„
Välismaa ajalehti	—	23	„
„ajakirju	—	55	„

Kokku — 194 erinumbrit

Lugemislaual juures tegutses käsiraamatukogu.

1. veebruaril 1938. a. oli kogus teoseid:

Inventariseeritud	1046
Hõimuklubilt deponeeritud erinimest. järele	91
RA Peakomitee poolt RA puhul nov.	
1935. a. annetatud raamatuid	445

Kokku: 1582 köidet.

Aruantava perioodi alul oli kogus raamatuid ja brošüüre kokku 1375, seega juurdekasv 207 (neist brošüüre 49).

Raamatukogu täiendamine ei olnud summade vähesuse tõttu enamal määral võimalik, kuna suur osa raamatukogule määratud summast kasutati raamatute ja alahoitavate ajakirjade kätamiseks. Selle peale oli varemni vähem tähelepanu pööratud.

Kõitmata ajakirju oli algul 1003 aastakäiku, juurde tuli 12 aastakäiku, seega praegu 1015 ak., milised ühtlasi inventariseeritud eriraamatusse. Osa köideti.

Arvates ühe ajakirja aastakäigu võrdseks ühele köitele, saaksime käsiraamatukogu kogusuuruse:

Köidetud	—	1582
Kõitmata	—	1015
Kokku:	—	2597

Perioodi algul 2378, seega juurdekasv 219 eks.

Erielistest töödest, mis läbi viidi, võiks nimetada käsiraamatukogu hindamist, kõitmata ajakirjade inventariseerimist ja hindamist, laenuamis-rakendusvahendite muretsemist jne.

Tegevuse ajal laenutati raamatuid 2023 korral 4868 üksust.

Kaheksal töökuul kasutati abijõudu ilma kulude suurenemiseta palkade osas.

Üldiselt võiks mainida, et käsiraamatukogu kannatab suurima ruumikitsikuse all, mis takistab korrapärase laenuamist.

Seega on kerkinud esile käsiraamatukogu ühe esmajärgulisema tulevikusihina avarama ruumi muretsemine, mis võib teoks saada alles üliõpilasmaja laiendamisega.

Vahendusbüroo.

Toimkonna tegevusvõimalused senisel kujul — üliõpilastele töö muretsemine — ei annud nimetamisväärseid tulemusi, sest juba varem ei olnud selleks mingeid reaalseid võimalusi ette näha. Eelmise juhatuse algatatud üliõpilaskorterite uurimine ja registreerimine jäi rahaliste toetuste mittesaamisel läbi viimata. Kuna üliõpilaskonna omaabisummad väikesed, siis ei olnud võimalik ka mingeid eriuurimusi ega ülesandeid täita, et puudustkannatajaid üliõpilaste tööle rakendada. Toetusi määrati sellistele üliõpilastele teisel teel — priilõunate näol jne. Ajal, mil tööpuudus end üldiselt tunda andis, oli toimkonnal võimalus mujalt erisummasid hankida, nüüd aga puudus selleks otsekohene alus. Üldine majanduslik olukord oli tubliski paranenud ega annud ka üliõpilaste seas sellisel määral tunda kui varem. Seda näitasid ka eelnevad toimkonna aruanded, kus töö soovimise registreerimised järk-järgult vähenesid — seda peagu lõplikult viimasel ajal.

Kõige sellega arvestades näib, et Vahendusbüroo tegevus sellises suunas ja ülesannetes ei ole edaspidi mõeldav.

Et Ajutine Juhatus uusi erialgatusi ei saanud esile võtta tingitult raskest majanduslikust seisust, siis jäeti ümberorganiseerimine ja ülesannete leidmine korralise esinduse hooleks.

Oma enam kui aastast tööd välisrevisjoniga lõpetades ja käesolevat tegevuse ülevaadet esitades avaldab Ajutine Üliõpilaskonna Juhatus otsekohesemat tänu härra kuraator dr. med. vet. Julius T e h v e r'ile ja kõigile kaastöölisele, kes ühel või teisel teel on juhatuse tegevusele kaasa aidanud.

Ajutisel Üliõpilaskonna Juhatusel on häämeel, et üliõpilaskonnal endal osutus võimalikuks kanda üleminekuajaga seoses olnud tööraseks.

Eda Kook

24. 2. 38

*Taas läänes, idas mürsumõna
ja sõdurisaapaist võppub maa.
Ehk saabub aeg, mil ainus sõna,
mil ainus õigus on — „Hurra!“?*

*Ei! Kuigi sõjavanker rullub
ja surma sõtkub Marsi tald,
ja kuigi kõik, mis mõtleb, hullub
ning ainus kihk on — vägivald —*

*siis trotsib meie tahtekindlus,
veel seda hurjund hävingut,
siis näitab meie vaimuindlus
kesk vana hukku vastse lävingut!*

*Rüht ürgselt reibas ja uhke, kesk Ilo kannelde
[kaikust
a'and sajandeid sihte siin eestluse tarm, —
künt Maa-Ema rüppe külvi heites, et lõikust
tast sigitaks põhjamaa loodus nii karm.
Õid süngeid nii, hallatet, kõledaid
näind selliseid vähe on maid.*

TARTU ÜLIÕPILASKONNA ESINDUSE ESIMENE KOOSOLEK 7. II 38.

Tartu Üliõpilaskonna Esindus asus tööle

7. veebruaril k. a. tuli Tartus üliõpilasmajas kokku uus üliõpilaskonna esindus. Esinduse 51 liikmest oli kohal 49. Puudus 1 sakslaste ja 1 korporatsioonide esindaja.

Esinduse esimese koosoleku avas üliõpilaskonna juhatus praegune esimees H. Sein, kes andis lühikese ülevaate üliõpilaskonna Ajutise Juhatuses senisest tööst ja avaldas lootust, et kokkukutsutud esinduses töö areneb usalduslikus õhkkonnas.

Päevakorra kinnitamisele asumisel Ajutise Juhatuses poolt tehti ettepanek päevakorda täiendada kodukorra vastuvõtmise punktiga.

Koosolekule tehakse vaheaeg, mis kestab poolteist tundi, et vanematekogu saaks küsimuses seisukohta võtta. Pärast selgub, et vanematekogu on kodukorra jätnud esinduse enda otsustada.

Edasi võetakse vastu seisukoht, et esinduse koosolekud peavad olema kinnised, kui selle poolt on $\frac{2}{3}$ esinduse kohalviibivaist liikmeid.

Juhatuses koosseisu otsustatakse suurendada seniselt 7-lt üheksale ja põhikirja väljatöötamiseks antakse vastavale komisjonile aega kuni 31. märtsini.

Lõppeks võetakse kogu kodukord vastu ühel häälel ja konstateeritakse, et usalduslikku vahetorda võidakse saavutada.

Kodukorra muudetud paragrahvid võeti vastu alljärgnevas redaktsioonis:

Ülikooli Seaduse (RT 1937, 78, 641) §§ 94—108.

§ 26.

Esinduse poolt tehtud otsus loetakse vastuvõetuks, kui selle poolt on üle poole koosolevaist liikmeid. Üliõpilaskonna põhikirja vastuvõtmisel ja kõigile üliõpilastele kohustuslike korralduste andmisel, samuti kinnisvarade omandamisel ja võõrandamisel on nõutav $\frac{3}{4}$ koosolevate liikmete pooltolemine, mis ei või olla vähem kui Esinduse liikmete enamus. Põhikirja ja kodukordade vastuvõtmiseks nõutakse otsustamist kahel lugemisel. $\frac{1}{4}$ Esinduse liikmete nõudmisel on Esindus enne otsuse tegemist ülestõstetud küsimuses kohustatud ära kuulama Vanematekogu arvamuse.

§ 27.

Esinduse koosolekud on avalikud akadeemilistele kodanikkudele. Koosolekut võib kinniseks kuulutada $\frac{2}{3}$ hääleteenamusega üksikute asjade arutamise ja otsustamise puhul.

Esinduse koosolekuist võivad peale Esinduse liikmete sõna õigusega osa võtta Ülikooli Rektor, Üliõpilaskonna Kuraator, tema abi, üliõpilaskonventide vanemad, Üliõpilaskonna ametnikud ja Juhatuses poolt kutsutud isikud.

Esinduse koosolekute protokollid saadetakse hiljemalt ühe nädala jooksul pärast asetleidnud koosolekut teadmiseks üliõpilaskonventidele.

TARTU ÜLIÕPILASKONNA JUHATUS

Vasakult: J. Laikoja (ametita liige), V. Minneste (1. abisekretär), V. Raidal (2. abisekretär), A. Raska (sekretär), A. Jaik (2. abiesimees), E. Jürgenson (esimees), H. Mark (1. abiesimees), seisavad: R. Troost (laekur), R. Avasalu (abilaekur).

§ 69.

Üliõpilaskonna Juhatus on üheksaliikmeline, kuhu kuuluvad: Üliõpilaskonna esimees, kaks abiesimeest, sekretär, kaks abisekretäri, laekur, abilaekur ja ametita liige.

§ 70.

Juhatus valitakse Esinduse poolt salajasel hääletamisel koosolijate absoluutse enamusega ja kinnitatakse Ülikooli Rektori poolt. Ajutine Juhatus jääb oma kohuste täitmisele kuni uus kinnitatud Juhatus talt asjaajamise üle võtab, mis peab sündima hiljemalt nädala jooksul pärast selle kinnitamist.

Juhatus või üksik juhatus liige astub omalt kohalt tagasi, kui seda nõuab Esinduse otsus, mis tehtud Esinduse absoluutse hääleteenamusega.

§ 71.

Juhatus koosolek on otsustusvõimeline, kui koos on vähemalt viis juhatus liiget, nende seas esimees või tema asemik. Koosolekuist osavõtmine on juhatus liikmeile kohustav. Koosolekuist võtavad tarvidust mööda toimkondade juhatajad sõnaõigusega osa. Igast Juhatus koosolekust teatatakse toimkondade juhatajaile.

Juhatus otsused tehakse hääleõiguslike koosolijate hääleteenamusega. Häälte pooleks langemisel otsustab juhataja hääl.

III.

Vaata Edustuse kodukorra §§ 1—6, 8, 9, 11—25, 27—33.

IV.

Ajutise kodukorra alusel ettevõetud valimised on ajutised ja valitud isikute volitused kestavad kuni Üliõpilaskonna põhikirja kehtimahakkamiseni valitud organid ja isikud neilt ametid üle võtavad.

Üliõpilaskonna põhikirja väljatöötamine ja vastu võtmine peab toimuma hiljemalt 31. märtsiks 1938. a.

Enne juhatus moodustamisele asumist otsustatakse pidada vaheaeg, mis venis hommikuni.

Pärast seitse tundi kestnud vaheaega, mille jooksul mõtteid vahetati üliõpilaskonna esinduse uue juhatus moodustamise ümber, otsustas esindus järgmisel hommikul kell veerand seitse kuulutada koosolekule uus vaheaeg kuni õhtu kella kaheksani. Niihästi sellise kui ka ühingute esindajad tegid teatavaks oma seisukoha, et-nemad ei tee esimehe isikust tüliküsimust, kuid tervikliku üliõpilaskonna loomise suunas üliõpilaskonna juhatuses peaks esinema koalitsioon seinast seinast. Pärast seda esitati esimehe kohale E. Jürgenson. Selle vastu ei vaieldud. Põhimõtteks seati, et kumbki suurem rinne saadab üliõpilaskonna juhatusse 4 liiget ja ülejäänud üheksanda koha peale on kandidaadiks vähemusrahvuste esindaja ja vastloodud ühingute mees. Seega oleks vähemalt eesti üliõpilaskonna osas loodud koalitsioon seinast seinast.

8. veebruaril kell 11.25 õhtul jätkati koosolekut, et asuda järgmise päevakorra punkti — valimiste juurde. Koosoleku jätkamiseks andis Aj. Juhatus esim. H. Sein sõna esinduse liikmetele päevakorra punkti juures üleskerkinud põhimõtteliste küsimuste kohta. Sõnavõtjad väljendasid, et üliõpilaskonna juhatus peab kajastama kogu üliõpilaskonda ja võtma südameasjaks ka nende üliõpilaste huvid, s. t. organiseerumatute üliõpilaste omad, kellel pole esinduses esindajaid. Toonitati veel koalitsiooni vajadust seinast seinast, kuna üksteise väärilise hindamise ja sõbraliku suhtumisega ning hea tahtega võidakse teha palju tervikliku üliõpilaskonna ja seega ka kogu rahva kasuks. Märgitigi ka, et on täiesti

endastmõistetav, et vähemusrahvusi ei tohi võtta alahindavalt.

Mitmete sõnavõtjate poolt väideti, et kõigi üliõpilaste eriorganisatsioonide ühiseks taotluseks olgu tervikliku, rahvusliku ja enesekorralduse alusel töötava esinduse loomine. Samuti toodi veel ette, et endised üliõpilaskonna edustused on palju korda saatnud külgekülje kõrval töötades ja üksteist mõistes, mispärast ka uus esindus võib ainult sel korral täita oma kõrgeid ülesandeid, kui temas on kaitstud terviliku üliõpilaskonna huvid.

Enne valimiste juurde asumist soovitakse üksikute esindajate poolt teha vaheaeg, et kokkuleppeid saavutada loodava terviklikku kajastava üliõpilaskonna juhatuse loomiseks. Vaheaeg kestis veidi üle 3 tunni ja kell 3.30 hommikul oli jõutud üliõpilaskonna juhatuse ja alaorganite koosseisude kohta täielikule üksmeelsele kokkuleppele.

Uuesti koosolekut jätkates teatas koosoleku juhataja H. Sein, et järgnevalt asutakse üliõpilaskonna juhatuse ja toimkondade valimisele. Juhatuse liikmed valitakse kinnisel hääletamisel.

Üliõpilaskonna uueks esimeheks seatakse üles E. Jürgenson („Korp. Sakala“), kes ka uueks esimeheks valitakse. Uus üliõpilaskonna esimees E. Jürgenson asus nüüd koosoleku juhataja kohale, mille järel ta pöördus lühikese sõnavõtuga kooslijate poole, avaldades tänu üliõpilaskonna Ajutisele Juhatusele üleminekuaja jooksul tehtud töö eest. Ühtlasi toonitas esimees, et tänase päevaga asub üliõpilaskond oma ümberkorralduses viimasesse faasi, mis kestab hiljemalt 31. märtsini, uue üliõpilaskonna põhikirja vastuvõtmiseni. Seega seisame suure töö ees. Nagu tänane koosolek näitas, on koostöö üksmeelne ja selleks ühiseks tööks soovin esinduse liikmetele head tahet ja palju jõudu meie tervikliku üliõpilaskonna hüvanguks.

Järgmisena asuti teiste juhatuse liikmete valimisele, mis toimus samuti kinnisel hääletamisel. Hääletustulemuste selgudes osutusid valituks uude üliõpilaskonna juhatusse peale eelpoolmainitud esimehe järgmised esinduse liikmed: 1. abiesimeheks — Heinrich Mark („E. Ü. S. Veljesto“), 2. abiesimeheks — Asta Jaik („Korp. Indla“), sekretäriks — Andres Raska („Eesti Üliõpilaste Selts“), 1. abisekretäriks — Viktor Minneste („Eesti Üliõpilaste Ühing EÜÜ“), 2. abisekretäriks — Valve Raidal („Eesti Naisüliõpilaste Selts“), laekuriiks — Rudolf Troost („Korp. Frat. Livienis“), abilaekuriiks — Rudolf Avasalu („EÜS Põhjala“) ja ametita juhatuse liikmeks — Juhan Laikoja („Korp. Frat. Estica“).

Üliõpilaskonna üksikute toimkondade juhatajad ja nende liikmed valiti järgnevalt lahtisel hääletamisel. Toimkondade juhatused valiti järgmiselt:

Üldtoimkonna juhatajaks on automaatselt üliõpilaskonna esimees E. Jürgenson, kuna liikmeteks valiti G. Tohver („Korp. Vironia“), J. Rebane („ÜS Liivika“), J. Laikoja, O. Annus („EÜS“), A. Pukk („EÜS Põhjala“), M. Raidla („EMÜ Ümera“), A. Kosson („Korp. Filiae Patriae“), V. Hausen („Baltonia“).

Välis toimkonna juhataja — N. Mürk („Korp. Filiae Patriae“), liikmed: J. Rebane, H. Leesment („Korp. Rotalla“), E. Kareda („EÜS“), S. Laats („Korp. Amicitia“).

Kehakasvatustoimkonna juhataja — M. Kont („ÜS Liivika“), liikmed E. Volke („Korp. Sakala“), A. Looring („EÜS Ühendus“), K. Kuusk („Korp. Rotalla“), D. Perepletekov („Korp. Frat. Aeterna“).

Kultuurtoimkonna juhataja — A. Sult („Korp. Indla“), liikmed A. Pukk, L. Põllusaar („ENÜS“), A. Lainvee („Korp. Vironia“), A. Veski („Korp. Filiae Patriae“).

TARTU ÜLIÕPILASKONNA VANEMATEKOGU

Revisjonikomisjoni toimkonna juhataja — V. Grünthal („Vene Üliõpilaste Selts“), liikmed V. Muld („EÜS“), J. Haljasmaa („Korp. Frat. Estica“), V. Adamson („ÜS Raimla“), P. Palis („Korp. Frat. Liviensis“).

Lugemislaua toimkonna juhataja — J. Sõster („ÜS Concordia“), liikmed J. Haljasmaa, N. Lõhmus („Korp. Sakala“).

Tervishoiutoimkonna juhataja — L. Rüü-

tel („ENÜS“), liikmed H. Tomingas („Korp. Indla“), Sepp („Korp. Liviensis“), väljaspool esindust, vahendusbüroo juhataja — V. Sapas („Eesti Naisüliõpilaste Ühing“), A. Tanimäe („EÜS“), O. Flour („Korp. Frat. Liviensis“).

„Üliõpilastelehe toimkonna juhataja väljaspool esindust, praegune peatoimetaja E. Puusepp („Korp. Frat. Estica“), liikmeiks V. Tallmeister („EÜS“) ja L. Üllaste („Korp. Revelia“).

Üliõpilaskonnas otsitakse koostöö aluseid

Üliõpilaskonna üldtoimkond pidas 22. veebr. oma koosoleku. Sellel koosolekul üliõpilasseltside esindajad tõstatasid küsimuse, et enne uue põhikirja koostamisele asumist tuleks kokku leppida üldse koostöö aluste suhtes, et koostöö võiks kujuneda tõhusaks ja kesta pikemat aega. Seejuures üliõpilasseltside esindajad deklareerisid, et nemad tahavad näha terviklikku, rahvuslikku ja enesekorralduse alusel tegutsevat üliõpilaskonda. Samuti esitasid nad soovivaalduse, et põhikirja väljatöötamisele asumisel tõstetaks üles ülikoolide seaduse muutmise küsimus üliõpilaskonna osas ja nimelt, et 1) vanematekogu muudetakse nõuandvaks organiks, 2) kuraatori valiks ülikooli valimiskogu ja 3) ilmne võõrapärane konvendi nimetus muudetakse.

Korporatsioonide esindajate poolt toonitati, et

toimkonnal tuleb asuda kohe uue põhikirja väljatöötamisele, seejuures nad soovitasid aluseks võtta endist üliõpilaskonna põhikirja.

Lõppeks lepiti nii kokku, et toimkonnas tõstatatud seisukohad antakse juhatus otsustada, kes fikseerib edaspidised koostöö alused. Avaldati soovi, et juhatus peaks oma koosoleku, kus need alused kinnitamisele tuleksid.

Toimkonnast osavõttev üliõpilasiühingute esindaja deklareeris omalt poolt, et üliõpilasiühingud tahaksid näha heameelega, et uues üliõpilaskonna põhikirjas organiseerimata üliõpilaste küsimus nii lahendataks, et nemad ei oleks nagu terviklikust üliõpilaskonnast eemale tõugatud ja et neil ka raskust ei tekiks üliõpilaskondlikust elust osavõtmiseks.

Asutatakse Eesti Teaduste Akadeemia

Vabariigi Valitsuse koosolekul 28. jaanuaril s. a. vaadati läbi ja antakse Riigihoidja dekreedina Eesti Teaduste Akadeemia seadus.

Seaduses öeldakse: Eesti Teaduste Akadeemia ülesandeks on üldise ja eriti Eestit käsitleva teaduse arendamine, lähtudes eeskätt tegeliku elu vajadustest välja kasvanud küsimustest.

Oma ülesannete täitmiseks akadeemia eriti: algatab, korraldab ja kooskõlastab teaduslikke uurimisi; kirjastab teaduslikke töid ja perioodilisi väljaandeid; asutab teaduslikke kogusid; korraldab teaduslikke loenguid, kongresse ja näitusi; kuulutab välja võistlustööde teemasid ja määrab selleks vastavad autasud; määrab auhindu teaduslike uurimistööde eest ja määrab stipendiume ja teeb uurimisülesandeid uurijatele või vastavatele asutustele.

Oma ülesandeid täidab akadeemia otseselt või tema juures asutatavate teaduslike ühingute kaudu.

Akadeemia allub haridusministeeriumile.

Oma tegevuse korraldamiseks on ta autonoomne, kuivõrd seadus seda iseseisvust ei piira. Akadeemial

on kaks sektsiooni: humanitaarteaduste sektsioon ja loodusteaduste sektsioon. Vabariigi Valitsus haridusministri ettepanekul võib sektsioonide arvu suurendada.

Uus seadus näeb akadeemia ette isikliku akadeemiana, millel on 20 liiget. Akadeemia liikmeks võivad olla Eesti kodanikud, kes oma teaduslike töödega on silmapaistvalt edasi viinud teadust ja ilmutanud võimeid teadusliku töö korraldamiseks. Akadeemia esimesed 12 liiget, võrdsel arvul humanitaar- ja loodusteaduste esindajaid, nimetab Vabariigi president haridusministri ettepanekul, kuna hiljem akadeemia ennast ise täiendab samadel alustel, mis ülikoolide seadus ette näeb professorite ametisse seadmisel. Akadeemia eesotsas seisab Vabariigi presidendi poolt haridusministri ettepanekul viieks aastaks nimetatud akadeemia president, kes akadeemia otsuseid võib seisma panna ja tarbe korral haridusministrile lõplikuks otsustamiseks esitada. Akadeemia liikmete ametivanuse piiriks on 70 aastat. Akadeemia liikmed, kes on ületanud vanuse piiri, arvatakse emeriteeritud liikmeiks.

ÕPETATUD EESTI SELTSI JUUBELIAKTUSE AUKÜLALISI

Õpetatud Eesti Seltsi juubeliaktus Tartus

Õpetatud Eesti Seltsi 100 a. juubelipidustustest Tartus pühapäeval, 30. jaan. võttis Riigihoidja ja Wabariigi Valitsuse esindajana osa Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kellega koos oli veel Tartu sõitnud haridusminister kol. A. Jaakson ja kunsti ning teaduse osakonna direktor J. Vasar.

Peale tervitusi siirduti jaamast kohe kunstikool „Pallas’esse“ Õpetatud Eesti Seltsi ajaloolise näituse avamisele.

Avasõnad näitusel lausus seltsi esimees prof. H. Moora, kes tähendas, et korraldatud näitus annab ülevaate seltsi ajaloost. Seltsi väärtus seisab aga vaimses sisus, mida pole võimalik välja panna. Õp. Eesti Seltsi minevikust on säilinud vähe riismeid, kuid kõigil neil koltunud lehtedel on palju väärtust.

Selle järele palus esimees Sõjavägede Ülemjuhatajat kindral J. Laidoneri näitust avada.

Ülemjuhataja kõne järele tutvustas prof. H. Moora näitusekülalisi väljapanekutega.

Ohtul kell 6 algas ülikooli aulas

pidulik aktus.

Rohelisega kaunistatud ning heledasti valgustatud aulasse kogunes rahvast rohkesti. Siin oli teadusemehi, kirjanikke, kunstnikke, vaimulikke jt. Aukohale paluti istuma seltsi esimese esimehe pastor Geheve vennatütar prl. Geheve. Sõ-

javägede Ülemjuhatajat kindral J. Laidoneri ja haridusministrit A. Jaaksoni austati nende saabumisel aulasse püstitõusmisega. Esimeses reas võtsid istet Sõjavägede Ülemjuhataja, haridusminister, seltsi esimees prof. H. Moora, riigikohtu esimees K. Parts, ülikooli rektor prof. H. Kahon, piiskop H. B. Rahamägi, Tartu linnapea kindral A. Tõnisson, prof. H. Koppel jt.

Esimesena astus kõnetooli seltsi esimees prof. H. Moora, et lausuda avamissõnu.

Ta tervitas soojade sõnadega kõiki pidukülalisi, eriti aga Riigihoidja esindajat kindr. J. Laidoneri, ning avaldas ühtlasi tänu Riigihoidja K. Pätsile tema kaudu seltsile osutatud erakordse tähelepanu ja au eest. Samuti tervitas esimees kindr. J. Laidoneri isiklikult, siis haridusministrit, ülikooli rektorit, Tartu linnapead ja kõiki väliskülalisi.

Oma kõnes esimees H. Moora andis pikema ülevaate Õpetatud Eesti Seltsi kujunemisest ja suurest tööst eesti teaduste arenemisel. Ta lausus kõne lõpul:

„Asudes täna üle oma olemasoleva teise sajandi läve, loodab ja usub Õp. Eesti Selts, et see vanade eesti Kalevite geenius, kelt saja aasta eest lootsid meie rahvale tugevust ja tõusu Seltsi asutajad, ja kes on meie rahvast ja haridust aidanud ja edasi viinud üle kõigist raskustest, et seesama hea geenius

eesti teadust ja meie seltsi ikka edasi kannab ja kaitseb.

Omalt poolt lubab ja töötab Õp. E. S. jätkata oma tööd endises truuduses ja kohusetundes meie isamaa, meie Eesti vastu, kohusetundes nende töömeeste põlvede mälestuse vastu, kes enne meid siin ja siitkaudu on kandnud valgust meie maale. Ühtlasi tahab Õp. E. S. jätkata oma tööd üha suurenevas nõudlikkuses iseenda vastu — pandiks meie teaduse edule ja tõusule. Õp. E. S. tahab edasi koondada enda ümber kõiki temas viljeldavate alade töömehi, eriti ka meie järjest pealetulevaid noori jõude ja ühendades ning toetades nende püüdeid kasvata ja edendada eesti vaimset loomingu ja kanda nagu senigi selle vilja üle meie kodumaa ning edasi laia maailma — rikkuseks ning õnnistuseks meie rahvale, kasuks rahvastevahelisele teadusele ja auks Eesti nimele.“

Järgnes

kindral J. Laidoneri sõnavõtt.

Kindral J. Laidoner ütles oma kõnes:

„Kõigepealt on mul edasi anda Õpetatud Eesti Seltsile meie Riigihoidja K. Pätsi südamlikumad tervitused seltsi 100 aasta juubeli puhul. Riigihoidja tervitab kõiki seltsi tegelasi, seltsi juhatust ja tuletab tänutundega meelde kõiki neid isikuid, kes 100 aasta kestel seltsi te-

gevusväljal on viljakalt töös seisnud.

Oli aeg, kus ajaloo uurijad ühe ühiskondliku organisatsiooni arengut, ühe rahva elukäiku vaatlesid peamiselt võimuelemendi seisukohalt. Kui arvame, et riiklik organisatsioon koosneb kolmest tegurist — maast, rahvast ja võimust, siis ei oleks õige vaadelda ühe rahva minevikku ainult ühe, nimelt võimuelemendi vaatevinkli kaudu. Niisuguste ühekülgsede vaatluste kaudu meie ei selgitaks selle rahva ajalugu. Nüüd on ka nooremad teadlased asunud seisukohale, et ei saa ainult võimutegurite vaatevinklist asuda jälgima ühe rahva minevikku. Kuid ühiskondliku ajaloo valgustamisel on tihti tarvitatud niisuguseid uurimismeetodeid.

Tänase juubilar, Õpetatud Eesti Seltsi endist tegevust jälgides nähtub, kuidas selle seltsi tegelased võtsid kohe algusest peale oma uurimistöös nagu instinktiivselt uue suuna. Vanad balti-saksa ajaloolased on meie maa minevikku käsitanud peamiselt võimufaktorite seisukohalt. Seltsis hakati arendama teisi uurimismeetodeid, hakati valgustama meie maa ja rahva vanu kultuuri-traditsioone, vanu vaimseid pärimusi. Selles mõttes on Eesti Õpetatud Selts määratu suure töö teinud. Tema tegevuses ilmneb veel üks omapärane: siin tekkis koostöö tahe Eesti haritlaste kui ka kohapealsete saksa soost kodanike vahel. Tarvitades ütlust saksa soost Eesti riigi kodanikud, meile selgub mitmel viisil, kuidas kaugemas kui ka lähemas minevikus meie rahva hulgast palju eesti elementi on üle läinud teistesse kihtidesse, keda tunne saksa soost kodanike nimetuse all. See definitsioon ei ole aga õige. Ühe rahva ja maa kõrgem kiht on ka mujal teatud aegadel tarvitanud teist keelt. Keskaegadel selleks on mitmel pool olnud ladina keel. Kui niisugused probleemid päevakorrale kerkivad, siis meie tihti ei julge tunnistada, et kogu meie maa ja rahva ajaloolisest arengust, tema kultuurilisest ja majanduslikust kujunemisest kogu Eesti rahvas palju suuremal määral on osa võtnud, kui sellest harilikult väidetakse.

Meie noored teadusemehed hakkavad meie rahva minevikku nüüd hoopis teisiti valgustama. Hiljuti me lugesime ühe meie noorema teadlase uurimust, kuidas Rootsi aeg uute andmete põhjal hoopis uues valguses esile kerkib. Uuesti avastatud materjalid selgitavad, kuidas vana Rootsi armee ei ole koosnenud üksnes eesti lihtsõduritest, vaid ka eesti ohvitseridest. Aja jooksul ses suunas uurimistööd jätkates meie näeme kindlasti, kuidas

eesti rahva osa tema maa mineviku kujundamisel järjest suureneb.

Õpetatud Eesti Seltsil on selles mõttes kustumatuid teeneid, et ta oma ajaloolisi uurimusi hakkas suunama selles sihis.

Oma kodumaa ajaloo vaatlemisel on vist kõigile jäänud mulje, nagu oleks meie minevikus olnud üks aja-järk, kus Eesti rahvas nagu kadus ära: peale muistset vabadusvõitlust, kus alla jäime, tuli võõras võim; Eesti rahvas suikus unne, kuni ta viimaks äratati oma ärksamate rahvapoegade poolt. Nüüd selgub ikka kindlamini, kuidas niisugused kujutlused on täielikult väärad. Eesti rahvas ei ole kunagi kaotsis olnud. Eesti rahvas elas edasi ja võitis osa kõigest sellest tööst ja tegevusest, mille tulemusena meie praegu tunneme oma kodumaad. Küll on aga õige, et väga palju puht eesti elementi üle läks maad vallutama tulnud võõrkihtidesse, hakates tarvitama teist keelt.

Eesti teadlaste noorema generatsiooni uurimiste töö tulemused peavad võimsalt kasvatama kogu meie rahva ja eriti meie noorse iseteadvust. Üks rahvas võib ju ka ajaloota olla, kuid meil ei ole tarvilik kogeda niisugust erandlikku olukorda — meie taga seisab suur ja sündmusrikas ajalugu. Meie kodumaa pinnal on vormitud ajalugu, ja selles vormimistöös on eesti rahvas etendanud silmapaistvat osa. Eesti noore teadlaste-generatsiooni töö jätkudes kaotame kindlasti oma minevikust selle tühiku, millest eelpool kõnet oli, nagu oleks eesti rahvas kunagi ajaloo näitelavalt kadunud olnud. Õpetatud Eesti Selts saab kindlasti tööd selles sihis jätkama. Siin on veel suurel arvul töid ees, mis toovad esile uusi kultuuriväärtusi. Nende väärtuste alusel kasvatame edasi oma tulevat põlve.

Just see, et Õpetatud Eesti Selts on asutatud Tartu ülikooli juures ja tegutsenud seal pilkki aastakümneid, on annud sellele kultuurorganisatsioonile staabiilsuse. See koostöö jätkub ka tulevikus ja tuleb kasuks nii seltsile kui ka ülikoolile. Hiljuti hakkas maksma uus Riigihoidja poolt antud ülikoolide seadus. Neil päevil Riigihoidja kirjutas alla teisele tähtsale seadusele, mis rajab Eesti Teaduste Akadeemia. Kui nüüd mõned küsivad, kas see uus asutus ei võta tööd ära teistelt teadusliikudelt seltsidelt, siis võib kindlasti vastata eitavalt. Eesti Teaduste Akadeemia luuakse Eesti teaduste mitmekülgeseks arendamiseks. Meie ei kujutle muidugi, et Eesti kui väike riik saaks oma Teaduste Akadeemia alusel midagi õige suurejoonelist luua. Eesti Teaduste Akadeemia kujuneb rohkem ühendavaks

lülis kahe kõrgema õppeasutuse vahel. Siia koondub meie teadlaste parim valik. Peatöö teaduste edendamise alal teevad siiski ülikoolid ja teised teaduslikud organisatsioonid. Ülikoolide peaaesandeks on noori ette valmistada tulevaseks teaduslikuks tööks.

Ülikoolide seadust on muudetud, mis ei tähenda ülikooli teadusliku tegevuse kitsendamist. See tegevus peab laienema ja laieneb kindlasti.“

Kindral J. Laidoner ütles oma kõne lõpul: „Kui rahvas tahab iseisvalt elada, peab tal jätkuma indu ja hoogu võitluseks igal alal, mitte üksnes relvaga käes lahinguväljal, vaid ka kultuuri-võistlus-rinnetel. Kui meie ei suuda võistelda teiste rahvastega oma kultuuri, oma vaimse arengu poolest, siis oleme võimetud ka relvaga oma iseseisvust kaitsma, oleme võimetud tulevikus, kui see peaks juhtuma, niisugust võitlust läbi elama, nagu see teostus meie Vabadussõjas. Õpetatud Eesti Selts jäägu selleks allikaks, kust voolab kõrgeid kultuuriväärtusi. Kasvatagu see selts ka tulevikus meie rahva auja uhkusetundeid. Jäägu tema tulevikutöö tulemused meie kultuuri raudvaraks. Täna veel kord seltsi juhte. Koondugu seltsi ümber ikka rohkem teisi noori teadlasi.“

Järgnevalt esimees prof. H. Moora kuulutas välja juubeli puhul valitud

auliikmed.

Esimeses järjekorras teatas esimees, et auliikme diplom on otsustatud anda Riigihoidja K. Pätsile. Teisena anti üle diplom kindral J. Laidonerile.

Samuti on valitud Õp. E. Seltsi auliikmeteks:

Prof. J. Köpp, end. Tartu Ülikooli rektor ja Seltsi abiesimees; prof. H. Koppel, end. rektor, Seltsi liige a-st. 1894. alates; prof. J. Mark, end. esimees; dr. Adolf Friedenthal, Eestimaa Kirjanduse Ühingu esimees, tuntud kultuuriloo-, eriti muinasaja uurija; prof. Arno Rafael Cedberg, 1919—1928 Eesti ja Põhja-maade ajaloo prof. Tartu Ülikoolis, samal ajal ÕES-i liige; prof. Uno Harva, Turu ülikooli prof., silmapaistvamaid mütoloog; prof. Albert Hämäläinen, etnograafia prof. Helsingi ülikoolis, tuntumaid soomeugri etnolooge; Juha Artturi Kannisto, soome-ugri keeleteaduse prof. Helsingi ülikoolis, voguli keele parim tundja; prof. Viljo Tarkiainen, soome kirjandusloo prof. Helsingi ülikoolis, Soome Kirjanduse Seltsi esimees; prof. Yrjö Heikki Toivonen, soome-ugri keeleteaduse korraline prof. Helsingi ülikoolis, suurim etimoloog; prof. Eemil Aukusti

Tunkelo, soome ja sugulaskeelte prof. Helsingis, teenekamaid uurijaid omal alal; dr. Arne Elias Äyräpää, Soome Rahvusmuuseumi esiajaloolise osakonna juhataja, dots. Helsingis, väljapaistev muinsuuriija; Max Vasmer, slaavi filol. prof. Berliinis, indo-euroopa keeleteaduse prof. Tartus, eesti ülikooli alguaastal, Seltsi omaaegne sekr.; János Melich, slaavi filol. korr. prof. Budapesti ülikoolis, silmapaistvamaid ung. keele uurijaid; Gyula Németh, türgi filol. korr. prof. Budapestis, silmapaistvamaid ung. rahva mineviku valgustajaid; Miklós Zsirai, soome-ugri keeleteaduse korr. prof. Budapestis, juhtiv omal alal Ungaris; Janis Endzelins, balti ja indo-euroopa keelte korr. prof. Riia ülikoolis, tähtsaimaid indo-euroopa keelte uurijaid, silmas pidanud ka läti keele suhteid läänemere-soome keeltega; Konrad Nielsen, soome-ugri keeleteaduse prof. Oslo ülikoolis, autoriteetsemaid lapolooge; Vladimierz Antonievicz, prof., Varssavi ülikooli rektor, nimekaimaid muinasteadlasi; Oskar Halecki, tuntud poola ajaloolane, prof. Varssavis; Sigurd Erixon, prof. Stokholmis, Upsalas ja Lundis, väljapaistvaimaid etnolooge; Thor Helge Kjellin, rootsi kunstiajaloolane, Karlstadi muuseumi juhataja, Tartu Ülikooli kunstiajaloo prof. 1922—1924, samal ajal ÕES-i liige; Birger Nerman, rootsi muinasteadlane, Tartu Ülikooli prof. 1923—1925, samal ajal ÕES-i konservaator, ÕES-i kirjavahetajaliige 1932-sest aastast.

Juubeli puhul valiti

Õp. E. Seltsi kirjavahetaja-liikmeteks:

Eestist: dr. H. Veiss, Wanradtkölli katekismuse avastaja. Soomest: dots. M. Haavio, rahvaluule; dr. L. Hakulinen, keelet.; prof. V. Mansikka, rahvaluule; prof. A. Penttilä, keelet.; dots. A. Rantasalo, rahvaluule; prof. P. Ravila, keelet.; prof. V. Salminen, rahvaluule; dots. K. Viikuna, etnogr.; Ungarist: dr. Ö. Beke, keelet.; prof. A. Klemm, keelet.; prof. D. Pais,

keelet.; Rootsi: dots. R. Liljedahl, ajalool.; dots. A. Schüick, ajalool.; Norrast: dots. N. Lid, etnogr.; Lätist: prof. P. Kundzinsh, arhitektuur; prof. A. Švalbe, ajalool.; Leedust: dots. J. Ivinskis, ajalool.

Edasi teatas asutuste esindajana dir. J. Piiraja, et seltsi juubeli puhul on seltsi juures loonisel rahvuslike teaduste alal uurimistöo toetamise erikapital. Selleks kapitaliks on koos juba 20.700 krooni, millele on lubanud lisa veel terve rida asutusi.

Tervitused

Tartu linnavalitsuse poolt ütles tervitusi Tartu linnapea kindr. A. Tõnisson, kes ühtlasi andis üle ka auaadressi. Tartu ülikooli poolt tervitas rektor prof. H. Kaho, kes samuti andis üle auaadressi. Tallinna Tehnikaülikooli poolt tervitas prof. Paavel ja Loodusuuriijate Seltsi poolt prof. Paris.

Esimene tervitus välismaalaste poolt on soomlastelt. Neid on kokku kümme meest, kõik varustatud auaadressidega. Kõnetooli asub soomlaste esindajana prof. Tarkiainen, kuna teised tema kaasmaalased end rivistavad kateedri ette. Prof. Tarkiainen tervitab eesti keeles, Helsingi ülikooli, Soome Kirjanduse Seltsi ja teiste soome teaduslikkude seltside ja uurimisinstiitute poolt. Oma kõnes tähendab tervitaja, et soomlased rõõmustavad südamest sellest suurejoonelisest tõusust, mis on igal alal vennasrahvaste eluavaldustes tähele panna.

Tervituste järele antakse soomlaste poolt prof. H. Moorale hulk auaadresse üle. Prof. Tarkiainen teatab, et Soome Kirjanduse Selts on otsustanud kinkida Õpetatud Eesti Seltsile 30 köidet soome rahvalaule.

Saksamaa esindajana tervitab dekaan C. Bauer, kellega kaasas on kolm tema kaasmaalast.

Läti tervituse annab edasi prof. Balodis, kes peab ladinakeelse kõne. Leedu nimel kõneleb leedu keeles hr. Galaune. Elavate kiiduavaldustega võetakse vastu Norra esindaja prof. Nielsen'i eestikeel-

ne kõne, kes tähendab, et Õp. Eesti Seltsi töövilja tuntakse kaugele üle Eesti. Eesti rahval on suureks õnneks, et tal on nii vana organisatsioon, kui seda on Õp. Eesti Selts.

Poola tervituse annab edasi Varssavi ülikooli rektor prof. V. Antonievicz, kes kõneleb prantsuse keeles ning kes kõrgelt hindab Õp. Eesti Seltsi saavutusi tema mitmekesistel aladel.

Rootsi poolt tervitab prof. Kjellin. Ta tähendab eesti keeles, et Õpetatud Eesti Selts on õpetanud ka eesti rahvast ja olnud üheks teguriks, mis aitas kaasa eestlaste sirgumisele iseseisva rahvana.

Tšehhoslovakkia Bratislava Schafariki tead. seltsi nimel tervitas prantsuse keeles dr. Silberstein.

Meie oma asutuste nimel tervitavad: akadeemiliste seltside esindajana Ak. Ajaloo Seltsi poolt prof. P. Tarvel, teiste kultuuriliste seltside esindajana Eesti Kirjanduse Seltsi poolt prof. H. Kruus, Eestimaa Kirjanduse Ühingu, Tallinna Ajaloo Seltsi jt. nimel dr. A. Friedenthal, majanduslikkude asutiste esindajana dir. A. Pakosta.

Tervituste telegramme on saabunud välismaistelt organisatsioonidelt 54, üksikisikutelt välismailt 33, kodumaistelt organisatsioonidelt 46 ja isikutelt 28. Ühtlasi tehakse teatavaks, et selts on kingitusena saanud hulk raamatuid, maale jne.

Lõppsõna lausus abiesimees dr. O. Liiv.

Järgnevalt võttis sõna ülemjuhataja kindr. J. Laidoner.

Kõne järele lauldi ühiselt hümnit. Aktust kaunistas Ak. Meeskoor oma ettekannetega.

Pärast aktust oli korraldatud Kutseesinduste Kodu ruumes õhtusöök, millest umbes 300 inimest osa võttis. Siin pidas lühikese kõne Seltsi esimees prof. H. Moora.

Selle järele pöördus tervitusega väliskülaliste poole abiesimees prof. J. Köpp, kes avaldas lootust, et vastastikune rahvaste vahel loodud koostöö Eestiga vaimisel alal veelgi tiheneb. Järgnesid sõnavõetud väliskülaliste poolt.

Üliõpilased käisid kõnelennus

Vastavalt eelmiste aastate traditsioonile korraldas Tartu Üliõpilaskond ka Vabariigi 20. aastapäeva puhul rahvusliku kõnelennu.

Tänavu saabus ligi 90 soovivaaldist kõigist kodumaa nurgist, ja need

suudeti rahuldada pea eranditult. Muide paluti kõnelennu korras kõnelejat Helsingi Eesti Seltsis korraldatud aktusele. Samuti sõitis varemaste aastate eeskujul kõnelennu korras 8-liikmeline grupp naisüliõpilasi

külastama ingeri hõimu. Üldiselt tuleb seekordset kõnelennu lugeda kõigiti hästi kordaläinuks. Kõnelennu tegelikuks korraldajaks oli pr. Asta Jaik (üliõpilaskonv. „Korporatsioon Indla“).

A. KAAL

**A. Saarna „Linn tellinguis“
Joh. Barbarus „Kalad kuival“**

A. Saarna, „LINN TELLINGUIS“, Noor-Eesti kirj. Tartu, 1937. a., 195 lk., hind 3 kr.

Lugedes „Linn tellinguis“ stiilselt ja kujutuslikult õnnestunud lehekülgi, piinab vahetevahel kõrvalmõte: kuhu autor tüürib? Näib, et siin ei tahetagi rääkida väga selgesti, vaid sunnitakse lugejat mõtlema oma mõtteid. Tegemist on paroodiaga, kus Tartu hämara paigalistekihi kau-du tõstetakse üles terve rida probleeme. Kuid tegelaste meeleolus valitsev madalrõhkkond kisub vahel autori ja lugejagi alla sarkastiliselt kõrgusilt tõsidusse.

Päätegelane on Jaanikeste kirikuvaht Paigaline. Tema sõbrad — poodnik, luuletaja, näitleja, ennustaja, merimees, vangivaht jne. Tema naisteks on kordamööda — kellalööja tütar, näitlejanna, müüjanna ja ebamäärased elukutsega tütarlaps. Kõik kujud räägivad enam-vähem samas stiilis ja mulje jääb, et kõik tegelased avaldavad autori mõtteid. Kuid see pole oluline: reaalsete karakterite kujutamine ei näi just olevatki autori eesmärgiks, kuna töö on sümbolne.

Efektsem osa raamatust on parodeeriv osa, mis annab ilme nii vormile, kui sisule. Juba nimedes väljendub teatav tendents: Suigulin on nähtavasti Tartu, Sorrijõgi on Emajõgi, Kiisapurutiik — Meltsiveski tiik jne. Samatendents jätkub võrdluis ja metafoores, näit: „häm arus ehmus ja jooksis nagu kolises des kuhugi paku“. „Taevas oli valgeks aevastunud“, „Pilvedega

tapeeditud tõusev päikeseketas“ jne. Jääb aga soovida, et parodeeriv stiil oleks läbi viidud järjekindlamini ja vägevamini.

Kujutatud on miljööd, mis soodus väga mitmesuguste küsimuste arutlemiseks. Siin tehakse käekirja grafoloogilist analüüsi, ennustatakse peopesast tulevikku, kuulatakse rahvaülikooli loenguid, kirjutatakse „ööraamatut“, defineeritakse positiivset tüüpi kirjanduses, arutellakse sotsiaalsest ülekohtust jn. Vangivalvur unistab näit., et edaspidi ka rumaluse, saamatuse ja tegevuseta oleku eest võiakse kodanikke paigutada kümneks kuuks trellide taha...

Päevakorral on ka teoloogilised probleemid, töölisliikumine, poliitika ja muidugi mõista — armastus. Peetakse salakoosolekuid, mille kurvaks tulemuseks see, et tegelikkus kõigis arutlusis ei küüni isegi nii kaugele, et nuhk võiks kedagi areteerida. Tüdinenult ta astub välja vaidlejate ridadest, tutvustab end nuhina ja pahandab: „Ma ei saa paljaid mõtteid areteerida, lõpetage see jant!...“ Niisiis — teoreetilisuse traagikomöödia.

Surres poodnik Vinkel rõõmustab, et linn on tellinguis, et käib suur ülesehitustöö, kus igaüks ehitab enese kallal, nagu keegi oskab.

Kuid häda seisabki selles: kõik on tellingud, tühjad tellingud. Paigalise ideed on veel niivõrd hämarad, et võivad teisi vaid hämmeldada. Pole ka näha, et selguksid veidikesegi need ideed ja et tellinguil midagi juurde ehitataks. Paigaline kõigis oma otsinguis jääb seesmiselt staatiliseks.

Paiguti on „Linn tellinguis“ tõelist jubedustunnet nakatav raamat. Trobikond allpool avaliku elu taset askeldavaid inimesi aimab hämaralt, et vaja oleks tegutseda, aga nad on nagu käsist-jalust seotud, neil pole selgeid kavu, nad vaid kobavad pimesi ja kui nad siis kannatavad, nad isegi ei tea, mille nimel (näit. Paigalise raadiokõne tulemused!). Keegi küsib: „Andke mulle ideed, mille eest maksaks surra.“

Läbi tegelaste määritlematu mõt-teudu vilksatab vägagi valusaid ja selgeid probleeme, mistõttu „Linn tellinguis“ võib mõjuda häirivalt. Seal ju puudutatakse laiahaardeliselt peagu kõiki eluküsimusi, ent kõikjal lastakse kurat lahti ja jäetaksegi lahti! Lahendust pole. Arengut pole.

Sündmustikult, maha arvatud paar igavamalt lõigendit, võib „Linn tellinguis“ pretendeerida isegi ajaviitejutu kohale — siin on lõbusaid ja kurbi juhtumeid, riiustseene ja paradokse, ning impressionistliku ülesehituse tõttu leidub üksikuid omaette üm-margusi peatükke.

Joh. Barbarus, „KALAD KUIVAL“, Noor-Eesti kirj. Tartus, 1937. 163 lk. Hind 3 kr. Jaan Vahtra kaas ja sisellustratsioonid.

Barbaruse värsid ei hooli formaalseist stiilireegleist kuigi palju. Välja jätta sõnad nagu „on“ ja „oli“, tarvitada mõtteliselt kaugeleviivaid pilte, sallida kakofoonilisi ridu, riimida ja rütmistada juhuslikkuse printsiibil või lõpetada järsku ilma üm-marguse lõputa — see kõik ei tähenda temale midagi. On juba kujunenud Barbaruse stiiliks, et võrdlused, mis pärit eri sfääridest, pannakse leppima üksteisega, näit.

Puistab öitsev taevatooming,
(see on omamoodi looming!)
põõsastele ürgkonfetit... (141);
või jälle:

Näe! päike Jeesusena Maarja süles,
kesk pilvi-lambakarja uitmas ula
Mu meelte äsjasõlmit idapakt (143)
jne.

Lõpuks nad lepivadki — taeva-tooming ja konfetipuru, Jeesus, Maarja, pilvelambad ja idapakt, kuna ollakse harjunud neid koos näge-

ma Barbaruse värssides ja on näha, et nad meelega pandud silm-silma vastu seisma. Vahest saab kunagi sääraseist sugemeist mingi uus dissonantside-muusika?

Temaatikalt on „Kalad kuival“ ai-va huvitav ja meelde jäävaid väljendusi ei näi autoril puuduvat kunagi, ent üksikud mõttekäigud on sageli lõdvalt liimitud. On vähe neid laule, mis oma terviklusega sunniksid tundma intensiivset mõttepinget ja mõnikord on mõtted kõigis stroofides paralleelsed. Ent Barbaruse värssidel on oma erilised haagid ja konksud, millega nad klammerduvad lugejasse. Need on peamiselt väljenduslikud ja meelsuslikud voorused. Barbarus ei resigneeru, tema luules võib kohata ikka veel värskaid ja karme puhanguid, segiläbi sappi ja paatost. Noppigem näiteks mõned ta kaasaegsusele tehtud komplimentidest:

„Igal ühiskonnal on omad paised,
mulle näib: see ehk suurem meie
hüda,

Paarist üksikasjast A. Hint'i «Kuldse värava» puhul

Hinti uus romaan on väga tänu-lik materjal edastagasi targutamiseks ja ka tõeliste probleemide naka- tamiseks. Probleeme ta pakub päämiselt (võib-olla ka ainult) ot- sisklejaile, rahulolematule elemen- dile, ühe sõnaga inimestele, kes veel valmis muutuma ja kontrollima oma seisukohti nii enda kui maa- ilma suhtes.

On ju raamatu päätegelasteks kaks noort, ütelligem, ebaküpset ini- mest Laas ja Naadž. On antud nende kasvutingimused, enamvähem nende elulood, on joonistatud rel- jeefselt nende iseloomud. Nad abi- elluvad, armastavad ja tülitsevad. Mõlemad saavad vanemaks ja targ- maks ning mõlemi kohta antakse romaani lõpus lootusi, et nad veel

et meil miski pole veel mäda!“ (96). „Praegu on sarnane „ärkamisaeg“: kanad, kes ei mune, isegi kaagu- tavad“ (97).

Üheks korduvaks teemaks on Barba- rusel ka luule ja proosa vaheline vägikaikavedu. Proosa praeguse või- dukäigu kohta ei jää järgi muud öelda, kui:

... kui romaan
nagu kaan
pöge lugeja verre,
kogu ajaloo imeb oma paisunud
kerre (46)

Vastavalt pealkirjale „Kalad kuival“ valitseb Barbaruse viimases kogus ka põuaaegne meeoleu, „sest värssid na- gu kalad kuival“. Kuid ei saa öelda, et oleksid veel päris kuival need värss-kalad, kelle kuivalolemise- st saab luuletada ja hooti üsna jõuliselt luuletada.

Raamat on ohrtrasti illustreeritud Jaan Vahtra poolt, kuid need ebavin- jetlikud vinjetid ja monotoonsed leheküljesuurused pildid jätavad ena- mikus rahuldamatuse tunde.

edasi kujunevad. Seega siis — lah- tise otsaga romaan, perspektiiv tu- levikku.

Üks päätegelaste tüliküsimusi on, et Laas ei suuda andestada Naadžile ta minevikku. Iseenesest väga ta- valine lugu, kuid käsitletud siiski mõtlemapanevalt. Meenuvad nood XIX sajandi psühholoogilises kir- janduses nii kuulsad sõnad — mõis- ta ja andestada. „Kuldset väravat“ lugedes tekib küsimus, kumb on inimestel üldse lihtsam, kas mõist- mine või andestamine. Arvatakse tihti, nagu eeldab Laaski, et mõist- mine on kergem. Tegelikult aga nõuab teise mõistmine midagi palju rohkemat ja radikaalsemat, kui an- destamine. Seda on autor (võib- olla kogemata?) imehästi illustreeri-

nud Laasi heitluste varal. Too mees usub, et ta mõistab oma naist. Ta kordab isegi, nagu mingit vormelit, Naadži arenemislugu — nii- ja niisugune miljöö, vähe soo- just, soov meeldida, nii- ja niisugu- sed konfliktid, takistused, raskused, kindlusetusetundend jne. Ent see kõik ei peleta kurje vaime Laasi südamel kallalt. Miks? Ta mõistab ju naist! Kuidas ta ei suuda an- destada? Viga pole ometi mujal, kui selles, et ta Naadži ei mõis- ta. Aga Laas ei tahagi mõista, ta tahab andestada, s. t. teda hu- vitab mingi funktsioon tas endas, enda isik, oma häda. Laas tahab andestada, s. t. ta tunneb, nagu talle oleks ülekoht te- tud, sellal kui Naadž tegi „üleko- hut“ endale ja teistele mees- te. Laas tahab andestada, sest talle paistab, et Naadž on teinud halba, sellal kui tüdruku elus juhtus fakte, mida hääks või halvaks ni- metada tähendab hinnata, mitte mõista. Laas tunneb sümpaatiat, mitte empaatiat, ning säärane mõist- mine on lõpuks väga steriilne. An- destamine, see kohtumõistjalik poos, õnnestub Laasil küll mitmesti, ent niisama tihti variseb taas kokku nagu õhuloss. Paistab, et andesta- misest on vähe, kui ei jõuta mõist- miseni. Teist mõista tähendab ju mõista, et polegi midagi andestada.

Selles kõiges on nii palju üld- inimlikku, samuti järgmises psühho- loogilises käigus. Naadž nimelt are- neb romaani kestel hulga jõudsa- mini kui Laas. On vähemalt näha, et tüdruk ületab oma valetamistarbe ja enesetapukompleksi. Ja seda pole sugugi vähe. Laasi edusammud paistavad Naadži omade kõrval pä- ris tibatillukesed, kuna viimane, kes ei moraliseeri ega dotseeri, osutub karakterilt paljutootavamaks inime- seks. Teose psühholoogia on mui- dugi seda võltsimatum.

Tallinna kunstnikud «Pallases»

Aastate vahetusel külastas Tar- tut EKKK kunstinäitus kunstikool „Pallase“ ruumes. Kümme kunst- nikku, aastatelt väga ulatuslikus skaalas, püüdsid anda siin prima-

Kuigi see üleisikliku mõõdu suut- likkuse taustal ühel õnnestus veen- vamatalt kui teisel.

Olgu püütud järgnevais ridades eritleda üksikute kunstnikkude

vaimset palet nende tööde kaudu. Noorema generatsiooni esinda- jaist paistab silma Joh. Vöerä- hansi oma suure, kuidagi klassi- kalise tagasihoidlikkusega koloriidis.

Tema värvikäsitlus on niivõrd ilmekas, omapärane (ning seda mitte välise efekti mõttes), et teiste killast ilma mingi muu võtmeta võib leida kätte tema tööd. Sellega aga pole tahetud öelda, nagu oleks see puhtvaline isepärane kunstniku ainsaks jõuks. Hoopis vastupidi: tema loomingut iseloomustab ka siult tagasihoidlikkus. Oma motiivides ta tungib lähedale meie looduse ja inimese hinge. Ja näeb selles rohkem kui ainult meie loodust ja meie inimest. Selles suhtes on aastatelt veel võrdlemisi noorel kunstnikul meie vanameistri Kr. Raua suutlikkust näha asjade ja elu salajast tõelikkust. Erinev on vaid kummagi käsitluslaad. Kr. Raua nägemused on eranditult, võiks öelda, legendaarsed. Võerahansu on aga viimselt realist. Tema „Talvel“ on meie talve sügav, lihtne, veidi kurblik ja siiski karge hing. Mingi reaalne legend, aastaaja allegooria. Mis imeline värvide sordiinsus ja siiski varjundirikkus, mingi värvi olemus asjades on „Ües“. Kui sügav tõelikkus on „Leivaküpsetajas“, veel rohkem „Sepikoja“ seppades. Samuti „Veskiõu“ on nagu nägemuslik allegooria meie maastikust ja inimesest. Ka tema portreedes on sama värvide tagasihoidlikkuse meisterlikkust.

Kristjan Teder, vastandina Võerahansule, püüab mõjuda just suure värvide üleppakumisega ja jätab nõnda sisult süvenematu mulje. Väga palju eredaid toone. Ilusad pildid kõik need lilled ja lilled, sinna juurde kaks Tartu motiivi. Kõik see mõjub aga kuidagi ainult dekoratiivsena. „Laske lapsukesed minu juurde tulla“ (piibli ainel) on teema, mis käib kunstnikule üle jõu. Ta on sundinud end selle teema juurde, unustades, et selle jaoks on tarvis palju rohkem kui ainult rõõmsaid värve. Kuna kunstnik on nende ridade kirjutajale isiklikult täiesti tundmatu, seda innukamalt vaatlesin A. Jõesaare „Kr. Tederit“ (gips), mis võimaldas nagu leida teatava psühholoogilise vastuse nende ridade arvamisest. Kas ei ole siin kujur tabanud seda teatavat süvenemattust inimeses, mis ilmneb kunstniku loomingus siinsamas kõrval. Ühe kunstniku

loomenägemuslik jõud on saanud võtmeks teise loomingu mõistmisele.

E. Adamsoni suur kolmikmaal „Lilled aknal“ (õli) reedab kunstniku püüdu mõjuda rohkem väliste kui seesmiste jõududega. Ei puudu siin seda soojust, mida tulvab endast värvide leidlik mõjuväli, mille rakendamiseks kunstnikul on palju meelt. Kui mitte kalduda tungima kaugemale elu ja asjade südamesse, võidakse olla rahul. Ka teised kaks õli „Lilled teekanus“ ja „Talvemaastik“ kannavad sama üldilmet.

Eduard Kutsari suur õli-kompositsioon „Merehädalised“ on ilmekas teos impressionistlikus koolis. Reaalsuses väga traagiline teema pole süvendatud siin küllaldase traagikani. Hoopis intiimsemad on „Viljakoristajad“ ja „Metsas“, samuti väike „Sügismaastik“. Õnnestunuks tuleb pidada ka kunstniku autoportreed. Siin on kunstnikule omase loomevärske, hommikumaa-liku värvitunde küllusega tabatud oma hinge koloriitlikkust.

Aino Bach on osav tehnik. Ta graafikas on taoti tunda „viiraltlikku“ eksootikat. Kuid see on rohkem tahtlik hoiak, ilma et ta suudaks kasvada selle meistri nägemuste hullutavasse hoogu. Ilmekaim väljapanekuist on „Tütarlaps kruusiga“ (akvatinta). „Lamav naisakt“ (ofort) tahab olla päletükkivalt erootiline.

Noore kunstniku Rudolf Kriisa vaimse palge tunnetamiseks ei piisa näituse väheseist väljapanekuist. Küll aga kasvatab neist peegelduv andekus huvi taiduriga lähemalt tutvunemiseks. Tema „Pr. L. Orase portrees“ on mingi, tahaks öelda, südamluk vaimesus. Erilise meeoleolukusega mõjub „Vihm merel“ (õli). Siin on tabatud äikeseeelse mere saladuslikkust ja süngust.

Selma Loog jätab natukene nõutuks. Suur realism ja kainus, asjalikkus ta töodes ei saavuta soojust, ka mitte jõudu, vaid mõjub liig igapäevasena, külmana niihästi suurtes portreedes (õli) kui ka väiksemamöödulises graafikas. Isegi „Ema portree“ tunduks nagu kunstnikule liiaks kaugena, tundetuna. (Võreldagu näiteks Jõesaare „Minu

ema“ gipsis või pronksis.)

Nigul Espe esitab peamiselt maastikke õlis ja akvarellis. Viimaseis on värskest. Eriti meeoleolukas on „Petseri kloostri motiiv“. Suur õlimal „Pesupäev Sindis“ on siiralt elev, imekas, ja veel midagi rohkem.

Näituse valitsevaks, haaravaks kujuks on vanameister Kristjan Raua oma imelikult kõitva, legendaarselt-religioosse, ilmutusliku loomejõuga. See on mingi vaimse salajase mõistmise sügavuses seletatud nägemus, mis saab elavaks ta maastikuvormides ja inimkujudes.

Need viimased oleksid nagu sugulased. Tema inimkujude hing täidab tema maastikku. Need elavad üht ja sama elu. — Vaadatagu ja seistagu „Ohvri“ — selle väikese akvarelli ees. Otseku elu ja surma viimne lihtsus ja viimne tõde on selle allegoorilisis kujudes. Vaadatagu „Kevadel“ (koloreeritud joonis). Mis imeline vaikne igatsus, nagu kevadine tuulepuhang on selle väikeses lapsepaaris. Nad on nii kohmakad ja puised. Aga mingi salajane jõud neis muudab nad meile õrn-leebeks. Vaadake „Õhtut“ selle klassikalises puhtuses, lihtsuses ja vahetus südamlikkuses. Mingi muinasjutu rauge üllus on „Laulikus“. Raskena ja kurvana, kuid puhastavana selle kurbuse sügavuses mõjub „Üksi“ oma maaniliskuva pilvekoormaga. Imelik hardameelne tänulikkus tõuseb südamesse silmade rännates selle suure kunstniku loomenägemusis.

Skulptoritest esineb ainsana kujur A. Jõesaar. Ja täidab seda osa küllalt väarikalt. Tema „Mõttisikleja“ graniidis on õnnestunud töö, mille kõrval hoopis külmemana ja nagu võõrana kunstniku hingele tunduvad „Naisfiguur“ ja „pr. Panti portree“. Kuid imelisest hingejõust tunnistab kujuri „Minu ema“. See on elav kivi. Vaevalt võib mõista, millise soojusega pidi kunstniku käsi seda vormima. See on hümn meie emast, kelle valulikud silmad vaatavad üle valu suure mõistmise sügavusse. Need kokkupandud käed elavad. See tõmblev suu teab ühest lunastusest, mis on suurem valust...

Roopi Hallimäe.

A. H. Tammsaare austamisõhtu üliõpilaskonv. „E. Ü. S. Põhjala's“.

10. veebr. õhtul toimus üliõpilaskonventide „E. Ü. S. Põhjala“ ja

„Korporatsioon Indla“ ühiskorraldusel meie suurima prosaisti Anton Hansen Tammsaare austamisõhtu üliõpilaskonv. „E. Ü. S. Põhjala“ ruu-

mes. Õhtu oli korraldatud kitsamale ringile, kuna osa võtsid vaid ülalnimetatud üliõpilaskonventide liikmespered koos kutsutud külalistega.

Suurim žest jääle tegemata

DIPLOMEERITUD insener Gert Rikken. Äsja Dänzigis lõpetanud,“ tutvustas Leo Kiivit temale omasel lõbusal toonil ja põhjalikul viisil.

Irja Saarde silmitses laiaõlalist pikka meest. Ümmarast näost, millele otsa eest lahkukammitud juuksed ja tugev lõug andsid mingi rõõvliliku ilme, vaatlesid teda avameelsed ja sõbralikud sinihallikad silmad. Mehe seisak oli vaba ja naeratades tõmbus ta vasak suunurk veidi ülespoole.

Irjale tundus, nagu oleks see inimene talle juba ammu tuttav ja mõtlevalt ning veidi viivitades ulatas ta käe.

Kuid Leo mõistis seda viivitust teisiti: „Irja on alati umbusklik uute tuttavate vastu,“ kommenteeris ta, „aga küll te juba sobite.“

„Loodan, et suudan preili usalduse võita,“ naeratas Dänzigis diplomeeritu ja kummardus tantsuks.

„Lootus meid kannab ja katab,“ sõnas Leo ning Irja pistis käe usaldavalt Gert Rikkeni kaenlasse.

„Kurelia“ vana konvendimaja säras suvikommersi tuledest. Vallali akendest kostis tantsumuusikat ja jutukõminat sumedasse algaugustikuu õhe. Üleval sammassaalis lauldi ja rõdul istus rühm vanemaid viilistlasi. Peasissekäigu ees seisis rida erasõidukeid ning rebased jooksid edasi-tagasi vastu võtmaks hilinenud tulijaid. Kogu maja kiirgas pidulikkusest ja müretusest, võludes tänavalt möödujaid seisatama.

All kneipes kõneldi, kuidas eelmisel õhtul ratsahobusega saali sisse oli sõidetud. Ratsaväe orkester mängis ning hobuse seljas istusid soomlane, lätlane ja eestlane... Ning vastu hommikut oli „vana tohter“ Henno Viires hingedelt maharebitud uksele magama heitnud ning telefoni seinalt padjaks pea alla tõmmanud...

„Peab olema vabadust ja rõõmu,“ ütles Henno Viires. Ta oli juba kuueteistkümnendat semestrit ülikoolis kõik teaduskonnad ja konvendis kõik ametid läbi pidanud. Ainult ladina keele eksam oli tegemata. Ja sellepärast, näed, ei lastud teisi ka teha. Jah...

Aga vanaproua Viires uskus surmkindlalt, et tema Hennost saab varsti kohtunik, ning sobitas juba vastasmaja tuhkblondi pereneitsit omale minijaks. Mis tal viga kohtuniku proua olla? Amm annab viiskümmend lina ning kuld- ja hõbeasjad...

„Rõõmu peab olema“, hüüdis Henno Viires veel kord ja lõi klaasi concoeter Jõgisega kokku.

„Mis te must vaatate. Ma ei saa selle suure kooliga eluilmaski valmis!“, hüüdis ta siis, „aga vaadake, siin on mulle kohe vastukaaluks Ants Jõgise. Kolme ja poole aastaga tegi majanduse ära ja muidu oli ta vägev vend...“

Gert Rikken juhtis Irja ettevaatlikult keldritrepi üles: „Nüüd teil, preili, jäi meie kneipe vist üsna nägemata? Te alles tulite Leoga alla ja nüüd ma kutsusin teid jälle üles tagasi... Ainult Viirese hingepiinanud kuulsite ära.“

„Ah ei, tulen meeeldi üles. Teie kneipes olen ma varemgi istunud.“

Nad läksid läbi söögitoa, kus rühm kureelusi istus väliskülasiga. Keegi läti daam püüdis kahele noormehele midagi vene keeles selgeks teha. Ta näoimiika oli ilmikas ja väikesed käed žestikuleerisid elavalt.

Kuid noormehed raputasid pead ja terve seltskond naeris.

„Jah, ega meie noorpõlv enam vene keelega toime tule. Müü või maha. Ei saa sõnagi aru,“ kurtis keegi vanem viilistlane resigneerunult.

Noorte hulgas põhjustas see elavat sõnavõttu: Vene keel? Milleks see? Aitab, kui kaitsevälased seda õpivad! Kas peame ametiasutistes seda oskama nende mõnekümne vene proua pärast, kes pole suutnud ega tahtnud eesti keelt ära õppida...

Teise akna all jutustas keegi blondlokilline noormees kahele daamile: „...Ja Leo Kiivitil ei tulnud parajasti seda saksakeelset sõna meelde ja siis ta ütles leedulasil, et need on kotka jalad...“

Kuulajad purskasid naerma ning Rikkeni palve peale jutustas noormees loo alguse uuesti. Nimelt olid leedu külalised omas tähelepanelikkuses küsitlenud Kiivitilt „Kurelia“ konvendi vapi sümboliseid tähendusi. Lõvid ja ristitatud mõõgad oli Leo siis omas puudulikulis saksa keeles ära seletanud, aga tammejuurikatega ei osanud ta midagi peale hakata. Lõpuks seletas ta need siis kotka jalgadeks...

„Kurelia“ saal oli pikk ja lai. Laest rippusid suured kroonlühtrid ja seinaveertes ridastusid ilupuud. Ühkelt vaatasid vapi lõvid idapoolseilt seinalt alla massiivsele mööblile ja sini-valge-hõbedased lipud tõusid lakke seitsmes teravikus.

Säravate kroonlühtrite all keerles sädelev hulk. Vormikued ja heledad ülikonnad segunesid kirevate sormikleitidega, särbid lendesid, lillekimbud pudenesid... Allasurutud varvastega astusid jalad, pöördusid elastiliselt ja lohistusid kergelt... Kolmneljandiktakt, klaaside helin, lärm, sumin, tantsusammud... ja koketi peakummardusega toetusid daamid oma tantsijate käsivartele.

Orkestri kõrval seisis kaks tujus soomlast ja laulsid mängitavale Straussi valsile kõigest jõust kaasa. Nad seisis klaverile toetudes ja löid kätega takti. Valgete mütside sammet hõljus rütmiliselt.

„Ah, need on tuttavad ML-i poisid!“, hüüatas Irja ja lehvitas lauljatele üle Rikkeni õla.

„Neiti Saardee... terveee...!“ kajas „Sinise Doonau“ sekka.

„Teie tunnete neid?“ küsis Rikken, „nad on meie sõpruslepinglased Helsingist.“

„Mäletan neid ühelt maiballilt Soomes kolm aastat tagasi. Nad istusid mulle lauas vis-à-vis, moodustades kogu laudkonna vaimukuse keskpunkti.“

Irja sulges pooleldi silmad ja nautis ilusat valssi. Gert Rikken tantsis hästi. Leo oli talle ju lubanud hea tantsija kaaslaseliks valida... Ta pea käis veidi ringi, kui ta taas avas silmad. Gert Rikken oli teda silmitsenud. Irja tundis, kuidas teise uuriv, kuid heatahtlik pilk libises üle ta blondjuuste, korrapärase ovaalse näo ja õhulisse roosasse rietatud kõhna kogu kuni väikeste tippivate hõbekingadeni. Ta selgetesse helesinistesse silmadesse tuli seesama nukker läige, mida Gert Rikken oli märganud juba all kneipes. Kulmude vahel süvenev otsejoon andis neiu naeratusele mingi valuliku ilme.

„Olete väsinud, preili Irja — ?“

„Ei, ei... vaatasin ainult, et seal on sama „Kurelia“, kus olin ühel suvikommersil neli aastat tagasi... Aga tuttavad on vähe. Uued noored kasvavad peale ja täidavad saalid. Olen liiga kaua ära olnud...“

„Hallo, Irja, kuidas läheb —?“ katkestas teda Leo Kiivit, kes neist direktor Leetsoo paksu kuulümarikku prouat mööda rullis.

„Täna, on väga lõbus.“

„Teie olete siis varem ka „Kurelias“ olnud?“ küsis Gert Rikken.

„Valse polonaise!“ hüüdis pikk blond noormees läbi saali, lakates tantsimast.

„See on leitnant Harry Kurgvel. Tunnete?“ sosistas Gert. Kurgvel hoidis parema käega veel oma daami kinni ja pöördus vasakule: „Võtke rivisse! Soir de Paris!“

„Hakkab peale vana lugu puudrite ja lõhnaõlidega. Mina arvan, Harry võiks polonaise juhtimise kord õigest prantsuskeelsetes terminites selgeks õppida...“ ütles kõrvalseisev proua Linde Irjale.

„Pole midagi, nii on hoopis lustakam,“ vastas talle Irja eest ümarik härra Linde.

Paarid koondusid ja polkasammudega lahkusid daamid härradest.

Harry Kurgveli kehas oli takti. Valsi- ja marsitakti, elurõõmu ja uhkust. Must paraadülikond oli tore ta noore higise näo juurde, millel polnud jälgegi järele-mõtlikkusest ega murest. Ta oli punakaks põlenud, nagu blondid inimesed ikka, kuigi juuksed näisid pruunid.

„Tantsib kui noor jumal,“ sosistas proua Linde, kui nad Irjaga kõrvu seisma jäid.

Irja leidis Kurgvelil Gert Rikkeniga sarnasust olevat, kuid viimase kasuks kõneles ta kõnest ja käitumisest ilmnev intelligents.

Polonaise siirdus saalist rõdule. Tantsiti ringi ümber ministriabi Ilvese, kes oma seltskonnale paraajasti Kaunases peetud raudteede konverentsi muljeid jutustas, ringeldi hetkeks isegi aeda ning tantsijad, olles sattunud üleemeelikusse, leiuatasid aina uusi tantsu-faase. Harry Kurgveli prantsuskeelsed puudrid ja odekolonnid kõlasid läbiseigi niivõrd tõsiste terminite-gagi, kui ancien régime, noblesse oblige ja teised.

Tants lõppes spiraalkeerudes siplevaks kogumuseks millist faasi Kurgvel nimetas „Hillar Haš“. Nimi põlvnes ühest tuntud üliõpilaskonna tegelasest, kelle eriomaduseks oli kõiki asju võimalikult keeruliseks ja segaseks muuta.

„Adieu la compagne!“ hüüdega kadus Kurgvel alla kneipesse.

„Kuum... kuum...“ Irja lehvitas rätikut ja suundus akna alla. Gert Rikken tegi ettepaneku jalutada aeda ja nad siirdusid ülemisele korrale, kuhu Irja oli jätnud oma keebi.

Sammassaalis istus lõbus seltskond. Nad olid leiu-tanud, et lugemistoa ajakirjade riulid on saali vana pianiinoga samakõrgused ning proua Jõgise ettepanekul oli need siis asetatud otsastikku.

„Kas tohin paluda meie helisevasse baari?“

„Suurepärane! Pianiino ragises Ants Jõgise tugevate sõrmede all ja selle kaanel segas Henno Viires kokteile.“

Ah, seal oli ju sõbralik proua Leufeld, kelle autoga Irja kord mitu suve tagasi Narva-Jõesuust koju oli sõitnud... Ene ja Maie Tõukred, vanad loengukaaslased, ja leedulane Vytautas Aelseika, SELL-konverentside tuntud kuhu...

„Kuulsin, et olite mitu aastat Inglismaal?“ küsis proua Leufeld ja Irja pidi jutustama omi muljeid.

„Oh, see oli nii heaks puhkuseks ja vahelduseks peale ülikooli lõpetamist.“

„Mida sa tegid seal?“ küsis Ene Tõukre.

„Mina? Andsin teenijatele lauahõbedat välja, saatsin prouat linnasõitudel...“ Irja tarvitas meelega võõrsilt tagasitulejate tavalist žargooni ja vaikis esimesest köögitudruku- ja lastepreili-kohast Londonis.

„Üks kokteil, preili Saarde! Kas tohib olla vermut džini või wiskiga?“ —

„Aga me läheme kohe alla tagasi...“ protesteeris Irja.

„Miks te olete nii rahutu ja püsimatu?“ küsis Rikken trepil.

„Oh ei tea... See on kord juba nii.“

Aias õitsesid valged floksid. Nad piirasid teid valge vallina ja tundusid kuu paistel üliloomulikult suurina. Murul saagisid suured rohutirtsud.

„Kas tunnete, õhus on juba sügist? Teate, kuidas öeldakse Virumaal? Tont on pöösas!“

„Aga Võrumaal... Seal kukuvad mu koduarias juba poolvalminud õunad. Ussid purevad südameid... Umberringi väljadel krääksub rukkirääk ja kaugusest on kuulda iga pisimgi häälitus...“

Nad kõndisid edasi. Väikese aiamaja treppidel peatus Irja võpatades, kui Gert tahtis teda sealt üles juhtida.

„Kardate tonte? —“

„Jah... kardan, et mulle hakkab siin kummitama.“

Nad istusid vähmast pehkinud pingile. Läbi puude paistis augustikuu suur kollane kuu ning igakord kui tuul puude oksid liigutas, libisesid varjud üle istujate nägude.

Saalis mängiti meloodilist tangot ja kogu pidutsemise hoog näis nagu hetkeks raugenud.

Irja toetus rõdu servale ja vaatas kuud.

„Mis Teile siin siis kummitab? Kas see kommers neli suve tagasi, mida varem mainisite?“

„Ja...“ Irja hääli oli varjundi võrra tumedam.

„Oli see lõbus? Mina ei tea sellest kommersist midagi. Olin siis Saksas praktikal ja ronisin ehitustellinguid pidi üles oma päikese poole —“

„Jah, õieti on need lõbusad mälestused... Üks soomlane oli siin ära kukkunud ning Leo ja Hans Ring piüdisid teda üles äratada. Hüüdsid ikka no hei-hei, perkele-poika. Aga soomlane magas õiglast und... Aga tookord oli see majakene üsna metsviinapuu väärtidesse kasvanud. Leo ütles mulle, et külm need läinud talvel ära võttis. Kahju —“

„Hans Ring? Tunnete teda? Ta on ju tore poiss. Kahju, et teda täna siin ei ole. Või kuidas?“ —

Irja vaikis. Ta sõrmed liikusid närviliselt.

„Olete ikka nii rahutu...?“

Irja tundis nüüd oma kätt sulguvat teise suurde pihku ja tugevart käsivart painutavat ta pihta. Ta vabastas enda rahulikult ja tõmbus kaugemale.

„Kui Leo meid täna õhtul tutvustas, mõtlesin asjatult, kus ma Teid varem näinud olen,“ ütles Gert vabandavalt, „te tundusite nii tuttavana. Ja nüüd tunnen teid vaevalt mõned tunnid ja ometi usun, et meist võiksid saada head sõbrad. Tohin ma teid homme näha?“

„Võin ainult rõõmustada, härra Rikken, kui tahate mind oma sõbraks lugeda... Aga see peab olema ilma igasuguste reservatsioonideta, või kuidas seda ütelda...“

„Mikspärast? Olen ma Teile nii antipaadne?“

„Ei. Teie olete mulle selleks liiga sümpaatne, et võiksin Teist teha mingi maleviguri...“

„Maleviguri? Nii. Teie olete oma saatust siis... juba kohanud?“

„Olen. Tartu kevad oli imeilus...“

„...Neli aastat tagasi?“

„Jah. Teie taipate imestamisväärselt ruttu.“

„Aga — hmh —“ Rikken löi käega rõdu servale, „miks sõitsite siis nii kauaks ära? Pettis ta Teid? Tegite žesti ja kadusite? —“

„Teie küsite liiga palju. Sõitsin keelt õppima. Ma ei saanud siin oodata. Pidin iseseisvamaks saama, vabaks saama... Minule oli olemas ainult üks lihtne õnn — inimene, keda armastan; temal oli töö, tegevus, karjäär... See on kord nii, eks ole? Mees-tele on maailm tähtsam „kitsast sidemest kahe südame vahel“...“

„Teie peaksite teadma, et need on põhilised soorinevused, millega mõlemipoolselt arvestama peab...“

„Ja millega siiski arvestada ei osata. Üks mõtleb peaga, teine südamega.“

„Nüüd olete siis targem?“

„Ma ei tea. —“ Irja raputas pead. Hele juukse-
salk vabanes soengust ja langes üle pahema silma. Ta lükkas selle viivitades tagasi.

Saalis oli muusika lakanud. Kostis ainult kõne-
suminat ja sekka üksikuid kõvemini öeldud sõnu. Pääsissekäigu ette vuras auto ja siis avas keegi sam-
massaali ukse ülemisele rõdule ning kõlav mehehääl
laulis suviõhe:

„Me elu, jää mõistmata aktiks vist küll...“

Aiamajakeses oli vaikne. Kummagi istuja mõt-
ted jooksid omi radu.

Siis ütles Rikken: „Ja armsad ligimesed mängi-
sid ses loos ka muidugi oma osa —?“

„Jaa muidugi. Erinevatest iseloomudest välja-
kasvanud konfliktid, rumalused, ülbused, haavamised
ja sinna vahele armsate ligimeste lõpmatult ringle-
vad jutukesed, ütlused... See on ju täiesti orgaa-
niline areng.“

„Ja mida teete siis, kui oma „passiooni“ ühel
ilusal päeval kohtate? —“

Irja tõmbas keebi hõlmad koomale: „Midagi.
Katsun lahkelt naeratada ja kõnnin edasi. Olen sel-
leks juba mitu aastat jõudu kogunud.“

„Ja kui ta teid kõnetab, teile läheneb? —“

„Miks peaks ta seda tegema? — Mina olen talle
ainult tüütu, hüsteeriline olend, paratuseeriv nähe
tema sihikindlal teel...“

Irja katkestas, sest trepile oli kerkinud kaks
kogu.

„Hollaa!“ See oli Leo. „Teie istute siin kui
hiirekesed. Aga nüüd toon Teile ühe eriharuldase
külalise. See meeldiv sürpriis ilmus alles veerand
tunni eest. Tunnete?...“ Vaata, Hans, siin on Irja
ja Gert Rikken.“

„Hans Ring!“ Gert tõusis ja ta suur käsi siru-
tus concoetri õlale.

„Irja?... Oled sina tõesti tagasi!“ tulija haa-
ras neiu käe.

Irja nägi kuuvalgust langevat ta tõmmule näole.
Ta pilk libises üle läikiva musta laka, üle karmiilme-
lise suu ja kinnitus teise silmisse... Nende vaade
oli sõbralik ja soe, ei, see oli midagi rohkem... Irja
süda sai äkki imekergeks. Hele rõõm haaras teda...
„Sina, Hans, lõbusta nüüd veidi Irjat. Gerti otsis
vilistlane Ilves just äsja taga ning mina lähen kor-
raldan üleval laua.“

„Aga Leo —“ protesteeris Irja.

„Excusez-moi, tuleme kohe tagasi!“

Nad läksid põiki üle spordiplatsi ja kadusid rõdu
varju.

Aiamajakeses vaatasid kaks inimest üksteist pika
pilguga...

Juhid ja üliõpilased Saksa üliõpilaskonnas

Teiste ühiskondlikult tähtsate organisatsioonide kõrval, mis tihedasti otseselt seoses riigi tegevuse juhtimise ja ülesannete täitmisega, on Saksa riigi juhtkond terava tähelepanu alla võtnud üliõpilaskonna. Viimase just teatud viisiliseks kasvatamiseks kolmas riik pole piisavaks lugenud kõigekülgset ja vaba teadust, vaid selle kõrval on määratud ametlik juhtkond, kelle ülesandeks on saksa üliõpilase elulähe-
daseks tegemine, kasvatamine selle sääl-valitseva ideo-
loogia tugevaks ellurakendajaks. Need vahendid, mil-
liseid kasustatakse üliõpilaskonnas, et saavutada taga-
järgi elulähe-
daseks, pole mitte teadust edasiviivad, pole rajanevad kõikidele faktidele ajaloos ega ka rah-
vusvahelisele tööle, vaid olenevalt juhtide poolt säetud
eesmärkidele kasustatakse vaid piiratud fakte, lünk-
likke väljavõtteid ajaloost, et veenda juhitavaid juh-
tide „õigetes“ tegudes.

Tähtsaimaiks vahenditeks natsionaalse üliõpilase
kasvatamiseks on praktilise maateenistuse sun-
duslikkus ja propaganda vastavatelt juhti-
delt rahvuslikke küsimusi puudutataval teemadel.

Maateenistuse tähtsust üliõpilasnootes rõhutades
tähendab Saksa üliõpilaskonna juhte Kurt Rother, et
ülikoolis õpitav kutse pole täielik, kui see seisneb
vaid ühekülgse teoreetiliste teadmiste omandamises ja

kuhjumises, vaid iga kutse omaja peab juba vara-
kult end ka praktiliselt ette valmistama. Puutudes
kokku elu reaalsusega, noor üliõpilane juba oma õppe-
ajal saab ülevaate oma võimetest ja parima võimaluse
oma teotähte väljenduseks. Raske kaheksanädalaline
töö põldudel ei tee töötegitajaid romantikuiks ja koge-
mused näitavad, et maateenistusest tagasipöördunud
noorurid kõik tõsisteks ja kaineteks teoinimesteks on
saanud.

Kuigi maateenistuse sisseseadmise üliõpilaskonna
juhid kirjutavad saksa üliõpilaskonna omaalgatuse
arvele ja selle sisustamist tavatsetakse seletada kui
üliõpilaskonna parimat äratundmist, siiski juhid oma
kõnedes peavad väga veenma üliõpilasi selle vajaduses.
Eriti tõsiselt käsitleb üliõpilaskonna juht Kurt Rother
maateenistust piiräärsetes Saksa maakondades ja pea-
miselt Ida-Preis. Ta tähendab: „Meie peame ikka ja
jälle märkima, kuidas ka tänapäeval palju meie sõpru,
kes esmakordselt Ida-Preisimaale tulevad, ühes osas
ebaselgete ettekujutustega oma sõitu algavad. Meie
oleme aga ikka ja jälle kogenud, et need kõik pärast
teenistusaega idas tõsiseks ja kaineks on saanud. Sel-
lega seisame meie järsu vastuolus kõigi nende inimes-
tega, kellel värin üle selja jookseb, kui nad sõna „ida“
kuulevad. Mina usun, et vaevalt on saksa rahval ühte

Venelaste poolt tapetud idapiiri kaitsjate hauale asetati Tartu Üliõpilaskond pärja, tundes kaasa spontaansele rahvustunde avaldusele.

nii suurt tegevust, mis nii mõistlikule tööle rajaneks kui see, mis saksa rahvas oma ida-maa-ala uuestitõusuks on sooritanud.“ Oma propagandakõnedes õhutatakse üliõpilasi selle ürituse vastu vaimustust tundma, tuues eeskujuks sakslasi ajaloo, kes „vaid kõik olid, kuid mitte laagritule ümber asetsevad romantilisi laule laulvad noorurid. Nemad jälgisid vaid mõistlikku eesmärki — siia ühte olemasolu võimalust luua ja saksa rahvale sellega tema vanu kultuurialasid tagasi anda. See tegevus nõudis tarmukaid mehi ja südisid naisi. Nemad rajasid külasid, tegid hiigelsoid kuivaks, ehitasid linnu ja losse, mis nii tugevad olid, et need 700 a. kõiki torme on trotsinud. Sellepärast ei pea meie tarvilikuks mingi tõendi järgi haarata, et näidata, et see ala, mida meie Saksa idaks nimetame, on Saksa. Vastuoks, meile on see ruum minevikus ja tulevikus saksa tahtekuju mahasalgamatu väljendis. Pose-nist, Thornist, üle Marienburgi ja Riia kuni Tallinnani on saksa võim ja saksa oskus suurtes ehitustöis ja maa korraldamises oma selget väljendust leidnud. Meie riigi ida peab arvestama töiasja, et sakslane siin korra löi, et ta kui valitseja siin elu korraldas. 1914. a. oli Ida-Preisi selleks valiks, kes Venemaa asiaatlike salkade vastu end riigi ette seadis ja pääletungi puruks löi. 1919. a. olid Soomest kuni Kärntenini saksa mehed, kes end sel ajal sügavamalt saksa rahva alanduse vastu aetasid ja kõik pealetungid vastu võtsid. Baltikumis võitlesid Saksa vabatahtlikud punaste salkade vastu...”

See lühike lõige iseloomustab küllaldaselt, kuidas see osa saksa üliõpilase kasvatajaist, kelle ülesanne seisab üliõpilase elulähedaseks kasvatamises, ajalugu käsitleb ja sündmuste tõelise palge vajaduste kohaselt ümber korraldab. Rääkimata sellest ajaloost, alates Maailmastõija eellugudega kuni tänapäeva iseseisvate väikeriikide tekkimiseni, mida paljud kaasajad ise on läbi elanud ja mille faktiline materjal päale ajalookõidete ja kirjanduse veel praegusaja inimestel elavalt meeles on, leiame läinud sajandite ajaloo tõlgitsemisel veel vabamaid raame Saksa üliõpilaste juhtide juures. Nii kurdab Kurt Rother, et Königsbergis leiduvaid

Ordu akte on vähe uuritud, „kuid sellegipärast võib tõendada, et saksa ordu polnud mingid kristlikud misjonihingud, kes paganatele püha risti pidid viima, vaid saksa meeste kogud, kes saksa rahvale väljastpoolt pidid elamisruumi otsima“. Sellega kaldub juba juhi propaganda kaugele üle Ida-Preisi piiride, mainides, et keegi ei või arvata, et saksa lossid idas omaksid ilma-võõrast kristlikku hoidu või väljanägemist. Meie usume, et saksa üliõpilaskond kord ise nende igaveste minevikutunnistajate ees vaadates ja imestades seisab“. Sellepärast polevat vaja rääkida ei „suurest Idast“ ega „väiksest Idast“, mida kahjuks mõned teadlased siiski paksudes teaduslikkudes köidetes teevad, ega ka käsitleda selliseid küsimusi nagu „õigest ja ebaõigest piirivõitlusest“, „piiri mõõted“ jne. jne., mis pinnapealseski vaatluses ühte iseäralist „poliitilist“ vaatlemisviisi peegeldab. Saksa rahva tõeliseks võitluseks idas on selleviisiline teadus väärtusetu ja üliõpilast tuleb neis küsimustes selgusega kasvatada.

Mis aga puutub sellesse, kas teadusliku käsitelu järgi Ida-Preisi kuulub Saksamaale, siis siin toonitavad propagandistid, et sellise küsimuse käsitlus tundub neile ülearune, arvestades 11. juuni 1920. a. rahva otsust. Selle küsimuse käsitlus aga idariikide poolt, kes enesest kõik on hävitanud, mis aga saksapärane oli, ei kuulu kui nende piire ületav küsimus üldse neisse.

Puudutamata Ida-Preisi küsimust, milles juhid selgesti väljendavad oma seisukohti faktide tarvitamisel, on ilmne, et see kõikjal sünnib selle tähe all — nii palju kui see meie tegevust õigustada ja põhjendada aitab.

Natsionaal-sotsialistlik propaganda ei leia mitte käsitlust avalikes kõnedes juhtide poolt, vaid tegelik ülikooli töö on sellega tihedasti läbi põimitud. 1933. a. on professorkonnas viidud läbi puhastus. Praegu töötavad õppejõud on noored natsionaal-sotsialistlikud professorid, keda üliõpilased nimetavad poliitilisteks professoriteks. Koos nendega on õppekavva sisse toodud uusi teadusi, nagu seda on militaar-teaduslik ja töu- ning geopoliitiline õppetool.

Üliõpilased on oma tegevuses allutatud sundkuulumisega „Deutsche Studentschafti“ ja peale selle peab iga üliõpilane astuma veel ühte natsionaal-sotsialistlikku organisatsiooni, milliseid on õige palju. Kõikidest teistest organisatsioonidest on üliõpilastel keelatud osa võtta. Üliõpilaskonna ja teiste organisatsioonide esimehed pole valitavad, vaid nimetatavad. Osavõtt üliõpilaskonnas toimub tegevusest on kohuslik ja seda kontrollitakse. Mitteamõtetumist karistatakse ja see võib küündida kuni ülikoolist väljaheitmiseni.

Kuidas suhtub saksa üliõpilane juhtide kultusesse ja riiklikku õppekavasse, sellest kirjutab huvitavalt Pariisis ilmuv üliõpilajakiri „La Voix des Étudiants“: „Enamus saksa üliõpilaskonnast pooldab Hitlerit, aga nad on kaugel sellest, et olla sellised natsionaal-sotsialistid, kui seda soovivad juhid. Üldine rahulolematuse üliõpilaste keskel on sellisekujuline, mis pole kaugel deklareeritud vastuhakust. Hulgani koos leiavad nad väljendusi, et naeruvääristada kohuslikke loenguid rasside teooria üle. Nii loengu kestel nad manavad omale, vastavalt professori ettekandele, näo- ilme, mis koos ettekandega alati vaheldub; tehes tõsi- seid miimilisi näomoonutusi, pilgutavad silmi, tõstavad ja sirutavad päid, nagu tahaks öelda: milliseid huvitavaid asju on tänapäeval maailmas.

Eriti igavad on „igavesed ühinged“, mis hoiavad üliõpilasi hirmul. Kuid nad on kohuslikud. Ühele sellise ühingu koosolekule tulid üliõpilased ajalehtedega ja keegi ei osutanud lektori ettekandele tähelepanu. Kui viimane peale tunniajalist pingutust deklaleeris: „Olen jõudnud lõpuni oma ettekandega...“, siis metsik hüüete torm tervitas seda fraasi.

Sunduslik sõjaväeteenistuse kohustus üliõpilaskonnas ei leia ka mitte vaimustatud poolehoidu. Üliõpilased otsivad igasuguseid meeleolu, kuidas suvistest sõjaväe- ja spordilaagritest pääseda.

Oli aeg, kus üliõpilased valisid ülikooli professorite kuulsuse järgi, tänapäeval aga pööratakse sinna, kus üliõpilased enestele vabamat olukorda suudavad säilitada ja kus õpingud vabamad.

Tundub, et saksa üliõpilaskond ei ole paljas veendunud nende keskel levitatavate ideede kandja ja et kuigi üldiselt pooldavalt suhtutakse riiklikku ülesehitustööse, siiski kõiki temale pakutavat terava kriitika võtab. Vaba õpingute nõue, vaba teadus, vaba otsingute nõue on jäänud säägli kujuneda tahtva noore loosungiks. Vaimustusega üleskrüvitud natsioonitunne ei avalda teaduslikult haritud sakslasele seda mõju, mis massis, ja noored hindavad internatsionaalset teadust, mis kõigile inimkonna liikmetele oma osa peab andma.

E. Valdin

Uusi õppejõude Tartu Ülikoolis

Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kavas on tähele panna mõningaidki muudatusi.

Sisulises osas ülikooli administratsiooni alal paistab silma, et vastavalt uuele ülikoolide seadusele on ülikooli kantseleid eraldatud kaheks: rektori kantselei ja majandusdirektori kantselei.

Auhinnatööde ainete osas väärakis märkimist, et sedapuhku on rohkem auhinnatööde aineid üles seatud ka erasutuste-, organisatsioonide ja isikute poolt.

Mis puutub õppejõudude koosseisu ja uutesse õppeülesannetesse, siis paistab siingi juure tulnud olevat rida uusi jõude. Usuteaduskonnas on astunud selle semestriga teaduskonna õppejõudude perre adjunktprofessori kohustetäitjana võrdleva uskudeteaduse õppetooli mag. theol. U. Masing. Uue õppeülesandetäitjana on juure tulnud mag. theol. E. Salumaa, kes korraldab süstemaatilise usuteaduse alal eetika praktikumi.

Õigusteaduskonnas õppejõudude osas muudatusi eelmise semestriga võrreldes ei esine. Arsti-

teaduskonnas seevastu asuvad esmakordselt õppeülesandeid täitma selles teaduskonnas loodud uutel õppetoolidel mitu isikut. Sõjaväe sanitaarteinistuse professuuri alal loeb ülesandel sanitaar-kindral M. Järvan ja sõjaväe-tervishoiu professuuri täidavad sanitaar-kapten B. Voogas ja sanitaar-leitnant T. Leisner. Esimene neist loeb sõjagaasidest, teine käsitleb sõjaväe hügieeni ja sõjaväe haigusi. Eugeneia professuuris on tehtud õppeülesanne dots. dr. med. H. Madissoonele. Uue õppeülesandetäitjana on asunud ka tööle farmakoloogia professuuri dr. med. E. Käerkingisepp. Günekoloogia ja sünnitusabi professuuris on tehtud endiselt õppeülesanne dots. R. Kleitsmanile ja prof. emer. J. Miländerile. Suurenenud on siin ka eriainetes õpetajate pere ja seda just kehalise kasvatuse osakonna õppetöö alal. Nimelt õpetab kehalise kasvatuse osakonna üliõpilastele kiirusutamist J. Martin, jäähokit ja mänge H. Nii-ler ning ratsasõitu H. Nolken.

Filosoofiateaduskonnas asub esmakord klassilise, eriti ladina filoloogia adjunkt-professori kohuseid täitma cand. phil. K. Vilhelmson,

kuna vanade keelte lektori vakantsel kohal loeb ülesandel mag. phil. E. Roos. Muudatusi on veel ka professorite koosseisus selles mõttes, et inglise filoloogia erakorralise professorina asub loenguid pidama A. Oras, kes varem oli isiklikuks professoriks, kuna nüüd on inglise filoloogia alal isiklikuks korraliseks professoriks H. Mutschman, kes varem oli inglise filoloogia korraliseks professoriks. Samuti on nüüd isiklikuks korraliseks professoriks indogermani filoloogia alal dr. phil. E. Kieckers. Õppeülesandetäitjana on tulnud juurde veel mag. phil. M. Toomse, kes loeb soovitava ainena soome ja karjala-aunuse keelt.

Matemaatika loodusteaduskonna õppejõudude koosseisus muudatusi ei ilmne, samuti ka loomaarstiteaduskonnas. Siin on vaid lühendatud professorite erialalisi nimetusi, mis enne olid väga pikad. Põllumajandusteaduskonnas asub esmakordselt ametisse agraarpoliitika ja ühistegevuse adjunkt-professori kohustetäitjana mag. agr. P. Rubel, kuna õppeülesandetäitjana hakkab juhatama praktikumi tehniliste tööde ja

metsaentsüklopeedia alal dr. rer. for. P. Haller.

Iseseisva teaduskonnana figureerib juba ka majandusteaduskond. Siin paistab silma, et rida professuure on vakantsed, millest on aga juba varem juttu olnud. Rahvamajanduspoliitika professuuri alal

loeb ülesandel mag. rer. oec. K. Konngo, raamatupidamise ja kirjavahe-tuse professoris mag. rer. oec. V. Valk ja F. Malm ning majandusajaloo professuuri alal dr. phil. H. Sepp.

Nagu ülaltoodud loetelust selgub, esineb sel semestril õppejõudude ja õppeülesannetetaütjate koosseisus

Mujalt veergudelt

Tartu koduülikooli juhataja A. Aasa mõiseti 27. jaan. Tartu ringkonnakohtus autoriõiguste rikkumise pärast kahes asjas kaheks nädalaks vangi ja ühes asjas 2 nädalaks aresti, kuna ühes loos mõisteti õigeks. Süüdistajaks olid prof. Kurtshinski, prof. E. Kant, dots. Leesment ja prof. H. Kadari, kelle loenguid Aasa oli lasknud paljundada ja raha eest levitada.

Sel puhul võttis „Päevalehes“ sõna K. Teder, kes kirjutab:

„Meil on seni avalikkuses korduvalt sõna võetud alg- ja keskkoolide õppeolude ning õpperaamatute kohta, kuid täielikult vaigitud Tartu ülikooli õppeolude ja õpperaamatute kohta. Jääb mulje, nagu oleks seal kõik parimas korras. Et see aga ometi pole nii, seda näitab hiljutine kohtuprotsess, milles Tartu ülikooli õigus- ja majandusteaduskonna õppejõud süüdistasid autoriõiguse rikkumises üht loengute paljundajat. Õppejõud oma kaebuse motiivides kriipsutasid alla esijoones just seda, et paljundatud loengud sisaldasid väga palju ebatäpsusi ja vigu, mis annavad eksliku pildi mitte ainult üliõpilasile, vaid võivad ekslikult vähendada ka õppejõu prestiiži ning teadusliku töö väärtust.

Ülikooli õppejõud endastmõistetavalt võitsid protsessi ning loengute paljundaja sai vastava karistuse. Kaebav pool võis rahul olla, et nüüd on lõppenud vigaste loengute paljundamine ja seega eemaldatud karus prestiiži langetamiseks asjatundjate peres.

Kuid igal küsimusel on olemas oma teine pale. Ülal märkisime õpperaamatute küsimust õppejõudude seisukohalt, alljärgnevalt aga peatuksime selle küsimuse juures ka õppiva noorsoo seisukohalt. Ja sellest seisukohast vaadatuna ei ole õppeolud meie ülikooli, eriti õigus- ja majandusteaduskonnas kaugelgtki mitte eeskujulikus korras.

Ehkki teaduslik töö Tartu ülikoolis on kestnud juba aastasadu, ning paljud õppejõud on olnud õpetoolidel kümneid aastaid, on ainult vähesed neist tulnud toime oma aine õpperaamatu väljaandmisega. Teistel need veel siiani ikka puuduvad. Üliõpilased on seepärast sunnitud piirduma loengute kuulamisega. Ainult mõningail juhtudel saavad nad kasutada mõningaid võõrkeelseid õpperaamatuid.

Nüüd peatuksime pisut meie loengute olude juures.

Loengud on päritolult põlvnevad teatavasti sellest ajast, kui trükkikunst veel puudus või oli puudulik arenemis-astmel. Õppejõul oli siis loeng ainukeseks vahendiks, millega ta sai oma teadmisi ja oskusi edasi anda edasipütülikule õpilasele. Trükkikunsti arenemisega osutus juba võimalikuks teadmisi jäädvustada paberile ja neid kättesaadavaks teha hulkadele. Seega muutus ka loengute pidamise ülesanne teislaadsemaks. Kuna teadus on järjest arenev ja seega teadusliku töö väärtus muutub alatasa, siis tohiks küll loengute pidamise ülesandeks olla esijoones see, et korrigeerida ajajooksul raamatus ilmnevat puudusi, kuni ilmub jälle raamatu uuem väljaanne, selgitada elava sõnaga neid küsimusi, milledest üliõpilane pole kas iseõppides või loengut kuulates aru saanud, ning praktiliste tundidega viia lähemale ainekäsitamisele.

Kahjuks pole aga olukord meie suuremates teaduskondades siiski nendele nõuetele vastav. Paljudes meie õppejõududes näib püsivat arvamine, nagu poleks erilist tarvidust sellega kiirustada. Mõnel õppejõul ei näi selleks jätkuvat aegagi, ning õiguse, üldõpetuse ja Eestimaa õiguse ajaloo õppimiseks tuleb tahes-või-tahtmatult tarvitada kas enda või teise loengute ülestähendusi. Loengute kuulamine on tehtud üliõpilasele ainutähtsaks, vaatamata sellele, kuipalju üliõpilane sealt saab.

mitte just suuri muudatusi, kuid mõnes teaduskonnas siiski üsna olulisi. Üldise muudatusena võiks ju siinkohal veel seda märkida, et uue ülikoolide seaduse alusel on kõik endised dotsendid saanud endale adjunktprofessori tiitli ning kõik eradotsendid dotsendi nimetuse.

Meil ei tarvitseks olla suurteks ja kogenud psühholoogideks, kui vist igaüks meist on kogenud selles, et tänapäeva haritud inimesel on enam arenenud nägemismälu kui kuulamismälu. Ja seda põhjusel, et kuni ülikooli astumiseni teaduslik ja tähelepanu nõudev töö toimub ikka kodus lugedes. Mõni lausesse peidetud mõte nõuab korduvat lugemist enne kui saadakse aru selle sisust. Tunnis kõnega edasi antud teadmiste osatähtsus on suhteliselt väike.

Loengute olulisema mõtte ülestähendamine nõuab suurt vilumust. Sellekohane ettevalmistav praktika puudub peagu täielikult neil, kes keskkoolidest või gümnaasiumidest astuvad ülikooli. Ning seepärast ollakse loengute ülestähendamises abitu ning tähelepanu kontsentratsioonivõime langeb kiiresti. Seepärast on tavaliseks nähteks, et peagu iga üliõpilase loengute ülestähendused kubisevad pöörastest vigadest. Seal leidub fakte ja mõtteid, mida kindlasti pole olnud õppejõud, kuid mida üliõpilane on seepärast ekslikult üles tähendanud, et talle tekitab raskusi ühekorraga kuulata edasi uusi mõtteid ja märkida paberile kuulnud eelmisi lauseid.

Seega tavaliselt loengute kuulamisega saadud kasuprotsent on suhteliselt mitu korda väiksem kui samal ajal lugemisega saadud, teadmiste tagavara. Igal juhul on aga siiski loengute kuulamise kõrval hädavajaline õpperaamatu lugemine, sest ülesmargitud loenguid ei või usaldada ebatäpsuste tõttu ka juba pisut vilunungi ülestähendaja.

Miks aga siis üldse käiakse loengul? Nii mõnigi üliõpilane on puhtsüdamlikult üles tunnistanud: et õppejõule jääks meele kuulaja nägu. Näo järele hindamine on meil eksamitel sageli nagu olulise tähtsusega.

Kui nüüd peatuda nende konspektide juures, mis on olnud mitügil ja tarvitusel üliõpilaste hulgas, siis peab seejuures konstateerima siiski üht, ja nimelt seda, et nendega poleks ükski ettevõtja saanud äritse-da, kui õppejõul oleks ilmunud vastav õpperaamat. Pahatihti maksab väike konspekt niisama palju kui

korralik trükiteos. Seega tohiks ka õpperaamatu väljaandmine olla küllalt tasuv.

Samuti võib seniste konspektide kohta ütelda, et paljudest vigadest hoolimata on müügil olevad konspektid siiski vähem vigased kui loengute kuulamise vilumata üliõpilase enda ülestähendused, sest tavaliselt valmistatakse konspekte ikka kas stenografeeritud ülestähenduste või mitme isiku loengute kokkuvõtete järele. Oleks aga loomulik, et kõik loengute paljundused tuleksid vastava õppejõu poolt läbi vaadata.

Kokkuvõttes peab soovima, et kõik ülikooli õppejõud peaksid tulema toime oma aine kohta käiva õpperaamatu väljaandmisega. Kui nende kirjastamises on majanduslikke raskusi, siis oleks riiklik kaasaabi siin hädavajaline. Õpperaamatute olemasolu puhul oleksid ka loengud palju produktiivsemad, sest siis langeks ära tarve kogu materjali ette vuristada. Siis võiks mõnd küsimust käsitada palju sügavamalt ja põhjalikumalt praegu passiivses kuulamise positsioonis oleva üliõpilase aktiivsel elaval kaastegevusel.

Üliõpilaskonna Esinduse kokkutuleku puhul kirjutab „Uus Eestis“ A. P. Üliõpilaskonna ühisest keelest, mainides muuseas:

„Nüüd on üliõpilaskond ülemineku ajajärgust välja jõudnud ning siirdunud tagasi „parlamentliku korra“ juurde. Uus ülikooli seadus on loonud uued alused üliõpilaskondlikule korraldusele, uue struktuuri üliõpilaspäramendile, sisse seadnud vanematekogu instituudi jne. Seda kõike on tehtud parema tahtmise ja põhjaliku kaalumise järele, et kaotada teravusi üliõpilaste vahel ning neid viia sõbralikule koostööle. Misesugused saavad olema uue ülikooli seaduse lõplikud tagajärjed, on praegu vara öelda, kuid et ta paremusi toob, selle kohta on terve rida ülikooli õppejõude oma arvamisi öelnud.

Muidugi ei loo seadus veel inimesi ümber, vaid annab neile võimalused tegutsemiseks teatud suunas. Seadus eeldab alati, et inimesed teda rakendavad oma parema tahtmise juures ning seda eeldust tuleb oodata ka üliõpilastelt. Ka kõige parem seadus, nagu meie seda ajaloost küllalt tunneme, jääb sea-

duseks vaid paberil, kui kodanikud, kelledele ta on määratud, pole tarvilisel tasemel.

Tahaks loota, et üliõpilased, asudes üle pika vahemiku jälle koostööle, annavad oma parema. Kuigi uue juhatause moodustamine tuli läbi „valude“ ja pikkade läbirääkimiste järele, saavutati ta siiski järeleandmistele viljana. Sama põhimõtte peaks valitsema ka edaspidi juhatauses ning esinduses. Üliõpilaskonnal on oma sisemises asjaajamises küllalt küsimusi, mis vajavad lahendamist, aga tal on ka täita ülesandeid oma rahva vastu, milliseid seni on võrdlemisi vähe lahendatud, kuid mida siiski rahvas ootab.

Loodetavasti suudab omalt poolt üliõpilaskonnale tervendavalt mõjuda ka vanematekogu ning selle poolt valitud kuraator ühes abiga. Nagu ilmnest vanematekogu esimesel koosolekul, läheb seal küsimuste otsustamine märksa kergemalt ning ilma pingutusteta, mis näitab, et omavahelised teravused üliõpilaskonventide vilistlasi pole nakatanud — ja sellest võib aina rõõmu tunda.

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli lõpetasid

Ülikooli lõpetasid: Arstiteaduskonna farmaatsia-osakonnas — Vold. Happich, Alice Tõnisson, Iisak Vigodski, Leida Keder, Mai Kunimägi, Valter Sirgo; Filosoofiateaduskonnas — Paula Kask, Johanna Krosing, Linda Metslang, Kustav Must (c. l.), Linda Tuulik.

Ülikooli lõpetasid: Õigusteaduskonnas — Agnia Eliaser (c. l.), Rein Valdmaa, Viktor Uhlberg, Oskar Mander, Georg Joost, Herbert Lilles, Raimund Pavel, Elmar Puudiste, Jaan Pulk (c. l.); Majandusteaduskonnas — Voldemar Kiisler, Sigrid Moual. Mau.

Matemaatika-loodusteaduskonna lõpetasid: Ott Rünk, Georg Schilling ja Sinaida Suursoõt.

MAG. PHIL.

astme omandas Hugo Rebane ajaloo alal (magistritöö: „Rannu ki-

helkonna ajalugu vanemast ajast kuni Vene-Liivi sõjani“).

Mag. agr.

astme omandas Richard Toomre (magistritöö: „Odra ja nisu lendnõgipääde tõrje“).

USUTEADUSKOND

on Haridusministri nõusolekul edasi lükanud süstemaatilise usuteaduse professuuri täitmise ühe aasta võrra.

ÕPPETÖÖST VABASTATUD.

Haridusminister on lubanud vabastada õppetööst prof. H. G. Perlitzi 1938-daks aastaks ja prof. K. Schlossmanni 1938/39-daks õppeaastaks.

TARTU ÜLIKOOI ESINDAJAKS Sihtasutis „Eesti Raamatufondi“ valiti dekaan S. Aaslava.

ARST A. KÕI

kinnitati bakterioloogia-inst. nooremaks assistendiks.

Diploomitud edasiõppijaks

kinnitati: mag. theol. A. Võõbus ajaloolise usuteaduse alal edasi; A.

Rammul — kaubandusõiguse ja -protsessi alal, J. Pulk — haldusõiguse ja -protsessi alal.

Kinnitati ametisse:

röntgenoloog dots. J. Haldre, Zootehnika katsejaama van. ass. k. t. N. Maasing, Loomakasvatusekab. van. ass. k. t. L. Tõlpus, Piimandusekab. noor. ass. k. t. O. Aule.

Vabastati ametist:

Taimehaiguste-kabineti noor. ass. mag. R. Toomre vabastati ametist omal palvel; tema asemele kinnitati k. t-na K. Liivjõe.

Välja on kuulutatud

„Eesti Vabrikantide Ühisuse“ stipendium käesolevaks aastaks ja „Vilistlaste Kapitalist“ toetuste määramine. Esimesele tulevad sooviavaldused teaduskondade kaudu esitada 15. märtsiks Ülikooli Valitsusele, teisele 20. märtsiks Ülikooli Valitsusele.

Haridusminister on kinnitanud

Ülikooli Nõukogu otsuse 4. maist l. a. Lihahügieeni instituudi

asutamise kohta Loomaarstiteaduskonna juures.

Samuti on kinnitatud Ülikooli Nõukogu otsus 14. detsembril a. m., millega senine Loomaarsti-teaduskonna Anatoomia-kabineti nimetus muudetakse Looma anatoomia instituudiks.

Aj. abijõuks

Botaanika-instituuti kinnitati Selma Kaber.

Diploomitud edasiõppijaks

riigiõiguse alal kinnitati Edgar Talvik.

Korp. „Sororitas Oriens“

tunnustati liikvideerunuks omal soovil.

Kohtuliku Arstiteaduse Inst.

noor. ass. Magda Mägi vabastati ametist omal palvel; tema asemele kinnitati noor. ass. k. t-na V. Priks.

Kinnitati ametisse

Vaimu- ja Närvihaiguste Kliiniku noor. ass. H. Sehrvald ja noor. ass. k. t. Berta Vilhelmsen.

Haridusministri nõusolekul

on õiguste aduskond edasi lükanud tsiviilõiguse ja protsessi õppetooli täitmisele asumise kuni 1. jaan. 1939; samuti on Arstiteaduskond edasi lükanud sõjaväe sanitaarteenistuse ja sõjaväe tervishoiu õppetoolide täitmise üheks semestriks; Majanduste aduskond on edasi lükanud tööstuse ja kaubanduse professuuri ning riigi- ja kommunaalmajanduse professuuri täitmisele asumise kuni 1. jaanuarini 1940 ja rahvamajanduspoliitika professuuri täitmisele asumise kuni 1. maini 1938.

Teadaanne.

Haridusministeeriumi teatel 1. märtsist s. a. on Soome Valitsus määranud kaks stipendiumi 7500 Smk. reisiabirahaks Eesti uurijatele Soome oludega tutvumiseks.

Sooviavaldused selle stipendiumi saamiseks tulevad esitada Ülikooli Valitsusele 1. aprillini s. a.

Stipendiaadid peavad olema Ülikooli või sellele vastava kõrgema õppeastuse praegused või endised üliõpilased.

Stipendiaadid kohustuvad viibima Soomes vähemalt viis kuud, millisest ajast vähemalt pool tuleb kasutada õppimiseks mõnes Soome Ülikoolis või kõrgemas õppeasutuses.

H. Gustavson Tartu Ülikooli majandusdirektori abiks.

Vakantsele Tartu Ülikooli majandusdirektori abi kohale valiti senine Võru linna- ja maa-arhitekt Herbert Gustavson.

Arhitekt H. Gustavson on sündinud 20. sept. 1906 Pärnumaal. Erihariduse on ta omandanud Tallinna Tehnikumis, mille lõpetas arhitektina 1933. aastal. On töötanud praktikandina mitmete suuremate ehitiste juures ja pärast Tehnikumi lõpetamist Põllutöökoja ehituskonsulendina.

Lektor P. Seeberg-Elverfeldt †

28. jaanuari hommikul suri Tartus ülikooli endine vanade keelte lektor cand. phil. Paul Seeberg-Elverfeldt 67 a. vanuses. Paar viimast aastat oli ta pensionil.

Paul Seeberg-Elverfeldt on sündinud 12. mail 1870. a. Peterburis. Oli Vene ajal gümnaasiumi õpetajaks Pihkvas ja Eesti ajal Tartus Treffneri gümnaasiumis ja teistes keskkoolides lühemat aega. Eesti ülikooli loomisel valiti Tartu ülikooli vanade keelte, eriti ladina keele lektoriks, milliselt kohalt mõni aasta tagasi vanusepiiri kätte jõudmisel siirdus pensionile. P. Seeberg-Elverfeldti sulest ilmus ka õpperaamatuid, nagu ladina keele õpik ja teisi. Kadunu kuulus korp. „Curonica“ vilistlaskonda, milline korporatsioon asus Vene ajal Tartu ülikooli juures.

Üliõpilaskonna kuraatoriks prof.

H. Jaakson.

7. veebr. õhtul pidas Üliõpilaskonnas üliõpilaskonventide vanematekogu oma koosolekut, mille avas ja juhatas prorektor Roots.

Üliõpilaskonna kuraatoriks valiti prof. Herman Jaakson ja abiks prof. Aleks. Laas. Vanematekogu kodukorra väljatöötamise komisjoni valiti E. Jaanson, A. Hellat, A. Mägi, P. Tarvel ja W. Freymann ning üliõpilaskonna esinduse põhikirja väljatöötamise komisjoni E. Irv, pr. L. Vallaste ja pr. S. Kilkson.

„Ümera“ värvikandjaks organisatsiooniks.

Nagu ajalehed teatasid, on Tartu ülikooli valitsuses hiljuti registreeritud

üliõpilaskonvent „Eesti meesüliõpilaste ühing Ümera“ otsustanud muutuda värvikandjaks üliõpilaskonvendi organisatsiooniks. Värviteklid pidi pandama pähe 23. veebruaril. Värvideks on valitud sinine, roheline, valge. Värvikandjateks saavad kuuldavasti kõik konvendi praegused liikmed.

Üliõpilassegakooril uus juhatus.

18. veebr. õhtul pidas Üliõpilassegakoor oma aasta-peakoosoleku.

Uueks koori esimeheks valiti Albert Otti, abiesimeheks valiti S. Listakind, sekretäriks — A. Kotkas, sekretäri abiks — J. Viiret, laekuri — A. Linnamägi, laekuri abiks — K. Kõrge, arhivaariks — V. Kull, koorivanemaks — R. Voore ja koorivan. abiks — J. Daniel.

Org.-itud üliõpilaste arv Tartus.

Üliõpilaskonna Esinduse moodustamisel said üliõpilaskonvendid saata esindaja iga 40 ülikaolis immatrikuleeritud liikmelt. Ülikooli sekretäri poolt korraldatud üliõpilaskonventide nimekirjade kontrollimisel selgus, et neis leidub immatrikuleeritud üliõpilasi — Eesti riiklõpetusest järgmiselt:

Üliõpilaskonvendid „Korp! Amicitias“ 43, „ÜS Concordias“ 40, „Eesti Meesüliõp. Ühing Ümeras“ 40, „Eesti Naisüliõpil. Ühingus“ 43, „Eesti Naisüliõp. Seltsis“ 143, „Eesti Üliõpil. Seltsis“ 241, „Eesti Üliõpil. Ühingus EÜÜ“ 43, „Korp! Filiae Patriae“ 126, „Korp! Frat. Esticas“ 125, „Korp! Frat. Liviansis“ 123 (nende hulgas 3 farmaatsia kuulajat), „Korp! Frat. Tartuensises“ 47, „Korp! Indias“ 123, „ÜS. Liivikas“ 84, „EÜS. Põhjalas“ 81, „ÜS. Raimlas“ 53, „Korp! Revelias“ 50, „Korp! Rotalias“ 122, „Korp! Sakalas“ 123, „Korp! Ugalas“ 82, „EÜS. Veljestos“ 44, „Korp! Vironias“ 125, „Vene Üliõpilaste Seltsis“ 56 ja „EÜS. Ühenduses“ 42.

Teistes üliõpilaskonventides on liikmeid alla 40. Kokku vähemusrahvustega on meil 2207 organiseeritud üliõpilast.

Inglise stipendiume eestlastele.

Inglise chargé d'affaires mr. Gallienne on pöördunud haridusminister kol. Jaaksoni poole teadaandega „Inglise keele õppimise ergutamise Eriti nõukogu“ esitustest Eesti suhtes.

Viimase kahe aasta jooksul on loodud neli stipendiumi Eesti inglise keele õpetajaile, mis võimaldavad inglise keele kursuse läbitgemise ühe Inglise kolledži juures. Seni sel alal saadud kogemused on osutunud

väga heaks. Nüüd on otsustatud, et need neli stipendiumi võimaldaks õppimist Inglismaal akadeemia aasta jooksul, s. o. oktoobrist kuni juunini, ja on pöördud Exeteri, Nottinghami ja Southamptoni ülikoolide kollekt-
 žite poole esitusega võtat vastu Eestist tulevad stipendiaadid. Stipendiumid võimaldavad täieliku õpkekulude katmise, ülalpeo ja 6-naelalise summa isiklikeks vältimata vajadusiks, peale selle tasutakse sõidukulud Inglismaale.

Mr. Gallienne palub nüüd haridusministrit ja Tartu ülikooli rektorit omalt poolt määrata neli kandidaati stipendiumi saamiseks. Edasi

valivad Tallinna Inglise-Eesti Kultuurühing ja Tartu Akadeemiline Inglise Ühing kumbki oma poolt kandidaadi õpetajate seast. Iga palve peab õpetajalt olema koostatud inglise keeles ja lisandatud lühikese eluloo-kirjeldusega. Peale nende kümne stipendiaadi-kandidaadi valitakse nõukogu komiteelt veel neli kandidaati ja mr. Gallienne kutsub haridusministeeriumi saatma oma esindaja sisse komiteesse. Inglise poolt kutsutakse komiteesse veel dr. Kallas ja prof. Piip.

Sooviavaldused tuleb esitada hiljemalt 31. märtsiks 1938. a.

Briti nõukogu pakub veel stipendiumi meessoost üliõpilasele aastaseks õppimiseks ühes Briti ülikoolis. Stipendiaadi vanus võib olla 20—27 aastani, ta peab olema vallaline ja omama küllaldase inglise keele oskuse Inglise ülikoolis õppimiseks. Stipendiaat võib valida õppeaine nii rikkalikust õppeainete hulgast, nagu muuseas: aeronautika, põllumajandus, arhitektuur, inseneri, keemia, kaubandus, lastehaigused, majandus ja sotsioloogia, kasvatus, ajakirjandus, inglise keel ja kirjandus, tehnoloogia, metallurgia.

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOO LI

Tallinna Tehnikaülikooli Üliõpilaskonna Esindusse valiti:

1. Lõhmus, Verner — üliõpilaskonvent „Eesti Üliõpilaste Selts“; 2. Kiisler, Voldemar — üliõpilaskonvent „korp! Fraternitas Livienis“; 3. Liidumäe, Boris — üliõpilaskonvent „korp! Leola“; 4. Öpik, Ilmar — üliõpilaskonvent „ÜS Liivika“; 5. Härm, Roland — üliõpilaskonvent „EÜS Põhjala“; 6. Treffner, Arvo — üliõpilaskonvent „ÜS Raimla“; 7. Asav, Voldemar — üliõpilaskonvent „korp! Rotalia“; 8. Braun, Aleksander — üliõpilaskonvent „korp! Sakala“; 9. Leetma, Elmar — üliõpilaskonvent „korp! Tehnola“; 10. Rabadik, Ervin — üliõpilaskonvent „korp! Tehnola“; 11. Aldre, Manivald — üliõpilaskonvent „korp! Ugala“; 12. Pistrick, Kurt — üliõpilaskonvent „Unitas“; 13. Rikken, Viktor — üliõpilaskonvent „korp! Vironia“; 14. Muru, Hugo — üliõpilaskonvent „korp! Väinla“.

Tallinna üliõpilaskonventide vanemad

Tallinna Tehnikaülikooli prorektori poolt on kinnitatud ametisse järgmised Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilaskonventide vanemaks:

Üliõpilaskonvent „korp! Vironia“ vanemaks h-ra Eduard Aule. Üliõpilaskonvent „korp! Sakala“ vanemaks h-ra prof. Erich Jaakson. Üliõpilaskonvent „Eesti Üliõpilaste Selts“ vanemaks h-ra adv. Adolf Virm. Üliõpilaskonvent „korp! Ugala“ va-

nemaks h-ra arh. Albrecht Kauts. Üliõpilaskonvent „Ü. S. Raimla“ vanemaks h-ra dr. Kusta Rumma. Üliõpilaskonvent „E. Ü. S. Põhjala“ vanemaks h-ra prof. dr. Jüri Nuut. Üliõpilaskonvent „korp! Rotalia“ vanemaks h-ra adv. Karl Peiker. Üliõpilaskonvent „korp! Tehnola“ vanemaks h-ra Johannes Kiivet. Üliõpilaskonvent „korp! Väinla“ vanemaks h-ra August Kesa. Üliõpilaskonvent „korp! Fr. Livienis“ vanemaks h-ra adv. Harri Pärkma. Üliõpilaskonvent „ÜS Liivika“ vanemaks h-ra Bruno Kerem. Üliõpilaskonvent „korp! Leola“ vanemaks h-ra ins. Villem Gutmann.

Tallinna üliõpilaskonna juhatus

2. veebr. 1938. a. Tall. Tehnikaülikooli üliõpilaskonna ruumides peetud üliõpilaskonna esinduse koosolekul valitud uue üliõpilaskonna juhatuse koosseis:

Esimees: Voldemard Kiisler — üliõpilaskonvent „korp! Frat. Livienis“. Abiesimees: Elmar Leetma — üliõpilaskonvent „korp! Tehnola“. Abiesimees: Ilmar Öpik — üliõpilaskonvent „ÜS Liivika“. Kirjatoimetaja: Arvo Treffner — üliõpilaskonvent „ÜS Raimla“. Laekur: Voldemar Asav — üliõpilaskonvent „korp! Rotalia“.

Samal koosolekul valiti revisjoni komisjoni liikmeteks ja toimkondade juhatajateks:

Revisjoni komisjoni juhataja: Aleksander Braun. Liikmed: Boris Liidumäe ja Viktor Rikken. Välis-toimkonna juhataja: Hugo Muru. Majandustoimkonna juhataja: Verner Lõhmus. Sporditoimkonna juhataja: Roland Härm. Kultuuritoimkonna juhataja: Manivald Aldre.

Riigihoidja ja Ülemjuhataja Tall. Tehnikaülikooli audoktoriteks

Tehnikaülikooli nõukogu oma esimesel koosolekul valis tehnikaülikooli audoktoriteks riigihoidja ja sv. ülemjuhataja. Audoktorite diplomid

anti üle kolmapäeval prorektor prof. V. Paavel'i ning teaduskonna dekaanide prof. J. Kopvillem'i ja prof. O. Martin'i poolt.

TALLINNA ÜLIÖPILASKOND SAI ÜLDMÜTSI

22. veebr. õhtul peeti Tehnikaülikooli üliõpilaskonna esinduse järjekordne koosolek. Koosolekul kinnitati muuseas tehnikaülikooli üliõpilaskonna üldmüts, mis kujult sarnaneb Tartu üliõpilaste üldmütsiga. Mütsi värviks on valge ja tumesinine. Mütsimärgiks on hammasratast, mille keskel asub leegitsev urn ja palmioks. Mütsi kandmine on vabatahtlik.

TALLINNA ÜLIÖPILASTELE OMA KOMPANII.

Osa Tehnikaülikooli üliõpilaskonvente astus Tallinna maleva tehnilise malevkonna koosseisu, moodustades iseseisva kompanii. Üliõpilaskompaniisse kuuluvad üliõpilaskonvendid: „Korp. Vironia“, „Korp. Sakala“, „Korp. Rotalia“, „Korp. Frat. Livienis“, „Korp. Ugala“, „Korp. Leola“ ja „Korp. Tehnola“. Kompanii tegevusest võtab osa üle 100 üliõpilase. Kompanii pealikuks on kinnitatud üliõp. L. Kohlap („Vironia“).

EESTI JA UNGARI TEHNICAÜLIÖPILASTE VAHELINE SÖPRUSLEPING.

Vabariigi 20. aastapäeva puhul sõlmisid sõpruslepingu Budapestis Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilaskonvent „Korp. Leola“ ja Ungari

Kuningliku Tehnikaülikooli (Magyar Kiralyi Müegytem) üliõpilaskorporatsioonide koondis „Hungaria“: See on esimeseks sõpruslepinguks Eesti ja Ungari üliõpilaste vahel.

Tallinna üliõpilased said rahalist toetust.

Tehnikaülikooli üliõpilaskonna tegevus arenes seni võrdlemisi piiratud oludes. Nüüd on Tehnikaülikooli valitus määranud üliõpilaskonnale toetust ülikooli erisummaadest 6652 kr. suuruses. See summa läheb üliõpilaskonna ruumide sisustamiseks ja mööbli muretsemiseks. Jooksvate kulude katteks saab üliõpilaskond üliõpilaste õppemaksu kogusummast 5 prots., mis annab aastas umbes 1200 kr.

Oma ruumid, mis asuvad rahvamaja kolmandal korral, ütiris üliõpilaskond Kopli kinnisvarade valitsusest. Ruumid on nägusad ja küllaldaselt avarad, koosnedes saalist, juhatustoast, ajaviiteruumist, lugemistoast ja teistest kõrvaltubadest. Üliõpilaskonna söögisaal asub maja alumisel korral, kuna võimla on kord

kõrgemal. Viimati nimet. ruume kasutab üliõpilaskond samuti üüri- lepingu alusel.

Prof. O. Reinvald Tallinna üliõpilaskonna kuraatoriks.

Tehnikaülikooli prorektori V. Paa- veli kutsel astus 5. veebr. kokku Tallinna üliõpilaskonventide vanematekogu. Koosolek peeti Tehnikaülikooli ruumes. Koosolek oli kutsutud kokku üliõpilaskonna kuraatori ja tema abi valimiseks ning lähema töökava koostamiseks. — Üliõpilaskonna kuraatoriks valiti prof. O. Reinvald ning abiks prof. dr. J. Nuut.

Kuraatori ja tema abi valiku kinnitab haridusminister. Mõlema ametiaeg kestab 2 aastat.

Vanematekogusse kuuluvad 12 üliõpilaskonvendi vanemad. Registreeritud 13-st konvendist jäi ilma vanemata „Unitas“ (sakslaste org.), kellel puudub vilistlaskogu.

Vanematekogu lähemas töökavas seisab kodukorra väljatöötamine, mille alusel kogu edaspidiselt täidab oma ülesandeid ja funktsioone.

TALLINNA ÜLIÖPILASTE MURESID

Juba neljandat semestrit töötab täie hooga Tallinnas Kopli poolsaarel meie uus Tehnikaülikool. Olgu siis ka juba lubatud seal veidi kriitilisema pilguga ringi vaadata. Nende ridade kirjutaja on rohkem tuttav keemia ja mäe-teaduskonna olukorraga ja jätab seepärast kõrvale ehitus- ja mehaanikateaduskonna asjad, kuigi üldine olukord pole väga erinev.

Kui algame oma tutvumiskäiku seega, et siirdume Bekkeri asundusse nn. Keemia hoonesse, siis siin võtab meid vastu suur ilus valge kolmekordne avarate akendega kivimaja, milles leiame terve rea mitmesuguseid laboratooriume ja muid ruume, mille kõrgust ja õhurikkust ei saa üldse võrreldagi Tartu Ülikooli keemia instituudi võlvitud ja hämarate või pool-pöõningu või muidu kuidagi „nurgataguste“ tubadega. Praegu siin küll pole veel ventilatsioon korras ja kibedamal tööajal on ruumid täidetud veel raske „tossuga“. Vastavad seadised on aga juba tellitud ja peavad selle pahe kindlasti kõrvaldama.

Kahjuks ei jää aga see väline hea mulje mitte püsima, kui töötajatega laiemas ulatuses tutvuda. Juba praegu, kus veel kaugeltki pole saa-

vutatud täit koormatust, annab tunda ruumi-puudus. Juba tuleb ette juhtumeid, et üliõpilane lõpetades ühe praktikumi, ei leia järgmise praktikumi laboratooriumis ruumi tööle asumiseks.

Ja edasi — kõik keemia laboratooriumid ei leidnudki ruumi ühes ja samas majas. Keemilise tehnoloogia laboratooriumid asuvad ligi pool kilomeetrit eemal Vene-Balti asunduses. Muidugi kumbki hoone omab omaette auditooriumi, omaette raamatukogu ja muud sarnast tarbetult paralleelseid organeid.

Tööriistade ja reaktiivide ladu, mida majanduslikult pole võimalik kahes kohas pidada, asub Keemia hoones Bekkeri asunduses, kuhu siis ka tehnoloogia laboratooriumis töötaja iga tühisele asjale pahatihti peab järele minema. Või vastu- pidi — on keemiahoones vaja, näit., mõnd tsentrifuugi või mõõduaparaati, mida meie krediitid ei luba muretseada igale laboratooriumile (ja mis oleks ka lausa mõttetud, kuna neid võibolla vaid paar korda kuus tarvis läheb), peab sealt jälle jalutama Vene-Balti asundusse. See kõik nõuab aega ja mõjub väga segavalt tööle.

Rääkimata sellest ajakulust ja

töötakistusest, on veel suuremaid raskusi ühe kõige olulisema tähtsusega organi, nimelt raamatukogu suhtes. Ülikoolile tema teadust arendavaks tegevuseks on vajalik raamatukogu, mis sisaldaks teoseid mitmekümne tuhande krooni väärtuses ja mida siis veel iga aasta päris tõhusate summadega peaks täiendama. Suurem jagu sellest materjalist on üldine, s. t. niisugune, mida vajavad kõik laboratooriumid. Praeguses olukorras oleks see kõik vajalik muretseada dublikaatidena. Või veel enam: Tehnikaülikooli juures töötab ka Riiklik Katsekoda, mille keemia laboratoorium asub Tallinnas, Tolli tän. nr. 8. Ka seal on vajalik üsna suur kogu erialalisi ajakirju kui ka üldiseid entsüklopeediaid. Meie väikeste, hädapärast otsotsaga kokkuulatuvate krediitide juures selline killustamine annab end aga niivõrd tunda, et nii küll ei ole lootagi ühtegi keskpärast keemilist raamatukogu saada. Rääkimata niisugusest, nagu see on Tartu Ülikooli juures. Kui selles asjas ei leita nende asutiste heasoovlikku üksmeelset koostööd, siis siin võib veel väga kauaks jääda püsima olukord, et kui Tallinna Tehnikaülikoolis tuleb ette mingi väiksempi üüri-

mustöö või mõni haruldasem keemiline ülesanne, siis asjaosalise üliõpilase või õppejõu esimeseks sammuks oleks reisipileti muretsemine Tartu, Riiga või Helsingisse, et sealsete ülikoolide raamatukogudest literatuuri hankida!

Kas ei kohusta selline olukord (ja veel mõni muugi siin nimetamata, kuid küllalt oluline põhjus) asja kaaluma täie tõsidusega tsent-

„Ylioppilaslehti“ 25-aastane.

Esimene „Ylioppilaslehti“ number ilmus 18. jaan. 1913, peale seda, kui soome üliõpilaste oma häälkandja asutamise küsimus juba mõnda aega oli õhus rippunud.

Asutamise mõtte algatas Karjala Osakond, peamiselt aga nimetatud osakonna inspektor professor W. Söderhjelm.

Lehe esimeses juhatuses olid esindatud kõik osakonnad. Sama valimisviisi on püsinud kuni tänaseni, välja arvatud ainult see muudatus, et hiljem osakondade suurus määras esindajate arvu. Lehe esimeseks vastutavaks toimetajaks oli Yrjö Harvia. Leht seadis endale ülesandeks jälgida ja arvustada üliõpilaskonda ja selle organite toiminguid, tutvustada eriosakondade ja vabade üliõpilasühingute tegevust, jälgida välismaade ülikoolide ja üliõpilaste olusid, üliõpilaste õigusi ja kohustusi, ülikooli õpingute korraldust, üliõpilaselu, majanduslikke tingimusi jne.

Lehe praeguseks peatoimetajaks on Erkki Partanen, majandus-

raliseerimise — koondamise mõttes.

Varsti algab tööd veel uus paralleelne teaduslik asutus — Loodusvarade uurimise Instituut. Seegi vajab omale peavarju ning samasuguseid tööabinõusid ning umbes samasisulist raamatukogu. Seega poleks veel hilja, kuid siiski viimane võimalus sellise tsentrumi loomiseks. Võrreldes kõigi muude sisustamiskuludega ei tohiks uute müüride ja

juhiks Toivo Holtari ning toimikonna liikmeteks: Niilo Elo, Eino Leskinen, Rauni Kantasalo, Antti Soini ja Yrjö Vuorjoki.

V. Helanen doktoriks.

15. dets. 1937. a. kaitses Helsingis oma doktori-väitekirja Akad. Karjala Seura pealik ja Soome akad. noorsoo juht mag. Vilho Helanen. Väitekirja teemiks oli „Pohjalainen Osakunta v. v. 1928—1937“. Oponendina esines ajaloolane prof. A. R. Cederberg. Dr. Helase väitekirja ilmub eriraamatuna pealkirja all „Suuri muros“ („Suur murrang“).

CJE uus esimees.

CJE kongressil Sheffieldis (jaanuaris 1938) valiti büroo presidendiks Claude Delorme (Prantsusmaa), abipresidendiks-laekuriks Bernath (Schveits) ja peasekretäriks A. Smets (Belgia).

„YL“ jälle kodus.

Helsingi ülikoolide meeskoor „Ylioppilaskunnan Laulajat“ viibis juba 12. dets. saadik kontsertmatkal

alusmüüridegi ehitamiskulu küll kedagi kohutada, pealegi kui see osutub eduka töö pandiks.

Miks sellele ei ole mõeldud ja võib-olla ka praegugi ei mõelda nendes ringkondades, kus need asjad tegelikult otsustatakse, sellest paraku, tarvitades Tartu ülikooli prof. A. Parise sõnu, pole mitte kõikidele antud aru saada. Loodame siiski, et seda veel tehakse!

Stud. chem.

Ameerikas. Matk kestis kaks kuud. Kontserdid New Yorgis, Bostonis, Chikagos jne. on möödunud edukalt. Bostonis esineti koos sealse filharmoonia orkestriga. Dirigeeris kuulus Koussewitzky.

Kontserdikavad, millistes hulk Sibeliuse laule, olid täis pilte ja kirjeldusi Soomest. Koor oli omale muusikalise ülesande kõrval sihiks võtnud tutvustada Ameerikas Soomet ja selle kultuuri ning süvendada rahvustunnet sealsete soomlaste hulgas.

Üliõpilased eelistavad

ostusid tehes ettevõt-
teid, kes kuulutavad

Üliõpilaslehes

Kevadel on

„Teddresan“

K R E E M J A S E E P

parimaks kaitseks tedretähtede vastu!

A.-S. PROVIISOR JULIUS LILL - TARTUS

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestrilis.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **H. Puusepp.** Tallinna Üliõpilaskonna esindaja **E. Leetmaa.** Tegevtoimetaja: **H. Malt.**

Toimikonna liikmed: **V. Tallmeister, L. Üllaste.**

Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Edustus.**

Toimetuse aadress: **Tartu, Üliõpilasemaja.**

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1938.